

Národní technické muzeum

Výroční zpráva za rok 2023



Praha, květen 2024

Obsah

1	Údaje o zpracovateli	5
2	Sídla a pracoviště	7
	2.1 Hlavní budova Letná	7
	2.2 Depozitární areál Čelákovice	7
	2.3 Centrum stavitelského dědictví Plasy	8
	2.4 Muzeum železnice a elektrotechniky – bývalé depo kolejových vozidel Praha-střed	9
	2.5 Depozitář kolejových vozidel Chomutov	10
	2.6 Kolotoč	11
3	Muzejní sbírky	13
	3.1 Centrální evidence a administrace sbírek	13
	3.2 Muzeum dopravy	17
	3.3 Železniční muzeum	18
	3.4 Průmyslové muzeum	23
	3.5 Muzeum elektrotechniky a médií	26
	3.6 Muzeum architektury a stavitelství	30
	3.7 Centrum stavitelského dědictví Plasy	33
4	Knihovna Národního technického muzea	35
5	Archiv Národního technického muzea	36
6	Odbor hlavního konzervátora sbírek	39
7	Oddělení digitalizace	41
8	Věda a výzkum	43
	8.1 Institucionální podpora vědy a výzkumu – Dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace (DKRVO)	43
	8.2 VISK MK ČR	44
	8.3 NAKI MK ČR	46
9	Projekty ESIF a EHP	46
10	Přednášková a pedagogická činnost	49
	10.1 Přednášková činnost v NTM	49
	10.2 Přednášková činnost mimo NTM	52
	10.3 Pedagogická činnost	53
11	Ediční a publikační činnost	54
	11.1 Ediční činnost	54
	11.2 Publikační činnost	56
12	Prezentační činnost	58
	12.1 Vývoj návštěvnosti	58
	12.2 Expozice a výstavy	60
	12.3 Spolupráce NTM na výstavách a expozicích jiných organizací	71
	12.4 Muzejní edukace	72
	12.5 Specializované workshopy	78

12.6	Komentované prohlídky	78
12.7	Jiné akce	79
12.8	Spolupráce s médii	83
12.9	Významné návštěvy	88
13	Poradní orgány NTM	89
13.1	Vědecká rada	89
13.2	Redakční rada	89
13.3	Výstavní a programová rada	89
13.4	Rada pro sbírkotvornou činnost	89
14	Organizační, finanční a personální informace	91
14.1	Organizační informace	91
14.2	Ekonomické informace	92
14.3	Personální informace	100
14.4	Informace o činnosti odboru náměstka pro věci správní	106
14.5	Informace o činnosti odboru náměstka pro vnitřní věci a PR	106
14.6	Informace o kontrolní činnosti	108

1 Údaje o zpracovateli

název zpracovatele	Národní technické muzeum
právní statut	příspěvková organizace MK ČR
sídlo organizace	Kostelní 42, 170 78 Praha 7
IČ	00023299
DIČ	CZ00023299
telefon	+420 220 399 111
datová schránka (IDDS)	f8xxca8
e-mail	info@NTM.cz
internetové stránky	www.ntm.cz , www.muzeum-plasy.cz , muzeum-chomutov.cz
zřizovatel	Ministerstvo kultury ČR
způsob zřízení	Zřizovací listina vydaná MK ČR pod č. j. MK-S 7202/2013 ze dne 20.6.2013



Stručný přehled hlavních činností Národního technického muzea

Národní technické muzeum (dále NTM) shromažďuje sbírky hmotných dokladů vývoje techniky, průmyslu, dopravy, architektury a vědy české i zahraniční provenience, zejména však z území České republiky. Sbírkou tvoří na základě vědeckého poznání a vlastní koncepce sbírkotvorné činnosti a spravuje podle zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy. Ke sbírkovým předmětům pořizuje odbornou dokumentaci písemnou a podle potřeby i obrazovou, případně zvukovou. Sbírkové předměty odborně zpracovává a těží z nich poznatky o vývoji techniky, vědy a společnosti. Provádí vědecký výzkum prostředí, z něhož sbírkové předměty získává. Sbírkové předměty, odbornou dokumentaci k nim a poznatky získané jejich odborným zpracováním prezentuje zejména prostřednictvím stálých expozic a krátkodobých výstav, vlastní publikační, vzdělávací a přednáškovou činností v České republice i v zahraničí a dalšími kulturně-výchovnými aktivitami určenými pro nejširší veřejnost. Zapůjčuje sbírkové předměty do expozic a na výstavy pořádané jinými subjekty v České republice i v zahraničí.

NTM je dále zřizovatelem Archivu NTM jako specializovaného archivu akreditovaného dle zákona č. 499/2004 Sb. o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů. Archiv NTM shromažďuje, zpracovává a zpřístupňuje archivní materiály k dějinám techniky, průmyslu, přírodních věd a řemesel v českých zemích. Zpracovává rešerše v oblasti dějin techniky pro cizí subjekty, koná vlastní badatelskou, publikační a prezentační činnost. Archiv NTM vede evidenci archiválií tzv. Národního archivního dědictví (NAD) podle zákona č. 499/2004 Sb.

NTM spravuje rovněž specializovanou Knihovnu NTM, řízenou zákonem č. 257/2001 Sb. o knihovnách. V působnosti této knihovny je zejména shromažďování a akvizice publikací oborově zaměřených na dějiny vědy, techniky a průmyslu v českých zemích a v celosvětovém kontextu, jejich následné odborné zpracování dle schválených mezinárodních standardů, a především zajišťování služeb badatelům a návštěvníkům knihovny. Buduje elektronický katalog včetně bibliografické databáze, zpřístupňuje informace o knižním fondu co nejširší veřejnosti pomocí webových stránek muzea a prostřednictvím zapojení do odborných databází celorepublikového charakteru.

NTM vydává a veřejně šíří periodické i neperiodické publikace, audio a video nahrávky. Pořádá odborné konference a semináře, kulturní a vzdělávací programy.

V gesci NTM je také vydávání osvědčení k vývozu předmětů kulturní hodnoty podle zákona č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty. Zpracovává odborné posudky, rešerše a expertizy.

NTM je zapsáno jako Znalecký ústav v evidenci Ministerstva spravedlnosti pro následující obory znalecké činnosti: školství a kultura, historické přístroje z oboru exaktních věd, dějin techniky, průmyslu a socialistické industrializace, historie hornictví, metalurgie, strojírenství, spotřebního průmyslu, dopravy (pozemní, železniční, vodní a letecké), elektrotechniky, historie sdělovací techniky, stavitelství, architektury, historické technické literatury.

2 Sídla a pracoviště

2.1 Hlavní budova Praha Letná

Budova NTM na Letné, která byla od počátku navržena výhradně k muzejním účelům, je jedním z příkladů muzejní architektury z první poloviny 20. století. Její počátky sahají do 20. let, kdy padlo rozhodnutí o výstavbě. V polovině 30. let, po shromáždění potřebných prostředků, byla vypsaná veřejná architektonická soutěž, jejímž vítězem se stal Milan Babuška. Stavba byla zahájena na podzim roku 1938 a zhruba dokončena v roce 1942. Výtvarné, architektonické a urbanistické kvality jsou vyjádřeny zapsáním budovy do Ústředního seznamu kulturních památek jako nemovité kulturní památky pod evidenčním číslem 41213/1–1959. Budova prošla v letech 2003 až 2013, v rámci tří samostatných etap, rekonstrukcí. Dílčí úpravy interiérů budovy byly ukončeny v roce 2013 v souvislosti se zpřístupněním nových stálých expozic, kterých je v současné době celkem 14, kromě tří sálů pro krátkodobé výstavy. Budova prochází průběžně potřebnými opravami a obnovou technických systémů.

V roce 2023 pokračovala příprava projektu na rekonstrukci podhledu, světlíku a střechy dopravní haly, byla zpracována dokumentace pro stavební povolení a vydáno stavební povolení. Dále bude zpracována dokumentace pro provedení stavby a investiční záměr. Samotná realizace akce se plánuje na rok 2026. Zde je nutno podotknout, že během rekonstrukce NTM v letech 2007–2011 nebyly na objektu dopravní haly prováděny žádné významnější stavební zásahy. Bylo zahájeno zadávací řízení na výběr dodavatele instalace chlazení prostor II. a III. patra budovy a realizace je naplánována na rok 2024. V souvislosti s projektem kopie posledního domu A. Losse byl v jižní části areálu NTM odstraněn nevyhovující a nevyužívaný skladový objekt a připravena základová konstrukce.

Ve východním areálu hlavní budovy došlo v roce 2023 ke generální opravě střechy objektu H1 – tzv. vysoušecí pracoviště.

2.2 Depozitární areál Čelákovice

Areál, nacházející se v katastru obce Čelákovice-Záluží, slouží k uložení podstatné části sbírkových předmětů a archiválií a části knih, o které NTM pečuje. V areálu se nachází celkem 11 objektů, z toho 6 jednoduchých plechových hal pro velké sbírkové předměty, 4 patrové depozitáře typu Kord a 3 moderní multifunkční depozitární haly. Poslední hala byla dokončena a uvedena do provozu počátkem roku 2012. V roce 2016 byl dokončen kompletní projekt včetně stavebního povolení na realizaci výstavby haly CD4 a vstupního objektu v rámci přidělené dotace z IROP.

V roce 2021 byla ukončena zadávací řízení u obou objektů a zahájena realizace staveb. Výstavba haly CD4 byla dokončena v prosinci 2022 a v roce 2023 proběhla její přejímka od zhotovitele a následná kolaudace. U stavby vstupního objektu se po přerušení akce podařilo v závěru roku 2022 dokončit výběr nového dodavatele a stavba tak byla obnovena. Celá realizace stavby vstupního objektu včetně venkovní plochy pro ukládání nadrozměrných sbírkových předmětů, parkoviště a nového vjezdu do areálu proběhla v roce 2023. V prosinci 2023 se uskutečnila přejímka stavby, kolaudace a zprovoznění objektu.

Návazně na výstavbu vstupního objektu s novým pracovištěm ostrahy došlo k modernizaci CCTV, pořízení a zprovoznění nové grafické nadstavby BTS a upgradu softwaru MaR. Správa budov depozitárního areálu v Čelákovících byla rozšířena o správu objektu bývalého pivovaru v Brandýse nad Labem, převzatého v roce 2021 od Umělecko-průmyslového muzea. V roce 2023 byla pro tento nový objekt zpracována projektová dokumentace generální opravy střešního pláště, v roce 2024 dojde k projednání stavebního povolení a následnému výběru zhotovitele.

2.3 Centrum stavitelského dědictví Plasy

Vzorový projekt památkové obnovy nazvaný Centrum stavitelského dědictví v Plasích (dále CSD NTM Plasy) byl za podpory ERDF EU prostřednictvím Integrovaného operačního programu (IOP) realizován od roku 2009 do podzimu 2015. Projekt zahrnoval adaptaci dvou značně zdevastovaných, ovšem památkově velmi hodnotných areálů hospodářského zázemí bývalého kláštera – pivovaru a hospodářského dvora. Vzniklo tak unikátní pracoviště NTM, které se svým muzejním a muzeologickým zaměřením značně vymyká obdobným revitalizacím a obnovám historických areálů v České republice. V programové náplni CSD NTM Plasy se prolíná prezentační a edukační funkce muzea se zážitkovými aktivitami zaměřenými na širokou návštěvnickou obec. Byl zde vytvořen vzdělávací a volnočasový areál propojující tematicky zaměřené muzejní expozice s historickými dílnami tradičních stavebních řemesel, které kromě prezentace svého vybavení nabízejí rovněž vyzkoušení konkrétních řemeslných dovedností. Stálá Expozice stavitelství návštěvníka provází po celém areálu bývalého pivovaru a zprostředkovává mu seznámení s problematikou historických stavebních prvků, materiálů a konstrukcí. Na malé návštěvníky čeká tzv. stavební hřiště, kde mohou uplatnit vlastní kreativitu. Nově bylo otevřeno edukační pracoviště Statika hrou. Expoziční část doplňují prostory pro tematické výstavy. V členitém areálu hospodářského dvora byly vytvořeny prostory pro aktivity zaměřené na prezentaci stavebních technologií. Vzniká zde jakási stavebně řemeslná huť, která má za cíl umožnit prostřednictvím kurzů a workshopů předávání tradičních postupů a dovedností zážitkovým způsobem. Dobově zařízené dílny zde vytvářejí tzv. Dvůr stavebních řemesel. V nejstarší části areálu své místo našla unikátní Expozice stavebně-historického průzkumu prezentující postupy a metody zkoumání historických staveb na objektu in situ. Nové umístění v adaptovaných objektech získala také místní městská knihovna, jejímž prostřednictvím je zpřístupněn tematicky specializovaný knižní fond NTM s odbornou stavitelskou literaturou. Zázemí plaského areálu umožňuje pořádání programů pro různé stupně škol i setkávání odborné veřejnosti v přednáškových sálech. Po padesáti letech se díky zájmu místního podnikatele do areálu kláštera opět vrátilo vaření plaského piva a přímo u pivovarských pánví vzniklo vyhledávané zázemí pro návštěvníky. Ve spolupráci s městem Plasy se podařilo obnovit navazující klášterní nádvoří, které se tak stalo opět živým místem umožňujícím příjemný pobyt turistům i místním obyvatelům. V návaznosti na výše uvedené aktivity byl vypracován projekt nové expozice středověkých stavebních strojů, která je situována do monumentálního prostoru bývalé pivovarské lednice v objektu

ležáckých sklepů (později sodovkárny). V roce 2019 byla podána projektová žádost o podporu z programu IROP a v průběhu roku 2021 probíhaly stavební práce na tomto projektu. Z dotačních prostředků MK se v roce 2021 podařilo zrealizovat zadláždění plochy tzv. dolejšího dvora hospodářského dvora. V souvislosti s dalším rozvojem areálu CSD NTM Plasy pokračovala realizace projektu Expozice středověkých stavebních strojů, a to zejména stavební adaptací části ležáckých sklepů a přípravou projektové dokumentace pro danou expozici. Takto byla v polovině návštěvnické sezóny 2022 otevřena nová stálá expozice věnovaná středověkým stavebním strojům s replikami tří stavebních strojů v životní velikosti (beranidlo, klecový jeřáb a vratidlo s vijákem). V návaznosti na otevřenou expozici byl připraven rovněž podklad pro projektovou dokumentaci využití další části ležáckých sklepů a objektu horních stájí hospodářského dvora pro studijní depozitář a materiátéku stavebních prvků, konstrukcí a materiálů.

V roce 2023 byla dokončena projektová příprava adaptace objektu Ležácké sklepy na depozitární prostory NTM včetně platného stavebního povolení. I. etapa této akce byla podána jako projektová žádost IROP.

2.4 Muzeum železnice a elektrotechniky – bývalé Depo kolejových vozidel Praha-střed

V roce 2000 bylo vydáno Usnesení vlády ČR týkající se vybudování *Železničního muzea* v areálu bývalého *DKV Praha střed*, navazujícího na areál Masarykova nádraží. V roce 2002 proběhl návazný převod práva hospodaření s nemovitostmi z Českých drah na NTM. V roce 2003 bylo vydáno ze strany MK ČR rozhodnutí o financování akce. Neprodleně byla zahájena příprava projektu, geodetické zaměření a výběr zhotovitele projektu. Tento proces byl ale v roce 2004 přerušen s ohledem na vyhlášení stavební uzávěry v uvedené lokalitě ze strany Magistrátu hlavního města Prahy v souvislosti s připravovanou změnou územního plánu. V roce 2008 proběhl stavebně-technický a stavebně-historický průzkum budov budoucího *Železničního muzea NTM* a s ohledem na jejich výsledky byly provedeny opravy střešních konstrukcí.

V roce 2012 bylo finalizováno libreto budoucí expozice a následně proběhla studentská architektonická a urbanistická soutěž na řešení *Železničního muzea NTM* na Masarykově nádraží. Současně byla ustavena pracovní skupina s úkolem vypracovat materiály k projektu. Na podzim 2012 zrušilo MK ČR dosavadní rozhodnutí o financování akce. Původní koncepce muzea železnice byla v roce 2013 rozšířena o náplň expozice elektrotechniky a vznikl tak projekt *Muzea železnice a elektrotechniky* (MŽE).

V průběhu roku 2016 byla zahájena příprava architektonické soutěže na projekt MŽE, která byla s ohledem na množství objektivních problémů a vážných rizik, mimo jiné po čerstvých zkušenostech kolegů z *Národního muzea*, a na základě souhlasu ministerstva kultury v roce 2017 ukončena. Od roku 2017 zpracovávalo NTM stavební program a výchozí studii MŽE, jejímž cílem bylo prověření reálných možností umístění expozic a velkoobjemových sbírkových předmětů, zejména kolejových vozidel v areálu a objektech bývalého depa. Výsledkem byla architektonická studie z roku 2018, která je podkladem pro další stupně přípravy projektu, jehož

dokončení se předpokládá v roce 2027. V roce 2018 pokračovaly práce na úpravě libret na základě výstupů z přípravy architektonické studie a bylo zahájeno zpracování *Studie proveditelnosti*.

V roce 2019 byla dokončena *Studie proveditelnosti*, kterou následně schválilo MK ČR a v závěru roku byl dokončen *Investiční záměr na úvodní část akce*. Na rok 2020 se podařilo zajistit finanční prostředky na nákup další pozemků a budovy navazující na východní hranici areálu. S ohledem na tuto významnou skutečnost byla zahájena aktualizace architektonické studie a aktualizace *Investičního záměru*, který byl na MK ČR předán v roce 2021. V návaznosti na předaný *Investiční záměr* provedlo MKČR tzv. registraci akce a upřesnilo podmínky pro vydání *Rozhodnutí o poskytnutí dotace*. V průběhu roku 2022 tak NTM pracovalo na zajištění požadovaných podmínek, zejména na vyjádření některých dotčených orgánů státní správy a stabilizaci objektu NTM ve vztahu k sousedním vlastníkům pozemků. Současně se podařilo zajistit věcné břemeno pro vybudování přístupové komunikace od ulice Trocnovská na pozemku Českých drah. Paralelně probíhala příprava obsahové náplně expozic a příprava zadání veřejné zakázky na restaurování budoucích exponátů.

V roce 2023 bylo ze strany MK ČR vydáno rozhodnutí o poskytnuté dotaci na přípravnou etapu akce. V areálu proběhl zjišťovací archeologický průzkum. Bylo zahájeno zpracování dokumentace, včetně žádosti o souhlas s odstraněním nepoužívaného objektu skladu lehkého topného oleje. Současně byla zahájena příprava zadávacího řízení na výběr zhotovitele projektové dokumentace stavby pro získání územního rozhodnutí a stavebního povolení. Byla zahájena první etapa restaurování sbírkových předmětů pro budoucí expozice muzea.

V průběhu roku 2023 pokračovaly přípravy a opravy přesuvny a hříže. Vysoutěženy byly opravy vybraných exponátů pro budoucí expozici MŽE, viz kap. 3.3.

2.5 Depozitář kolejových vozidel Chomutov

V roce 2012 se po delších jednáních podařilo za účelem vybudování stálého depozitáře *Železničního muzea NTM* získat do trvalého vlastnictví budovy a pozemky bývalého železničního depa v Chomutově. Jejich část mělo NTM dříve pronajatou. NTM odkoupilo od ČD, a.s. celý areál s kompletním příslušenstvím za 47 mil. Kč. Sběrka železničních vozidel má tak poprvé v historii vlastní stálý depozitář. Rozvojové území areálu o rozloze přibližně 4 ha nabízí do budoucna možnosti budování dalších krytých stání pro stále doplňovanou železniční sbírku. Nevyhovující a mnohdy kritický stav objektů vyžaduje jejich postupnou obnovu. V roce 2014 bylo vybudováno zcela nové oplocení areálu. V roce 2015 proběhla rekonstrukce střechy spojovací chodby mezi objekty *Montovna* a *Rotunda I.* a rekonstrukce poloviny kolejových paprsků před objektem *Rotunda I.* V roce 2016 práce pokračovaly rekonstrukcí střešního pláště na objektu *Montovna*. V roce 2017 byla provedena řada drobnějších stavebních úprav, zejména vybudování pokladny v souvislosti se sezónním zpřístupněním objektu veřejnosti.

V roce 2018 došlo na rekonstrukci druhé poloviny kolejových paprsků před objektem *Rotunda I.*, dále příjezdové koleje pro nostalgické vlaky,

včetně výhybky do depa ČD. Zcela nově byl vybudovaný systém odvodnění prostoru vjezdu do areálu *Depozitáře kolejových vozidel NTM*.

V roce 2020 bylo zahájeno zadávací řízení na výběr zhotovitele celkové opravy střechy *Rotunda I.*, která měla být realizována v průběhu roku 2021. Před podpisem smlouvy s vybraným dodavatelem byla zjištěna vada projektové dokumentace v oblasti skladby střešního pláště a požární odolnosti. Zjištěná vada byla znalecky posouzena, uplatněna reklamace projektové dokumentace a na základě opravené projektové dokumentace proběhl výběr zhotovitele a realizace v roce 2022.

V průběhu roku 2021 proběhla demolice objektu *Kotelny*, která byla v havarijním stavu a dále nevyužitelná. Jsou dokončeny projekty na obnovu silnoproudých a slaboproudých rozvodů a na výměnu 22 vjezdových vrat pro kolejová vozidla v *Rotundě I.* Po dokončení opravy střechy, zpracování Investičního záměru a poskytnutí dotace se výměna elektroinstalace a vjezdových vrat plánuje na roky 2024-2025.

V roce 2023 bylo ukončeno zadávací řízení na dodavatele opravy střechy objektu *Rotunda I.* a akce byla v průběhu roku zrealizována; jednalo se o celkovou opravu 5000 m² plochých střech včetně 17 kusů střešních světlíků. Dále byla zpracována studie na realizaci nového kolejiště a výstavbu dvou hal na uložení kolejových vozidel v areálu, jehož realizace se plánuje pro nejbližší období. Byla zahájena příprava projektové dokumentace na celkovou opravu střechy *Rotunda II.* Z důvodu vysoké zátěže točny *Rotundy 1* v souvislosti se stěhováním drážních vozidel při realizaci opravy střechy byla dále provedena nezbytná rekonstrukce elektročásti této točny.

Provoz v depozitáři byl v roce 2023 výrazně ovlivněn probíhající opravou střechy na rotundě I. Oprava si vyžádala postupné vyklízení vozidel z rotundy podle postupu stavebních prací a jejich zpětný návoz. Z důvodu opravy nebyla *Rotunda I* v sezóně 2023 přístupná veřejnosti. Do depozitáře byly v průběhu druhé poloviny roku 2023 převezeny tři parní lokomotivy po opravě. To si vyžádalo vyklízení vozidel z první koleje montovny a související práce spojené se zpřístupněním této části depozitáře veřejnosti v sezóně 2024. Ve venkovních prostorách depozitáře byly uskladněny předměty z oblasti zabezpečovací techniky a stavebních artefaktů získaných darem na základě dlouhodobé smlouvy od Správy železnic. V rámci programu IROP byl v prostorách montovny nainstalován bezpečnostní systém.

2.6 Kolotoč

V březnu 2017 byla zahájena akce *Obnova objektu a provozních souborů Letenského historického kolotoče*. Od prvních měsíců akce bylo NTM konfrontováno s řadou složitých a neočekávaných problémů, které mají příčinu jak v celkově unikátním charakteru objektu, jeho celkové zchátralosti, tak i v projektové dokumentaci, kterou v roce 2016 zpracovala společnost *MURUS – monumenta renovamus, projekce, spol. s r.o.*

Postupně došlo ke zjištění poruch stavby, které bylo možno odhalit až po demontáži některých částí kolotoče, anebo po provedení výkopových prací. Bylo seznáno, že objekt kolotoče je v mnohem horším technickém stavu, než se předpokládalo v průběhu zpracování projektu. Dále se jednalo o problémy vyplývající ze skutečnosti, kdy zhotovitel projektu podcenil

některé detaily a možné závady, které odpovídajícím způsobem a kvalifikovaně v projektu nevyřešil. Některé položky zhotovitel ve výkazu výměr ani neuvedl, nebo je uvedl s chybnou výměrou, což se týkalo zejména restaurování pláště kolotoče. V projektu byla také navržena neúplná technická řešení. Rozsah popisovaných problémů se v průběhu roku 2017 rozrostl do takové míry, že pokračování akce nebylo možné, aniž by nedošlo k porušení zákona o veřejných zakázkách. S ohledem na tyto závažné skutečnosti bylo NTM nuceno smlouvu se zhotovitelem obnovy kolotoče společnosti *Gema Art a.s.* ve III. čtvrtletí roku 2017 vypovědět a realizaci celé akce dočasně přerušit. Současně NTM uplatnilo reklamaci vad projektové dokumentace u jejího zhotovitele, společnosti *MURUS – monumenta renovamus, projekce, spol. s r.o.*

V roce 2018 byla připravena aktualizovaná dokumentace a na jejím základě byla realizována dvě otevřená zadávací řízení týkající se výběru dodavatele na dokončení obnovy kolotoče. Bohužel tato zadávací řízení nebyla úspěšná, o zakázku neprojevil zájem žádný dodavatel. Další neúspěšné otevřené zadávací řízení a následné jednání s dodavateli proběhlo i v roce 2019.

Hledání kvalifikovaného dodavatele na dokončení obnovy kolotoče pokračovalo i v roce 2020, kdy bylo realizováno jednací řízení bez uveřejnění, v jehož rámci došlo k oslovení celkem sedmi vhodných dodavatelů. Výsledkem byla jediná nabídka s neočekávaně vysokou cenou; s ohledem na tuto skutečnost bylo zadávací řízení zrušeno. V závěru roku 2020 došlo k vypsání v pořadí již čtvrtého otevřeného zadávacího řízení. Výběr zhotovitele a obnovy kolotoče proběhl v I. pololetí 2021 a vybraný zhotovitel Ing. Jakub Kmošek zahájil práce. Práce byly úspěšně dokončeny a kolotoč byl v červnu 2022 uveden do provozu. V roce 2023 bylo doplněno oplocení kolotoče, který byl poté po celou sezónu od dubna do října provozován pro veřejnost.

3 Muzejní sbírky

3.1 Centrální evidence a administrace sbírek

Odbor hlavního kurátora sbírek plnil následující agendy a úkoly:

- vedení centrální evidence sbírek NTM, evidence nových přírůstků do sbírkového fondu NTM,
- realizace průběžné inventarizace všech podsbírek NTM včetně související aktualizace záznamů ve sbírkové evidenci (Museion),
- příprava a zasílání pravidelných zpráv Ministerstvu kultury ČR o změnách ve sbírkové evidenci NTM včetně žádostí o aktualizaci v Centrální evidenci sbírek,
- vedení evidence nájemních, darovacích, výpůjčních smluv a smluv o fyzickém přenechání věci,
- zajišťování agendy výpůjček, pokud se jedná o zapůjčení sbírkových předmětů z více podsbírek NTM,
- agenda vydávání osvědčení k trvalému nebo dočasnému vývozu předmětů kulturní hodnoty podle zákona č. 71/1994 Sb.,
- agenda žádostí o vývozní povolení pro sbírkové předměty NTM podle zákona č. 122/2000 Sb.,
- agenda žádostí o vývozní povolení pro sbírkové předměty NTM podle zákona č. 214/2002 Sb.,
- příprava podkladů pro jednání Rady pro sbírkotvornou činnost,
- administrace žádostí o dotace z programu Integrovaný systém ochrany movitého kulturního dědictví (ISO),
- zajišťování agendy státních záruk (záruka proti zabavení – immunity from seizure) pro sbírkové předměty NTM,
- vedení a správa deponitárních prostorů v Čelákovících.

Vedení centrální evidence sbírek NTM

V rámci vedení sbírkové evidence muzea oddělení administrace a evidence sbírek provedlo v roce 2023 rozepsání (extenzování) celkem 139 inventárních čísel, a to z podsbírek Věda, technika a průmyslová výroba a podsbírek Jiná - Sbíрка architektury, stavitelství a průmyslového designu NTM. Stejně jako v letech předchozích byla i v roce 2023 věnována pozornost administraci nových přírůstků – do sbírky NTM byly nabyty předměty evidované pod celkem 357 inventárními čísly. Předměty byly nabyty na základě darů (230), koupí (110), převodů (16) a nálezů při revizích (tj. zápis nezaevidovaných předmětů, nový zápis předmětů již vyřazených apod.- celkem 1 předmět). Podrobný statistický přehled přináší tabulka níže.

Realizace průběžné inventarizace

V roce 2023 bylo pokračováno v inventarizaci sbírky NTM. Celkem bylo v inventarizacích č. 1-74/2023 zinventarizováno 9917 evidenčních čísel zahrnujících i přírůstky z daného roku, což činí zhruba 12,43 % sbírkového fondu NTM. MK ČR bylo o proběhlé inventarizaci řádně informováno. Zároveň byl dokončen druhý 10letý cyklus inventarizace celé Sbírek

Národního technického muzea. Detailní zpráva o výsledku inventarizačního cyklu a dalším postupu byla předána na MK ČR.

Aktualizace v Centrální evidenci sbírek MK ČR

Žádosti o schválení aktualizací v centrální evidenci sbírek (v evidenčním systému CES-online) za rok 2023 byly MK ČR zaslány 27. 6. 2023, 20. 11. 2023 a 5. 2. 2024, a pokrývaly období od 1. 1. 2023 do 31. 12. 2023. Změny se týkaly celkem 357 inventárních čísel předmětů, které byly nově zapsány do sbírek, dále 139 inventárních čísel, kde došlo k jejich rozepsání a 357 předmětů, u kterých bylo navrženo vyřazení ze sbírek NTM pro neupotřebitelnost. Současně se žádostmi byla do CES-online vždy vložena elektronická přírůstková kniha za dané období. V případě prvních dvou žádostí již došlo ze strany MK ČR ke schválení, v případě poslední žádosti za období 1. 10. až 31. 12. 2023 vyjádření MK ČR proběhne v roce 2024.

Vedení evidence nájemních, darovacích, výpůjčních smluv a smluv o fyzickém přenechání věci

Mezi činnosti odboru spadá i agenda vedení evidence smluv, týkajících se sbírkových předmětů. V roce 2023 bylo vypracováno a evidováno celkem 69 výpůjčních smluv týkajících se zapůjčení sbírkových předmětů z nebo do NTM, z toho 25 externích smluv o výpůjčce předmětů na muzejní výstavy NTM, 11 nájemních smluv, 9 smluv o fyzickém přenechání věci a 19 smluv o díle. Dále NTM uzavřelo 110 darovacích smluv.

Agenda vydávání osvědčení podle zákona č. 71/1994 Sb.

V rámci podmínek zákona č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, v platném znění, přijalo v roce 2023 NTM celkem 17 žádostí. Z toho bylo 8 žádostí na vydání osvědčení pro vývoz předmětů kulturní hodnoty na dobu určitou a 9 žádostí na vydání osvědčení pro trvalý vývoz mimo území ČR. Ministerstvu kultury ČR nebyla postoupena žádná ze zaevidovaných žádostí.

Agenda žádostí o vývozní povolení pro sbírkové předměty NTM podle zákona č. 122/2000 Sb.

V roce 2023 byly pracovištěm administrovány žádosti o vývoz následujících sbírkových předmětů:

- Osobní automobil Aero 50HP, roadster, vývoz za účelem prezentace na akci „1000 mil československých“,
- Osobní automobil Jawa Minor, roadster, vývoz za účelem prezentace na akci „1000 mil československých“,
- Osobní automobil Vauxhall 25 GY, sedan, vývoz za účelem prezentace na akci „1000 mil československých“,

Příprava podkladů pro jednání Rady pro sbírkotvornou činnost

Odbor hlavního kurátora sbírek zajišťoval i v roce 2023 podkladové materiály pro jednání Rady pro sbírkotvornou činnost (viz kapitola 12.4). Jednání Rady se uskutečnilo 17. 5. 2023 a 27.11. 2023.

Pro jednání Rady byly připraveny následující podklady:

Protokol č. 181/2023 (jednání 17. 5. 2023)

- návrhy na nákup 19 předmětů (z toho 1 předmět navržen k zakoupení z programu Integrovaný systém ochrany movitého kulturního dědictví ISO II/C – kabina č. 1 lanové dráhy Liberec (Horní Hanychov) – Ještěd)
- podklady pro posouzení bezúplatného nabývání movitých věcí do sbírek NTM – předměty evidované pod celkem 533 přírůstkovými čísly.

Protokol č. 182/2023 (jednání 27. 11. 2023)

- návrhy na nákup 39 předmětů,
- podklady pro posouzení bezúplatného nabývání movitých věcí do sbírek NTM – předměty evidované pod celkem 89 přírůstkovými čísly,
- návrhy na vyřazení 358 sbírkových předmětů (administrativní převedení ze skupiny polygrafie do Archivu NTM).

Administrace žádostí o dotace z programu Integrovaný systém ochrany movitého kulturního dědictví (ISO)

Byla připravena žádost o poskytnutí dotace z programu ISO II/C (na výkup předmětů kulturní hodnoty mimořádného významu) – kabina č. 1 lanové dráhy Liberec (Horní Hanychov) – Ještěd (rok výroby 1974). A dále byla podána žádost o poskytnutí dotace z programu ISO II/D pro náročné externí restaurování, která se týkala hodin Daniel Quare, inv. číslo 36069.

V roce 2023 NTM z programu ISO II/D Preventivní ochrana před nepříznivými vlivy prostředí realizovalo nákup protipožárních dek. Potřeba jejich nákupu vznikla na základě aktualizace krizového a evakuačního plánu, a zejména jeho konzultace s pracovníky Hasičského záchranného sboru hlavního města Prahy. Jedná se o ochranu vybraných sbírkových předmětů (jedná se většinou o raritně dochované kusy) a snížení rizik při vzniku požáru ve stálé expozici "Dopravní hala". Vybrané exponáty pro tuto ochranu by nebylo možné v případě požáru či jiném nebezpečí evakuovat mimo prostor stálé expozice, a proto by došlo k jejich zakrytí a dále k ochraně v rámci případného zásahu v HZS ČR v expozici.

Ze stejného dotačního programu bylo pokryto i náročné externí restaurování mincovního lisu Vulkán, inv. č. 78715. Jedná se o výstředníkový mincovní lis vyrobený ve vídeňské firmě Vulkan Maschinenfabrik A.G. v roce 1919 a dodaný do státní mincovny v Kremnici v roce 1921, kde v plném provozu sloužil do roku 1962 a příležitostně až do roku 1985 (na lisu byly raženy první československé mince, přesněji dvacetihaléř). Restaurovaný lis se stal součástí vstupního prostoru před expozicí Dopravní hala.

Zajišťování agendy státních záruk (záruka proti zabavení – imunity from seizure) pro sbírkové předměty NTM

Pro zajištění účasti NTM na akci „1000 mil československých“ a návratu prezentovaných sbírkových předmětů bylo nezbytné zažádat

a získat od Ministerstva kultúry SR garanci návratu. Garance byla vydána dne 5. 5. 2023 a týkala se vozů Aero 50HP, Jawa Minor a Vauxhall 25GY.

Tabulka – statistický přehled o počtu sbírkových předmětů NTM a počtu přírůstků v jednotlivých podsbírkách za období roku 2023

Část sbírky	Počet sbírkových předmětů celkem 1)	Přírůstky 2)	Způsob nabytí				
			dar	koupě	převod	nález při revizi	vlastní sběr
Sbírka Národního technického muzea NTM/002-04-30/116002	79 997	357	230	110	16	1	0
Podsbírka 23 – Věda, technika a průmyslová výroba	72812	321	207	109	4	0	0
Skupina Akustika	3 041	110	80	30	0	0	0
Astronomie	492	17	16	0	1	0	0
Domácnost	2 106	9	9	0	0	0	0
Doprava	2 050	2	1	0	1	0	0
Elektro	20 978	22	10	12	0	1	0
Foto-kino	9 098	133	71	61	0	1	0
Fyzika	1 728	0	0	0	0	0	0
Geodézie	1 845	7	6	1	0	0	0
Hodiny	1 118	0	0	0	0	0	0
Hornictví	5 379	0	0	0	0	0	0
Hrací stroje	142	0	0	0	0	0	0
Hutnictví	2 876	3	2	0	1	0	0
Chemie	624	3	3	0	0	0	0
Kartografie	46	0	0	0	0	0	0
Letectví	2 335	0	0	0	0	0	0
Mapová sbírka	13469	0	0	0	0	0	0
Matematika	329	2	2	0	0	0	0
Polygrafie	2 033	5	5	0	0	0	0
Strojírenství	1 613	6	1	5	0	0	0
Textil	966	0	0	0	0	0	0
Zdravotnická technika	475	2	1	0	1	0	0
Podsbírka 24 - Železniční podsbírka NTM	1 848	11	2	0	9	0	0
Skupina Železnice	1 848	11	2	0	9	0	0
Podsbírka 25 - Sbírka architektury, stavitelství a průmyslového designu	5 183	28	6	3	3	8	0
Skupina Architektura	1 589	3	3	0	0	0	0
Průmyslový design	2 154	2	0	1	1	0	0
Stavitelství	1 440	23	0	21	2	0	0

1) Počet sbírkových předmětů evidovaných k 31. 12. 2023 v evidenci Museion

2) Přírůstky 1. 1. - 31. 12. 2023

Vedení a správa depozitárních prostorů v Čelákovících

Pracovníci oddělení správy sbírek Čelákovice v uplynulém období plnili především následující úkoly a činnosti:

- převzetí prostor nové depozitární haly CD04 do užívání,
- zavážení prostor CD04 předměty z Masarykova nádraží, které prošly externím restaurováním,
- průběžné zakládání a přesuny sbírkových předmětů dle požadavků příslušných kurátorů či ředitelů odborných muzeí,
- příprava prostor pro nové akvizice, spolupráce při zavážení nových akvizic, při přípravě předmětů určených k odvozu mimo depozitární areál (externí a interní výpůjčky),
- sledování a zajišťování příjmků a vratek v rámci depozitárního modulu v Museionu,
- dílčí spolupráce při inventarizaci sbírkových předmětů,
- kontrola evidenčních štítků sbírkových předmětů, tisk a laminace chybějících,
- zapisování změn lokací, kontrola lokací při vracení sbírkového předmětu,
- kontrola klimatických podmínek v depozitárních prostorech, funkčnosti poplachových čidel a zabezpečení, údržba a úklid,
- spolupráce s pracovníky správy a údržby budov v rámci depozitárního areálu.

3.2 Muzeum dopravy

Muzeum dopravy NTM (MD NTM) je samostatným sbírkovým a odborným oddělením, dokumentujícím a prezentujícím sbírky z oblasti silniční dopravy (sbírkové referáty *automobily, automobily, motocykly, jízdní kola, hipomobily*), letecké dopravy (sbírkový referát *letectví*), lodní dopravy (sbírkový referát *lodní doprava*) a hasičské techniky (sbírkový referát *hasičská technika*). Do odboru muzea dopravy patří *oddělení silniční a lodní dopravy a oddělení letecké dopravy*.

Nejvýznamnějšími akvizicemi Muzea dopravy v roce 2023 byly prototyp závodního automobilu Škoda Fabia RS Rally2, darovaný do sbírek muzea společností Škoda Auto, a jízdní kolo pro závody za vodičem spolu s vodícím motocyklem s motorem Harley Davidson, které do sbírek NTM daroval TJ Stadion Louny, z.s.

V roce 2023 byl dokončen dvouletý projekt náročného restaurování a renovace sbírkového automobilu Tatra 77a z roku 1937, který je součástí souboru pěti automobilů NW-Tatra ze sbírek NTM, prohlášeného k 1. 1. 2006 za národní kulturní památku. Restaurování vozu provedla kopřivnická společnost Ecorra s.r.o. a bylo umožněno díky finanční podpoře Evropské unie a státního rozpočtu České republiky prostřednictvím Integrovaného regionálního operačního programu (IROP).

Dne 24. 10. 2023 byla v dopravní expozici hlavní budovy muzea otevřena výstava *Bezpečnost především – 50 let crash testů vozů Škoda*. Výstava, realizovaná ve spolupráci se společností Škoda Auto a.s., bude návštěvníkům muzea zpřístupněna do května 2024.

V Centru stavitelského dědictví NTM v Plasích (dále CSD NTM Plasy) byla pro sezónu 2023 prodloužena repríza výstavy *Fenomén Jawa*, která byla původně umístěna v hlavní budově NTM v Praze na Letné v letech 2019 až 2021. Úspěšná byla rovněž akce Z muzea do muzea na motocyklu. Šlo o jízdu historických motocyklů z hlavní budovy muzea na Letné do areálu CSD NTM Plasy. Akce byla spojena s komentovanou prohlídkou expozice na Letné a výstavy *Fenomén Jawa* v CSD NTM Plasy.

Na podzim 2023 otevřelo Muzeum dopravy ve spolupráci s Muzeem Mladoboleslavská v Leteckém muzeu Metoděje Vlacha v Mladé Boleslavi výstavu „Ze srdce Evropy do všech jejích koutů“ ke 100. výročí založení Československých státních aerolinií. Jejím autorem je kurátor letecké sbírky Michal Plavec. Měla by být otevřena do konce března 2024.

Pracovníci Muzea dopravy se podíleli na přípravě a zajištění části programu významné mezinárodní akce historických vozidel *Bugatti Solo Brescia 2023*, jejíž účastníci se svými vozy navštívili 12. září 2023 CSD NTM Plasy a 16. září NTM v Praze na Letné.

Úspěšná byla rovněž tradiční spolupráce NTM na přípravě a realizaci prestižní domácí soutěže historických vozidel *1000 mil československých* ve dnech 11. až 13. 6. 2023, které se NTM aktivně zúčastnilo dvěma sbírkovými automobily. Pracovníci Muzea dopravy NTM se aktivně zúčastnili i dalších akcí historických vozidel – *25. Mezinárodního srazu motocyklů Čechie-Böhmerland* 21. 8. 2023, akce *Sosnová Classic* 13.–14. 5. 2023 a *Jízdy do vrchu Brno-Soběšice* 30. 9. 2023.

Kurátor letecké sbírky Michal Plavec se během roku 2023 věnoval přednáškové činnosti a účasti na vědeckých konferencích a seminářích a publikační činnosti. Během roku se aktivně účastnil jedenácti vědeckých konferencí a seminářů a uspořádal dvanáct přednášek. Mimo to se podílelo Muzeum dopravy s Balonklubem Praha na dvou přednáškách o balonovém létání pro žáky základních škol v Nymburce a Plasích.

Muzeum dopravy uskutečnilo na konci září 2023 v budově NTM 11. ročník leteckého historického semináře *Ze srdce Evropy do všech jejích koutů* ke 100. výročí založení Československých státních aerolinií.

Pracovníci Muzea dopravy se podíleli na přípravě a realizaci odborného semináře *Provoz a udržování movitých technických památek*, který se konal v NTM ve dnech 11. až 13. října 2023.

3.3 Železniční muzeum

Železniční muzeum NTM (ŽM NTM) je dalším ze samostatných sbírkových a odborných oddělení. Vedle tvorby sbírek, odborné péče, dokumentace sbírkového fondu, výzkumu a badatelské činnosti v oblasti historie železnic nyní jeho zaměstnanci pracují na přípravě realizace vlastního železničního muzea v areálu pražského Masarykova nádraží. Do odboru ŽM NTM patří oddělení železniční dopravy a oddělení správy kolejových vozidel.

V rámci jízd historických kolejových vozidel byla na jaře roku 2023 realizována jízda parního vlaku „Audience u císaře Karla I“ na trase Praha – Brandýs nad Labem. Již tradiční jízda vlaku z Prahy do depozitáře Chomutov

v rámci otevírání sezóny v depozitáři se v souvislosti s opravou střechy na rotundě I a tím omezeným provozem pro veřejnost nekonala. V listopadu proběhly dvě jízdy spojené s prezentací nově opravené lokomotivy 464.102 do provozního stavu. První trasa vedla po pražském „Semmeringu“ na trase Praha – Hostivice – Rudná – Praha. Druhá se uskutečnila v rámci přetahu lokomotivy 464.102 z Prahy do depozitáře Chomutov. V soupravách vlaků byly zařazeny nově opravené vozy typu Y.

Chomutovský Železniční depozitář NTM byl v důsledku probíhající opravy střechy v rotundě I zpřístupněn veřejnosti v omezeném rozsahu. Návštěvnost byla stejně jako v minulých letech podpořena pravidelnými nostalgickými jízdami mezi Muzeem ČD v Lužné u Rakovníka a Chomutovem.

Kontinuálně pokračovaly práce na přípravě Muzea železnice a elektrotechniky NTM na Masarykově nádraží v Praze. Pokročila příprava scénáře, finalizovány byly podklady pro restaurování vybraných kolejových vozidel, byla vypsána soutěž na jejich opravu. Vybrán byl zhotovitel opravy parního motorového vozu Komarek, vč. výroby nového kotle. Vůz byl na konci roku převezen do dílen R.C., a.s. ve Veselí nad Lužnicí, kde začala jeho demontáž. Dále byl vysoutěžen opravce čtyř historických točen, které byly ještě v samém závěru roku odvezeny z depozitáře v Chomutově na renovaci. Byl rovněž vybrán zhotovitel restaurování části vozové skříňe rychlíkového vozu z třicátých let, jehož vrak se nachází v depozitáři v Chomutově. V závěru roku byla skříň vozu rozdělena a část určená k vystavení v *Muzeu železnice a elektrotechniky NTM* na Masarykově nádraží v Praze byla odvezena z depozitáře k renovaci.

Rok 2023 byl především ve znamení oprav historických vozidel a jejich dokončení. K nejvýznamnějším patří dokončení oprav tří parních lokomotiv restaurovaných v rámci programu IROP. Jedná se o lokomotivu 210 001 „Serenyi“ (opravce společnost Railway Capitals) a třetí nejstarší dochovanou lokomotivu na území České republiky 411.019 „Conrad Vorlauf“ (opravce 1. Kolínská lokomotivní). Obě lokomotivy byly uvedeny do vystavitelného stavu a představeny veřejnosti 1. září 2023 na nádvoří NTM za dopravní halou. Následně byly převezeny do depozitáře Chomutov, kde budou v sezóně 2024 přístupné veřejnosti. Třetí a nejsložitější dokončenou opravou byla oprava lokomotivy řady 464.102 „Ušatá“, která byla v r. 2018 odstavena z provozu. Její generální oprava do plně provozního stavu proběhla za rekordně krátkou dobu 17 měsíců. Dokončena byla v říjnu 2023 v Letohradě. Jedná se o největší počin v oblasti historických železničních vozidel ze sbírek NTM za mnoho let. Lokomotiva najela po opravě do konce roku 2023 přes 1000 km bez jakýchkoli závad. Veřejnosti byla prezentována jízdami nostalgických vlaků 25. a 26. 11. 2023. V souladu s podmínkami dotačního programu IROP byla následně deponována společně se zbylými dvěma nově opravenými lokomotivami v depozitáři Chomutov.



Parní lokomotiva 464.102 při zkouškách v Letohradu po provedené generální opravě.

Opravou motoru prošla od ledna do března dieselelektrická lokomotiva T478.1010. V průběhu roku pak probíhaly opravy a seřízení parního generátoru PG500 „Pegas“ a práce na systému řízení regulace výkonu. Lokomotiva T478.1010 se podílela v dubnu na přetahu čtyř opravených vozů konstrukčního typu Y a vozu řady BRcm z opraven KOS Krnov. Jednalo se o jeden vůz se služebním oddílem řady BDs vyrobeným v bývalé NDR ve vagonce Goerlitz a o dva vozy druhé třídy řady Bt z vagonky Studénka. Vozy prošly opravou podvozků, dveří, elektrické instalace a dalších částí. Nejviditelnější část opravy tvoří nový lak v odstínech, v jakých byly vozy dodány z výroby. Opravou v KOS Krnov rovněž prošel lehátkový vůz s restaurační částí řady BRcm konstrukčního typu Z. Na konci roku 2023 byla v KOS Krnov dokončena oprava posledního vozu konstrukčního typu Y, vozu řady AB, který prošel opravou v obdobném rozsahu, jako vozy řady Bt. NTM tak získalo ucelenou soupravu rychlíkových vozů vhodných k provozu jak s parní lokomotivou 464.102, tak s dieselelektrickou lokomotivou T478.1010, dokumentující kulturu cestování v sedmdesátých letech minulého století.

Objednány a dodány byly nové akumulátory do akumulátorové lokomotivy Ringhoffer 2, výměnou za více než 30 let staré, repasované, které již byly mnohonásobně za dobou své životnosti. Se zprovozněním lokomotivy se počítá do začátku návštěvnické sezóny 2024.

V roce 2023 došlo k dalšímu rozmnožení železniční sbírky. Na samém počátku roku byl do depozitáře v Chomutově dopraven dar společnosti ŠKODA Auto, patrový dvoudílný železniční nákladní vůz na přepravu automobilů řady Laaeks z roku 1964, který byl 3. února slavnostně předán do sbírek NTM výrobním ředitelem společnosti Škoda Auto Dr. Michaelem Oeljeklausem.

Nejvíce předmětů do sbírek obdrželo NTM v roce 2023 na základě dlouhodobé smlouvy o spolupráci se Správou železnic. Na rozdíl od minulých let se nejednalo o kolejová vozidla, ale především o stavební a konstrukční prvky budov, zabezpečovací techniku a další součásti železniční infrastruktury. K nejvýznamnějším přírůstkům patří nýtovaná mostní konstrukce viaduktu u Výstaviště v pražských Holešovicích z roku 1891. Most byl v polovině dubna v rámci rekonstrukce trati na Kladno snesen a převezen do prostor budoucího MŽE v Praze na Masarykově nádraží. Druhou mostní konstrukcí, kterou NTM získalo v r. 2023 do svých sbírek je segment mostní lávky pro pěší, která spojovala nádraží Praha Smíchov s Radlickou ulicí. Její součástí je i schodiště vedoucí do prostor bývalého severního nástupiště nádraží Praha Smíchov. Segment lávky spolu se schodištěm byl převezen do depozitáře Chomutov, kde se počítá s jeho budoucím využitím při budování nového vstupu pro pěší. Sbírkou NTM v tomto roce obohatilo i mostní provizorium typ TOMEK, které je nejmenším z celé škály typizovaných mostních provizorií používaných v minulosti na železnici.

V rámci přípravy expozice MŽE byl od Správy železnic získán vodní jeřáb ze stanice Kladno a podpěrné sloupy zastřešení nástupiště ze stanic Kladno a Rybníště.

Pokračovala akvizice artefaktů zabezpečovací a signalizační techniky, například dvojice bubnových stavědlových přístrojů ze železniční stanice Obrnice nebo kompletní elektromechanické zabezpečovací zařízení stanice Moravské Budějovice.

Do sbírky přibýly i segmenty původní dlažby a další drobné artefakty z dnes již zdemolovaných skladištních budov nádraží Praha Smíchov sever.

V oblasti kolejových vozidel se podařilo dojednat formou daru od DPOV Nymburk získání pěti kusů elektrických motorů do motorového vozu M475.0001, který byl do sbírek NTM předán v nekompletním stavu s demontovanými motory.

Společností Zababa byla opravena trubkovnice parní lokomotivy EP 1000, oprava celé lokomotivy pak byla dokončena ve spolupráci s Centrem historických vozidel ČD. Lokomotiva byla uvedena do provozního stavu a předána provozovateli. Nyní je deponována ve výtopně v Kyjově.

V na jaře roku 2022 proběhla oprava 4 trakčních motorů elektrického motorového vozu EM400.001 – Elinka (ČD, Tábor). Elinka byla po úspěšné provozní sezóně 2022 nasazována k pravidelným víkendovým jízdám i v jubilejním roce 2023, ve kterém se připomíná 120. výročí trati Tábor–Bechyně. Na konci letní sezóny došlo k závadě na jednom z trakčních motorů. Elinka absolvovala několik posledních jízd s vyřazeným jedním

hnacím podvozkem a následně byla odstavena z provozu. Jako neprovozní exponát se zúčastnila v září akce „Tábor s párou“. Následně z ní byl v depu ČD Tábor vyvázán vadný motor, který byl poté odvezen k identifikaci závady do firmy HMF Komárková Teplice, která prováděla repasi motorů v r. 2022.

Pracovníci NTM se podíleli i na dalších akcích, které nebyly organizovány přímo NTM. Krom již zmíněných akcí „Osłavy 120 let tratě Tábor-Bechyně“ a „Tábor s párou“ se jednalo o zapůjčení lokomotivy T478.1010 na akci pořádanou Centrem historických vozidel ČD v Lužné u Rakovníka „Setkání Bardotek“, případně o zapůjčení prezidentského salonního vozu Aza „Svoboda“ a salonního vozu následníka trůnu Františka Ferdinanda D'Este Správě železnic při příležitosti dokončení opravy Negrelliho viaduktu. Na přelomu roku 2022 a 2023 byla do multifunkční expozice na pražském hlavním nádraží zapůjčena ze sbírek NTM drezína Tatra, která si zahrála ve filmu „Ostře sledované vlaky“ z r. 1966.

Záležitost soudního sporu s *Jindřichohradeckými místními dráhami* (JHMD) o úhradu pravomocně přiznané náhrady škody za poškození lokomotivy *U47.001* a dalších pohledávek vstoupila v roce 2022 v souvislosti s úpadkem společnosti JHMD do fáze insolvenčního řízení, ve kterém vystupuje NTM se svojí pohledávkou jako věřitel. V roce 2023 zůstala situace nezměněna.

Obdobně komplikovaně se vyvíjí kauza dvou historických nákladních vozů (*Lp, Ztr*), které v roce 2009 získalo NTM od společnosti *Traťová a strojní společnost* v Hulíně. Krátce po uzavření smluvního vztahu o převodu vozidel NTM došlo ke změně vlastníka společnosti, který zamezil vydání vozidel NTM. Ačkoliv nebyla ze strany nového vlastníka přímo zpochybněna platnost smluvního vztahu o převodu, vlastník se vydání brání obstrukcemi. Mimo jiné argumenty o existenci pohledávky za stejné na vlečce podniku, na které vozidla z pohledu NTM zcela nedobrovolně stojí. Po neúspěších v jednání byla záležitost v roce 2012 předána advokátní kanceláři, v jejímž zastoupení NTM s nárokem na vydání vozidel pravomocně uspělo. Nicméně od té doby se i přes existenci několika exekučních titulů zatím nepodařilo v rámci probíhajících výkonů rozhodnutí dosáhnout vydání vozů, protože povinný, v současné době *TSS Cargo* (původní společnost byla rozdělena a restrukturalizována), pokračuje v taktice obstrukcí spočívající ve zpochybňování existence své povinnosti plnit jako povinný. Rovněž tato kauza nedoznala v roce 2023 žádného dalšího vývoje.

Na základě spolupráce s partnery disponovalo NTM ke konci roku 2023 4 provozními hnacími vozidly: Tendrová parní lokomotiva 464.202 – „Rosnička“ (ČD, Olomouc), kolejový autobus M 120.417 s věžovým stanovištěm – „Věžák“ (ČD, Šumperk), motorový vůz M 131.101 – „Hurvínek“ (ČD, Šumperk) a parní lokomotiva 464.102 „Ušatá“. Další provozní exponát, elektrický motorový vůz M400.001 „Elinka“ je na konci roku 2023 z důvodu poruchy jednoho z trakčních motorů odstaven z provozu.

3.4 Průmyslové muzeum

Průmyslové muzeum (PM NTM) je samostatným sbírkovým a provozním odborem NTM. Vytváří, uchovává, zkoumá, dokumentuje a prezentuje sbírkový fond z oblasti průmyslových výrob. Do odboru ředitele průmyslového muzea patří oddělení hornictví a hutnictví, oddělení strojírenství a chemie a oddělení techniky v domácnosti a textilního průmyslu.

Odd. Hornictví a hutnictví

V prvním pololetí roku 2023 proběhla spolupráce s Národním památkovým ústavem v Ostravě při přípravě návrhu na prohlášení za kulturní památku areálu dolu Čs. armáda v Karviné. Pracovníci NTM ve dnech 14. 2. a 15. 2. 2023 provedli fyzickou prohlídku areálu dolu ČSA, teplárny a koksovny a vyhodnotili její stav, úplnost a historické hodnoty a prodiskutovali technické možnosti jejího zachování. Na základě žádosti ze strany NPÚ byla vypracována technická zpráva a posouzení návrhu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Ostravě na prohlášení souboru vybraných objektů, zařízení a pozemků teplárny dolu ČSA za kulturní památku, dle vypracovaného popisu technologie v objektu teplárny dolu ČSA zpracovaného Národním technickým muzeem. Na základě těchto vypracovaných technických zpráv, posudků a předložených návrhů na prohlášení těchto objektů a zařízení za kulturní památku, NPU v Ostravě svolal workshop na 3. 5. 2023, kdy byl zhodnocen památkový potenciál, návrh ochrany a možnost využití těchto prostor, areálu a zařízení dolu, úpravny, elektrárny a koksovny v areálu Čs. Armáda v Karviné.

V průběhu celého roku standardně probíhala administrativní činnost při práci se sbírkami, byly vyřizovány badatelské dotazy, akviziční nabídky aj. Oddělení hornictví intenzivně pokračovalo v inventarizaci sbírek. Roztřídění a uspořádání sbírek minerálů a hornin, jejich popis a uložení. Během roku 2023 bylo provedeno několik kol inventarizací hornických sbírek. Zbývá k inventarizaci 178 položek. Tohoto roku byla také zdárně a kompletně dokončena inventarizace fondu sbírek hutnictví. V průběhu roku došlo k doplňování a revizi evidenčních údajů předmětů a prací v depozitářích, kontrolou a přípravou výpůjčních smluv a dodatků. V druhé polovině roku byla zahájena příprava na semináře „Hornictví a hutnictví“.

Významné akvizice: Do hutnických sbírek byl pořízen trezor (pokladna) od firmy Kaubele.

Odd. Strojírenství a chemie

V polovině roku proběhly akce na téma černého řemesla a dalších řemesel (slévárenství, rýžování zlata apod.) v objektu Centra stavitelského dědictví v Plasích, akci se zúčastnil Ing. Stejskal a Bc. Lett.

K důležitým počínům oddělení v roce 2023 patřilo uskutečnění výstavy Jednotný Elektročas (5. duben - 8. říjen) představující fenomén časové synchronizace v moderní průmyslové společnosti 20. století. Výstava realizovaná v kontextu dvojího výročí domácích firem Jednotný čas (1923) a nástupnické fy Elektročas (1953) bohatě využila sbírkového fondu NTM i zápůjček od soukromých sběratelů. Provázela ji řada doprovodných akcí

(exkurzí komentovaných prohlídek, mediálních vystoupení a workshopů). Výstava otevřela možnost potenciálních akvizic výrobků fy Elektročas a dalších technických artefaktů souvisejících s tématem výstavy, s pravděpodobnou perspektivou úspěšné realizace v roce 2024.

V souvislosti s přípravou výstavy Jednotný Elektročas se také podařilo zprovoznit vzácnou elektromechanickou hodinovou ústřednu MUS 40 z výrobního programu fy Elektročas pro demonstraci funkce systému jednotného času v rámci výstavy s perspektivou pozdějšího využití ve stálé expozici měření času.



Výstava Jednotný Elektročas

V průběhu srpna také bylo restaurátorskými dílnami NTM úspěšně dokončeno náročné restaurování raritních velkých elektromechanických matečních hodin zn. Magneta z počátku 20. století pro potřeby výstavy Jednotný Elektročas a pozdější prezentaci ve stálé expozici měření času.

Koncem roku 2023 byl restaurován Mincovní lis Vulkán (inv.č. 78715) a instalován do hlavní budovy NTM na Letné. Lis je nyní významným bodem ve vstupní hale NTM, který návštěvník spatří před vstupem do dopravní haly.

V prvním pololetí byla doplněna sbírka o laboratorní přístroje, které byly zapsány do centrální evidence a obohatily soubor stávající sbírky přístrojů z 2. poloviny 20. století české výroby. Na konci června proběhlo slavnostní představení destilační kolony z lihovaru Lžín, inv.č. 79 221, která byla po restaurování a sestavení vystavena v expozici lihovarnictví v Dobrovickém muzeu. Této události se účastnili oba generální ředitelé, jak NTM, tak i cukrovaru TTD Tereos a.s. Destilační kolona bude dlouhodobě

zapůjčena do lihovarnické expozice Dobrovického muzea, stejně jako sbírkové předměty z cukrovarnictví a rafinerie cukru.

Na začátku října proběhl odborný seminář ke třem významným výročí prof. Otto Wichterleho ve spolupráci s Ústavem makromolekulární chemie. Na semináři vystoupily významné osobnosti z oboru oftalmologie se specializací na kontaktní čočky a jejich užití.

Dále během celého roku probíhala standardní administrativní agenda v rámci sbírkové činnosti. Na oddělení chemie nadále probíhala badatelská činnost spojená se sbírkami NTM a emailovými dotazy od badatelů a laické veřejnosti. Ve druhé polovině roku byla ve spolupráci s oddělením Technika v domácnosti připravena výstava o historii výroby umělých textilních vláken v Československu pod názvem Bourec v plastiku.

Významné akvizice: Do sbírky strojírenství byl zařazen soubor strojů určených pro výrobu špendlíků a jiné galanterie (78730-78734), který do minulého roku fungoval ve firmě Koh-i-noor ve Vršovicích. Stroje se datují do počátku firmy ve třicátých letech 20. století, výjimečné jsou tím, že s malými úpravami pracovaly až do roku 2023. Dále byla do sbírek zařazena elektrická vrtačka z majetku režiséra Hynka Bočana (inv.č. 78735). Převodem z ÚZSVM byl získán konvolut 20 ks mechanických náramkových hodinek poválečné evropské produkce, které doplní sbírku osobních mechanických časomír.

Mezi významné akvizice sbírky chemie se řadí soubor analytických přístrojů – Plynový chromatograf Chrom 31 a, vyrobený firmou Laboratorní přístroje Praha z roku 1969 a Vakuový napařovací přístroj PP 601 LP z roku 1970.

Odd. Technika v domácnosti a textilní průmysl

V prvním pololetí roku 2023 byla oddělením opětovně připravena ve spolupráci se společností Elektrowin internetová soutěž „Máte doma muzejní kousek?“. Vyhlášena byla od dubna a průběžně vyhodnocována po jednotlivých čtvrtletích. Zájemci z celé republiky tak mohli opět zasílat své podněty na rozšíření muzejních sbírek NTM. Největší zájem soutěžících jsme v roce 2023 zaznamenali v prvním čtvrtletí, kdy byly pro sbírku Technika v domácnosti vybrány 3 přírůstky.

V obvyklém říjnovém termínu ve dnech 13.-15. 10. byl uspořádán jubilejní X. ročník recyklačního víkendu ve spolupráci se společností Elektrowin, a to opět formou online programu na sociálních sítích. Letošní ročník výběrového programu zaznamenal nebývalý zájem médií, který přispěl k rekordnímu zájmu účastníků, kterých bylo rovných 100. K oběma výběrovým programům byly aktualizovány speciální webové stránky www.muzejnirecyklace.cz, kde zájemcům byly přehlednou formou poskytnuty všechny potřebné informace.

V průběhu celého roku standardně probíhala administrativní činnost při práci se sbírkami, byly vyřizovány badatelské dotazy, akviziční nabídky aj. Dále bylo zadáno externí restaurování dvou sbírkových předmětů inv. č. 49 839 lednice Elektro-Praga a inv. č. 71 942 lednice Frigidaire, obě z třicátých let 20. století, které jsou nyní prezentovány v rámci expozice Technika v domácnosti. Oddělení také poskytovalo součinnost na organizaci přesunu a konzervačních prací sbírkových předmětů uložených v prostorách depa Masarykova nádraží. Oddělení se podařilo splnit stanovené

hodnoty při inventarizaci sbírek. Dále byla ve druhé polovině roku ve spolupráci s oddělením Chemie připravena výstava o historii výroby umělých textilních vláken v Československu pod názvem Bourec v plastiku.

Významné akvizice: Soutěž „Máte doma muzejní kousek?“, uspořádaný Recyklační víkend a mediální výstupy přinesly sbírce TvD opět široké akviziční možnosti. K významným akvizicím sbírky Technika v domácnosti za uplynulý rok patří předměty dokumentující zejména vybavení československých domácností během trvání první republiky a přelomu čtyřicátých a padesátých let 20. století. Zajímavým přírůstkem do sbírek je tak inv. č. 71 951 - absorpční lednice švédského výrobce Elektrolux z konce dvacátých let 20. století, dlouho očekávaným předmětem je přírůstek v podobě kompresorové lednice Tatra, inv. č. 71953, z poloviny třicátých let 20. století z produkce domácího strojírenského producenta z Kopřivnice. Technologickou zajímavostí je pak pračka z přelomu čtyřicátých a padesátých let 20. století americké výroby Thor Automagic, inv. č. 71 956, která mohla nejen prát prádlo, ale umýt i nádobí.

3.5 Muzeum elektrotechniky a médií

Muzeum elektrotechniky a médií (MEM NTM) je samostatným sbírkovým a provozním odborem NTM, vytvářejícím, uchovávajícím, zkoumajícím, dokumentujícím a prezentujícím sbírkový fond z oblasti fotografické a filmové techniky, elektrotechniky, informatiky, akustiky, polygrafie a zdravotní techniky. Do odboru ředitele muzea elektrotechniky a médií patří oddělení fotografické a filmové techniky, oddělení elektrotechniky, informatiky a akustiky, oddělení polygrafie a oddělení exaktních věd.

V roce 2023 byla provedena inventarizace jednotlivých sbírek dle harmonogramu. Dokončeno 2. kolo ve spolupráci s oddělením centrální evidence sbírek a restaurátorskými dílnami. Byla rovněž realizována inventarizace předmětů dlouhodobě zapůjčených do cizích (pražských i mimopražských) expozic partnerských institucí.

Proběhla oprava dat v zápisech sbírkových předmětů v systému Museion, příprava nových štítků s inventárním číslem předmětu a zajištění nových fotografií sbírkových předmětů do muzejního systému. Digitalizace obrazových fondů astronomie a příprava dat pro digitalizační oddělení a digitalizace vybraných fotografických souborů ze sbírek foto-kino.

Byl proveden úklid depozitářů v Čelákovících, seřazení a kompletování sbírkových předmětů. Přestavba regálových polic v depozitáři CD2 201 a CD3 134. Vytváření systému uložení sbírkových předmětů pro rychlejší a snazší evidenci sbírek při inventurách. Úklid depozitáře MEM na Letné, převoz předmětů do depozitáře v Čelákovících.

Realizovány inventury majetku a převody majetku z jiných oddělení. Převody předmětů z majetku do sbírek. Vyřazování nefunkčních předmětů z majetkové evidence.

Oddělením restaurování papíru bylo zrestaurováno 185 obalů na gramofonové desky z období 1900-1950 pro digitalizaci a následné použití v připravované publikaci Lexikon českých standardních desek. Provedeno kompletní očištění a nové zabalení sbírkového fondu fotografií J. Binka a K.

Šmirouse. Zajišťování digitalizace sbírkového fondu Foto-kino (J. Biko, K. Šmirous). Vytváření metadat pro digitalizační oddělení. Digitalizace fotografií pro připravovanou publikaci „Dobré světlo“, Historie fotografie a sbírka NTM (v digitalizačním oddělení). Skenování fotografií a dokumentů pro připravované publikace (vlastním skenerem).

Oprava dvou 8mm kamer na natáčení němých filmů, oprava dvou projektorů na 16mm a 8mm film, oprava magnetofonového adaptéru pro projektor Optilux, oprava magnetofonového synchronizátoru pro projektor Meo 8. Koupě a oprava olepovačky zvukové stopy na 8mm film. Zajištění výroby rámu na repliku Kynžvartské daguerrotypie. Externí výroba repliky Daguerrotypie Řez stonkem rostliny (I. F. Stašek).

V rámci příprav výstavy „Sto let je jen začátek - Český rozhlas 1923 -2023“ byla restaurována řada exponátů. Pomineme-li čištění a konzervaci 124 kusů rozhlasových přijímačů, určených pro rozhlasovou výstavu, zmiňme náročné restaurování dvou mimořádně vzácných elektromagnetických reproduktorů s mahagonovým zvukovodem R281 značky Myslík Hyršovský Přelouč z let 1923/24 restaurátorem Štěpánem Brabencem (dílny NTM) a především restaurování prvního rozhlasového vysílače MD50 o výkonu 500 wattů, francouzské společnosti SFR (Société française radio-électrique), který byl spuštěn 21. února 1925 na vlně 550 metrů z pražských Strašnic. Restaurování MD50 se ujal Martin Hájek (Retro radio - servis).



Výstava Sto let je jen začátek

Opomenut nesmí být ani zcela jedinečný znělkostrój rozhlasové stanice Praha z roku 1936, výrobek německé firmy Klangfilm, který umožňoval kontinuální přehrávání optického záznamu Smetanovy symfonické básně „Vltava“, jejíž několik úvodních taktů, hraných na harfu, symbolizovalo a oznamovalo každodenně, i za válečného běsnění druhé světové války, vysílání pražského Radiojournalu. Do provozuschopného stavu znělkostrój nezištně uvedl technik Českého rozhlasu Zdeněk Tonika.

K nejhodnotnějším akvizicím ve sbírce zdravotnické techniky patří kolekce zubařského vybavení, anesteziologické přístroje, laboratorní vybavení. Sbírkové fondy odboru EV byly doplněny o chybějící předměty formou nákupů (Koincidenční dálkoměr Wild Heerbrugg TM2, 12 000 Kč; Mikroskop, Pianchy, 18. století, 5 000 Kč).

Hlavní akvizicí roku byl koronograf Karla Hermanna Otavského, který obohatil sbírku dalekohledů. Speciální refraktor průměru 160 mm k pozorování sluneční koróny je výrobkem vynikajícího českého astronoma a konstruktéra šedesátých až osmdesátých let 20. století, který patřil k nejvýznamnějším pozorovatelům Slunce, navíc dalekohledy vlastní konstrukce. Dále se jednalo o dary astronomických přístrojů z pražské Hvězdárny a planetária (dalekohled 100/800, registrační chronograf Favag, zrcadlový dalekohled Zeiss 5,6/1000, objektiv dalekohledu Gajdušek, balónový teodolit Meopta, hodinový stroj) a systematické doplňování řady domácích kalkulaček Nisa (prototyp Nisa MK 10). Mezi dary patří i obří primární zrcadlo 88cm dalekohledu z dílny bratří Viléma a Josefa Erhartů. Darovány byly též geodetické přístroje z Geodézie Náchod (planimetr, kartometr a další pomůcky). Akvizice elektro – svářecí stroje, gramofon Columbia a další.

Byla realizována akvizice foto-kino - kamera Šlechta, se kterou se točil film Peníze nebo život a Hej rup. Proběhla příprava a realizace nákupu sbírkových předmětů přes nákupní komisi - editační stoly, kolekce fotografií Františka Dostála, nástěnný velkoformátový zvětšovací přístroj od Jana Neuberta. Byly realizovány akvizice ze zrušených obecních kin. Koupě a studie speciální lepičky na 8mm zvukový film. Vyhledávání a koupě hraných i animovaných filmů pro účely muzejních akcí pro veřejnost.

Sbírkou radiotechniky byly obohaceny o moderátorský stůl a přístroje rozhlasové stanice Radio svobodná Evropa (RFE), rozhlasový stůl obecního rozhlasu městysu Nové Dvory značky Tesla Vráble a mixážní pult Tesla Bratislava z vyřazeného majetku příspěvkové organizace Kulturní zařízení města Boskovice. Kromě historicky významných, leč rozměrných, sbírkových exponátů zmiňme i některé drobné. V první řadě je to prototyp nízkofrekvenčního tranzistorového HiFi zesilovače KIT 74, z rýsovacího prkna populárního československého fyzika Ladislava Kryšky, jehož teoretická východiska, praktický popis, schéma a návod na stavbu byly uveřejněny v časopise Radiový konstruktér č. 5/1973 a č. 6/1975. Zesilovač KIT 74 dobře charakterizuje dobu a vysokou úroveň amatérů, v době produktové chudoby plánovaného hospodářství, tedy době, kdy takové přístroje byly na volném československém trhu značně nedostupné. Významnou byla rovněž akvizice nákupem (12 000 Kč) stolního elektromagnetického reproduktoru Baby, brněnské společnosti Radion z poloviny dvacátých let dvacátého století, či nákup luxusního gramofónu Dakota, společnosti Primafoon - Radio Zaorálek, opět z Brna, pořízený nákupem za 2 500 Kč. Avšak zdaleka největší akvizicí, dalo by se říci akvizicí

století, byla akvizice souboru 56 kusů zvukové a rozhlasové techniky z let 1974 - 2020, kterou u příležitosti stoletého jubilea rozhlasu bezplatně převedl do národních sbírek Český rozhlas. Hodnota daru činila 439 570,20 Kč. Do sbírky polygrafie byl zakoupen psací stroj IBM Executive, váha Pantone Formula Scale 2 a rýhovací a perforovací stroj Grafotechna PD 70-75.

Odborná činnost oddělení

Byl proveden experiment k odhalení způsobů výroby a použití antické spatuly, interpretace nástroje, sledování mikroskopických stop po výrobě i použití na povrchu nástrojů.

Proběhla také odborná spolupráce s českými hvězdárnami (Brno, Ždánice, České Budějovice, Rokycany, Příbor, Úpice, Rtně a Slaný) za účelem výměny informací, případně předání nepotřebné techniky do muzejní sbírky. Badatelské návštěvy v archivech (Praha, Most, Liberec, Jablonec, Brno) ke studiu informací o výrobcích přístrojů v 19. a 20. století.

Výuka fotografické techniky na VŠUP (T. Štanzel – externě). Pořádání jednodenních tvůrčích fotografických dílen pro zájemce z řad veřejnosti. Pořádání pravidelných měsíčních setkání Přátel historických fotografických technik. Příprava a převoz veškerých 9,5mm projektorů a kamer ve sbírkách ke studiu pro NFA do hlavní budovy NTM. Pomoc při identifikaci fotografií pracovníkům jiných muzeí, osobní konzultace. Osobní konzultace s žadateli z řad veřejnosti ohledně vlastností a hodnoty předmětů foto-kino; ohledně techniky a chemie fotografických procesů. Písemná i telefonická komunikace se zájemci z řad veřejnosti ohledně identifikace, zařazení historických fotografií. Průběžné rozšiřování kvalifikace - studium publikací z oboru fotografické a filmové techniky.

Prezentace přednášky do Retroklubu 78 na téma „Mechanické Hi-Fi“ a „Hudba v kufru“. Výpomoc při přípravě dalších přednášek Retroklubu 78 v NTM.

Proběhla spolupráce s Technickým muzeem v Brně. U příležitosti výstavy Není Tesla jako Tesla byl vydán výstavní katalog, jehož odbornou recenzi svěřili kolegové z TMB do gesce MEM NTM.

Agenda výpůjčních smluv a realizace výpůjček sbírkových předmětů pro výstavy v různých institucích, vyřizování práv reprodukcí sbírkových předmětů v publikacích různých institucí.

Zápůjčka 21 exponátů (sklonoměr, transversální měřítka, buzola, úměrné kružidlo, záměrné pravítko, nivelační dioptr, dalekohled, měřický půlkruh, válcová třecí elektrika, sluneční hodiny, mincovní váhy, barometr, vídeňská libra, záměrný kříž, sextant, sluneční hodiny, zrcadlový sextant, měřický řetězec) do expozice NPÚ kláštera v Kladrubech. Ze sbírek foto-kino realizovány zápůjčky do dalších institucí - muzeum Teplice, muzeum v České Lípě, muzeum Pardubice, ČSAV, muzeum v Ústí nad Labem, muzeum v Olomouci.

Navazování vztahů s dalšími institucemi, zejména zdravotnickými zařízeními, státními institucemi, zahraničními institucemi a soukromými subjekty zabývajícími se historií a archeologií lékařství, vzděláváním v oblasti zdravotnických služeb a/nebo aktivně působících v současných

zdravotnických systémech. Spolupráce se zahraničními subjekty při přípravě konference (duben 2024).

Účast na zahraniční konferenci v Marburgu. Návštěva a spolupráce s muzei v Mohuči.

Propagace NTM a jeho publikací v zahraničí - v Německu proběhla účast pracovníků Jana Hostáka a Martina Stránského na mezinárodní akci Musica Mechanica, pořádané každoročně místním muzeem Siegfrieds Mechanisches Kabinet. Národní technické muzeum i publikace Ultraphon, triumf českého gramofonového průmyslu a Československé gramofony 1946-1993 byly na panelových diskuzích náležitě zpropagovány a nové kontakty se zahraničními účastníky byly navázány.

3.6 Muzeum architektury a stavitelství NTM

Muzeum architektury a stavitelství (dále MAS NTM) je dalším samostatným sbírkovým a provozním oddělením muzea. Mezi jeho úkoly patří dokumentace a prezentace sbírek z oblasti architektury, stavitelství a průmyslového designu. Organizačními součástmi byla v roce 2023 oddělení architektury a stavitelství, oddělení průmyslového designu a Archiv architektury. Muzeum architektury a stavitelství velmi úzce spolupracuje s Centrem stavitelského dědictví NTM Plasy (CSD NTM Plasy) na tamních realizovaných výstavních a programových aktivitách.

Oddělení architektury a stavitelství

Činnost oddělení byla v roce 2023 zacílena především na přípravu výstavy "Santini a svět jeho architektury", pro kterou zajišťovalo výrobu nových exponátů a výpůjčky z jiných institucí. Přesto se v rámci akviziční činnosti podařilo pro sbírky architektury a stavitelství získat řadu nových předmětů nebo celých souborů.

Akvizice pro sbírku Stavitelství byly stejně jako v minulých letech zacíleny na doplňování a rozšiřování referenční sbírky stavitelských prvků, konstrukcí a materiálů a tvorbu referenční sbírky (*materiatéky*) CSD NTM Plasy. Bylo dokončeno zpracování a administrace v předešlém roce rozpracované akvizice rýsovacích a projekčních pomůcek a odborného archivu Ing. Bohumíra Baxy z Karlových Varů. Z představovaného objektu hotelu Intercontinental v Praze byl do sbírky architektury získán jeden z jeho zlatých kruhových reliéfů s označením hotelu. Pro sbírku architektury byl dále získán původní pracovní stůl a elektrický svícen používaný architektem F. A. Librou. Sbírkou stavitelství obohatily zajímavé jednotlivosti, jako např. původní posuvné okno z komplexu budov Ministerstva sociální péče (dnešního Ministerstva zdravotnictví) v Praze na Palackého náměstí, rám s pilovým listem z vodou poháněné rámové pily ("katru") z vodního mlýna v Nebřezinech nebo původní mostní ložisko ze železničního mostu na trati Břeclav-Kúty.

Pro sbírku architektury a stavitelství byl rovněž vyroben soubor exponátů určených pro výše zmíněnou výstavu "Santini" a následné uchování ve sbírkách NTM a další prezentace: modely kláštera na Zbraslavi, kaplí v Chlumci u Ústí nad Labem a Panenských Břežanech, model části

vřetenovitého schodiště klášterního kostela v Kladrubech a dva edukační exponáty - repliky dřevěného a kamenného zábradlí Santiniho staveb (kaple na Zelené Hoře u Žďáru nad Sázavou a kostel v Sedlci u Kutné Hory) zobrazující proces výroby dřevěného a kamenného zábradlí ručními postupy. V rámci budování Muzea železnice a elektrotechniky NTM v Praze na Masarykově nádraží byl pro sbírku architektury zhotoven model jeho plánované podoby.

V oblasti evidence stávající sbírky bylo pro sbírku Stavitelství v tomto roce nejzásadnější z hlediska časové náročnosti i významu dokončení druhého kola její inventarizace. Dále probíhalo průběžné doplňování a aktualizace evidenčních údajů k novým přírůstkům z pokračujících akvizic pro *materiatéku* CSD NTM Plasy i stávajícím sbírkovým předmětům.

Ve sbírce Architektura rovněž probíhaly dle kapacitních možností práce na dokončování druhého kola pravidelné inventarizace sbírek. Byla dokončena v předchozím roce započatá reorganizace uložení sbírky v depozitáři CD1-A134 ("Rudolfinum"), v rámci níž byly aktualizovány a doplněny evidenční údaje nutné pro provedení inventarizace, která zde byla následně úspěšně provedena. Po skončení reorganizace sbírky ve výše zmíněném depozitáři se tyto práce (související s celkovým přesunem sbírek z depozitáře na Masarykově nádraží do depozitářů v Čelákovících) přesunuly do dalších depozitárních prostor, zejména do depozitáře sádrových odlitků v CD3. I zde byla následně provedena inventarizace části zde uložené sbírky.

Stejně jako v předcházejících letech pokračovalo stěhování sbírkových předmětů skupiny Architektura z depozitáře na Masarykově nádraží, i když v tomto roce ve velmi omezeném rozsahu. V rámci kontinuální dlouholeté spolupráce pokračovalo externí restaurování souboru sádrových odlitků v Ateliéru restaurování výtvarných děl sochařských na Akademii výtvarných umění v Praze a v Ateliéru restaurování sochařských děl z kamene a souvisejících materiálů na Fakultě restaurování Univerzity Pardubice v Litomyšli.

V rámci spolupráce s CSD NTM Plasy byly započaty aktivity na zpracování rozsáhlé tematiky historických střešních krytin. Podklady pro toto téma jsou čerpány ze sbírek NTM i Archivu architektury NTM. MAS na tématu úzce spolupracuje s Richardem Mlýnkem, majitelem největší sbírky střešních krytin a s Doc. Klárou Kroftovou z FSv ČVUT. Výstup bude využit pro odbornou publikaci a následně i pro výstavu v dalších letech.

Archiv architektury

V Archivu architektury bylo k 31. 12. 2023 evidováno celkem 248 archivních souborů v celkové metráži 618,23 bm. Naprostá většina souborů byla archivně nezpracována (99,61 %), avšak alespoň sepsána v jednoduché excelové tabulce umožňující rychlou orientaci v archivním materiálu a jeho poskytování badatelům.

V Archivu architektury v roce 2023 průběžně probíhalo restaurování nejcenějších archiválií vytipovaných v rámci badatelské agendy, ambulantní opravy a čištění za účelem digitalizace či vystavení.

Od poloviny roku 2023 zajišťuje Archiv architektury badatelské služby včetně dozoru-služby v badatelně (do té doby zajišťoval dohled pracovník ANTM). Celkem bylo letos zaznamenáno 203 návštěv od 103 badatelů. Ke studiu bylo předloženo 1935 manipulačních jednotek, obsahujících 58 553

jednotlivin, ze 111 archivních souborů. Na přípravě materiálu badatelům a badatelkám se podíleli oba pracovníci archivního pracoviště MAS. Celkem bylo zodpovězeno 132 dotazů týkajících se archivních fondů a sbírek.

Pracovníci AA se v roce 2023 intenzivně podíleli na přípravě výstavy "A. V. Barvitijs, moderní architekt za času historismu" a výstavy "Santini a svět jeho architektury (1723-2023)". Pro druhou jmenovanou výstavu byly zajišťovány zápůjčky původních Santiniho plánů z řady archivů, včetně zahraničních: ze státní knihovny v Bamberku (Německo), z klášterů v Melku a Zwettlu (Rakousko), Moravské galerie, Moravského zemského archivu, Národního archivu.

Akvizice Archivu architektury byly zaměřeny na rozšiřování sbírky plánů a další dokumentace k dějinám architektury a stavitelství. Jednalo se převážně o osobní pozůstalosti významných osobností z oblasti architektury, získané do NTM formou darů. V roce 2023 se podařilo administrativně dokončit akvizici fondu Ing. Josefa Zemana čítající 160 kartonů a 1 balík, celkem 17,72 bm.

Mezi nejvýznamnější akvizice roku 2023 se řadí dokumentace projektové činnosti jednoho z autorů Nuselského mostu Ing. arch. Stanislava Hubičky, která čítá 57 desek a 9 fotokartonů, celkem 0,86 bm archivního materiálu (NAD 258). Z dalších je třeba uvést dokumentaci Ing. arch. Daniela Špičky (NAD 255), který zároveň rozšířil i Sbírkou architektury o elektroinstalační prvky ze své vily. Podobně kombinovanou akvizici archiválií a trojrozměrných předmětů představoval ještě soubor školních prací Ing. Bohumíra Baxy (NAD 259), který předal společně s projekčními, rýsovacími a vyměřovacími pomůckami a instruktážními filmy.

Kromě uvedených akvizic převzal Archiv architektury také drobnější soubory archiválií, např. výkresovou a spisovou dokumentaci Hořejšovy vily od arch. Miloše Hořejše (1895–1977) a nerealizovaný návrh mýtných domků na mostě Františka Josefa I. (Most legií) od arch. Antonína Balšánka (NAD 2).

V roce 2023 byly rozjednány také další akvizice, které budou administrativně dokončeny v následujícím roce. Fyzicky se podařilo převzít další část odborné dokumentace prof. Václava Girsy, která bude připojena k stávajícímu fondu č. NAD 245. Celkem se jednalo o 8 kartonů, 89 fotokartonů a 4 plánové desky. Z ateliéru arch. Tomáše Šantavého se podařilo převzít první část projektů arch. J. Fragnera. Celkem se jednalo o 12 kartonů a 1 desky archiválií.

Nové akvizice se průběžně evidovaly v centrální evidenci Národního archivního dědictví (PEvA II). Zároveň se pořizovaly základní soupisy, které umožní základní orientaci v archivním materiálu.

Průběžně se třídily vyčištěné archiválie z vysoušecího pracoviště a ukládaly v depozitáři CD3 v Čelákovících. V roce 2023 se jednalo o 12 palet archivního materiálu (cca 10260 archiválií) převážně z arch. fondů č. NAD 10 Fanta, č. NAD 159 Černý, č. NAD 134 Stefan, č. NAD 50 Soutěže a č. NAD 221 Stavitelství. V Čelákovících se materiál průběžně třídil, zapisoval a ukládal v adekvátních obalech (EMBA). Celkem se takto podařilo zpracovat 320 desek, 143 kartonů, 1 roli (celkem 9036 archiválií). Práce budou pokračovat i v příštích letech, dokud nebude ošetřen a zpracován veškerý materiál archivu architektury z vysoušecího pracoviště.

Oddělení průmyslového designu

Nejvýznamnější akvizicí pro sbírku průmyslového designu za rok 2023 byl výběr designérských prací Jiřího Kočandrleho, provedený u příležitosti výstavy "Čeští architekti jako designéři techniky - Jiří Kočandrle". Koncem roku 2023 byla uzavřena kupní smlouva s autorem. Součástí nové akvizice je mj. cenný prototyp Hi-Fi sestavy (gramofon s tangenciální přenoskou- zesilovač) s designérským řešením J. Kočandrleho a technickým řešením významného konstruktéra Jiřího Jandy (dříve TESLA, později au-ra) a soubory tašek a užitkových předmětů i sedacího nábytku z lepenky.

V polovině roku 2023 byl proveden průzkum, výběr a přesun rozsáhlé unikátní dokumentace z pozůstalosti designéra Pavla Huška, jediného českého designéra působícího před r. 1989 v designérských studiích předních světových automobilek, který zemřel na jaře 2023. Jde o rozsáhlou akvizici zatím zahrnutou do oborové dokumentace průmyslového designu. Při této příležitosti byly rovněž získány desítky knižních titulů z oboru motorismu a automobilového designu, předané do Knihovny NTM.

Největší objem práce spojené přímo se sbírkovým fondem představovaly rozsáhlé přesuny a změny lokací v depozitářích průmyslového designu v hale CD 1 v Čelákovících. Hlavním důvodem bylo zpřístupnění dokončených prostor v nové hale CD4 (využité pro uložení podskupiny Hračky o cca 200 sb. předmětů, především kinetických objektů a hraček Svatopluka Krále) a potřeba definitivního uložení více než 100 předmětů z bývalého podnikového muzea ETA. V této souvislosti byla provedena systemizace uložení předmětů na základě oborového rozdělení. Tyto práce, související také s potřebou dokončení cyklu periodické inventarizace sbírky, probíhaly po většinu druhého pololetí roku 2023.

V rámci činnosti oddělení průmyslového designu má i v době personálního zajištění chodu jediným pracovníkem důležité místo prezentace a propagace průmyslového designu v celostátním měřítku a mezioborová spolupráce s různými odbory NTM (především prezentačním oddělením a ostatními sbírkovými odděleními).

3.7 Centrum stavitelského dědictví NTM Plasy

Centrum stavitelského dědictví NTM Plasy je samostatným odborem NTM, do jehož působnosti spadá zejména dokumentace, výzkum a prezentace historického stavitelství. Ke dni 1. 1. 2023 nastoupil na pozici vedoucího CSD Plasy Ing. Ivo Kornatovský, dlouholetý externí spolupracovník CSD a též bývalý místostarosta města Plasy.

Návštěvnická sezóna byla zahájena 6. 4. 2023 a ukončena 29. 10. 2023. Po tuto dobu byla expozice stavitelství přístupná od začátku dubna až do konce června ve dnech čtvrtek až neděle, v červenci a srpnu od úterý do neděle a od začátku září do konce října opět od čtvrtka do neděle. V rámci CSD NTM Plasy byly rozvíjeny vzdělávacích programy muzejní pedagogiky, výtvarně-řemeslné dílny, a byly realizovány komentované tematické prohlídky a workshopy. Pracovníci MAS NTM se zapojovali jako spoluautoři koncipovaných programů i jako lektoři. Výrazně pozitivní ohlas mělo

zapojení edukačních programů NTM do tzv. šablon s názvem projektový den mimo školu. V rámci těchto šablon se osvědčilo nabízet školám souběžně programy v muzeu a v dílnách. Ve spolupráci s městem Plasy byla stejně jako v předcházejících letech v adaptovaných objektech provozována místní městská knihovna, jejímž prostřednictvím byl zpřístupněn rovněž tematicky specializovaný knižní fond.

Po metodické a vědecké stránce pokračovalo prohlubování spolupráce se zahraničními institucemi. Ve dnech 4. – 6. 6. 2023 se uskutečnilo 3. mezinárodní setkání evropských institucí zaměřených na dokumentaci tradičního stavitelství formou tvorby sbírky („knihovny“) historických stavebních prvků a materiálů – tzv. materiátek v „Kartause Mauerbach - Mauerbach Centre“ zřizované rakouským památkovým úřadem. Za NTM se zúčastnilo oddělení MAS (Ebel, Hejný, Chaloupka) a CSD NTM Plasy (Trnka, Kratochvílová), z ČR pak ještě ČVUT Praha (Klára Kroftová) a soukromé museum Český Krumlov (Jiří Bloch). Ze zahraničí instituce „Centre des métiers du patrimoine La Paix-Dieu“ z Belgie, „Bayerische Landesamt für Denkmalpflege Bauarchiv Thierhaupten“ z Německa, „Médiathèque de l'Architecture et du Patrimoine“ z Francie a nově byla zastoupena i univerzita z Regensburgu.

4 Knihovna Národního technického muzea

Knihovna NTM byla otevřena pro veřejnost po celý rok 2023. Poskytovala výpůjční a rešeršní služby odborné veřejnosti, studentům i odborným pracovníkům NTM. Čtenářům knihovny byly přístupné databáze *Kramerius* a *Manuscriptorium*. Od roku 2018 se zpřístupnění elektronických informačních zdrojů pro knihovny ujala *Národní technická knihovna* jako koordinátorka projektu *Czechelib*. Podle požadavků a potřeb vědeckých pracovníků NTM byla v rámci zapojení do tohoto projektu předplacena databáze JSTOR, tedy kolekce elektronických časopisů z humanitních a přírodních oborů, které jsou zaměřené na oblast muzejnictví. Za rok 2023 knihovna zaregistrovala 94 čtenářů, kteří ji navštívili většinou vícekrát. Celkem se jednalo o 439 badatelských návštěv, v jejichž rámci poskytla Knihovna NTM 1664 výpůjček – z toho 783 knih a 675 periodik. V rámci hojně využívané meziknihovní výpůjční služby bylo poskytnuto ostatním knihovnám 34 výpůjček z našeho fondu a 32 zápůjček bylo realizováno pro čtenáře Knihovny NTM.

Akvizice nových titulů monografií a periodik do Knihovny NTM se v roce 2023 úspěšně realizovaly podle potřeb odborných pracovníků NTM a zájmu a požadavků badatelů. Nově bylo zakoupeno přes 300 titulů za více než 200 000 Kč, částečně také díky finančním prostředkům z projektů DKRVO a NAKI II. Další tituly získala knihovna v rámci plnění smluv s jinými institucemi a v neposlední řadě z darů a pozůstalostí. Výměnou publikací s ostatními kulturními institucemi byl fond knihovny obohacen o přibližně 36 titulů.

V roce 2023 nadále probíhala katalogizace fondu knihovny, kromě nových přírůstků také retrokatalogizace historického fondu do elektronického systému *Tritius*. Celkem zaznamenal elektronický katalog knihovny přírůstek 4 180 knihovních jednotek, z toho 3 955 monografií. Zkatalogizováno bylo 3 500 monografií v rámci grantu *VISK 5 Retrokon*. Knihovna se nadále podílela na tvorbě národních autorit z oblasti vědy a techniky, bylo vytvořeno 98 autoritních záznamů. Na základě grantového projektu *VISK 9 Caslin* bylo opraveno a harmonizováno 9 000 autoritních záznamů. Do konce roku 2023 bylo v elektronickém katalogu *Tritius* zpracováno 143 320 knihovních jednotek. Do Souborného katalogu NK ČR bylo zasláno 3 210 záznamů monografií a 8 záznamů seriálů.

Práce na revizi knihovního fondu se oproti předpokladům ukázaly být časově náročnější a vzhledem k personálnímu oslabení knihovny se protáhly až do roku 2024, v jehož průběhu bude knihovna uzavřena.

Po celý rok 2023 úspěšně probíhala spolupráce Knihovny NTM s knihovnami podobně zaměřených institucí v rámci *Brány Art (VISK 8)*, zastoupení v knihovnické komisi AMG, spolupráce se Souborným katalogem a oddělením Národních autorit NK ČR.

5 Archiv Národního technického muzea¹

V Archivu NTM je k 31. 12. 2023 evidováno celkem 609 archivních souborů v celkové metráži 2363,25 bm; nezpracovaná část (342 archivní soubory) tvoří 2092,03 bm (88,52 %), zpracovaná (162 archivní soubory, dalších 105 souborů je částečně zpracováno) 271,22 bm (11,48 %), z toho inventarizovaná (46 archivních souborů, dalších 21 je inventarizováno částečně) 37,93 bm (1,60 %, resp. 13,98 % ze zpracované části). Všechny archivní soubory jsou evidovány v evidenčním statusu 1 jako „archivní soubory v přímé péči instituce, uložené v instituci“. Za rok 2023 byl zaznamenán přírůstek 3 archivní soubory. Celkově došlo k přírůstku 7,44 bm, z toho 5,83 bm u nezpracovaných archivních souborů, 1,61 bm u zpracovaných, resp. inventarizovaných archivních souborů.

Z celkového počtu 609 archivních souborů, které Archiv NTM vede v základní evidenci NAD, je 258 (42,36 %) archivních souborů nepoškozeno a 351 (57,64 %) archivních souborů poškozeno (především: voda, tj. povodeň 2002 (202/33,55 %), trhliny a přelomení (121/20,07 %), křehkost a lámavost (110/18,24 %) či prach (95/15,75 %).

V průběhu roku 2023 byly vyčištěny, a/resp. do nových archivních obalů přebaleny archiválie v kartonech, resp. filmových krabicích v souhrnné metráži cca 40 bm. Evidence v programu PEVA byla vykonávána průběžně, nově byly zapsány 3 archivní soubory (NAD 917-919), průběžně aktualizováno bylo 16 listů NAD. Základní evidence archivních pomůcek obsahuje 273 archivní pomůcky. Ve dnech 7. a 8. 3. 2023 byla v Archivu NTM provedena kontrola vedení evidence NAD ze strany odboru archivní správy a spisové služby MV ČR (protokol čj. MV-34069-2/AS-2023).

V průběhu roku 2023 byla prováděna především průběžná inventarizační práce v rámci rozsáhlejších archivních souborů: 94 *Valtera Matěj* (Vácha, 5,56 bm, reinventarizace povodní 2002 poškozeného fondu dle původní pomůcky); 237 *Křížík František, Ing.* (Cedlová, 7 bm průběžně zpracováno, příprava pomůcky); 345 *První česká vzájemná pojišťovna* (Vácha, pokračovala rekonstrukce archivního souboru po poškození povodní 2002; vyhotoven soupis obcí na základě dochovaných mapových podkladů, probíhala identifikace záznamů podle původní archivní pomůcky (berní okresy), záznamy doplňovány o informace z dobových soupisů – dokončena byla identifikace 5600 z 5610 archiválií); 484 *Cenek Josef* (Cedlová, průběžné zpracování – pořízen hrubý seznam obsahu); 540 *ČKD* (Patočka, zpracování části výkresů nalezených v souboru 807 Sbíрка výkresů, technické dokumentace, map a schémat, původně při GI označených jako nedohledané, aktualizovaná archivní pomůcka 224); 550 *Hodek Gustav* (Cedlová, příprava archivní pomůcky po dokončení inventarizace); 574 *Národní technické muzeum* (Vácha, 6 bm, zpracováváno průběžně); 621 *Koblic Přemysl* (Nedbalová-Vácha, dokončena kontrola nefotografické části archivního souboru před vydáním archivní pomůcky); 697 *Sbíрка průmyslových patentů* (OON-Lounová, 9,4 bm, zpracováno průběžně); 712 *Skopec Rudolf* (Nedbalová, kontrola stavu archiválií dle zrušené původní pomůcky, pomůcka nepoužitelná, vyhotoven interní rámcový soupis, 1,13

¹ Plné znění výroční zprávy ANTM za rok 2023 je na základě odst. 1 a 2 § 62 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů vyvěšeno na <https://www.ntm.cz/file/73af3a550e3813e4b620479bae4e8776/7700/2023.pdf>.

bm); 714 *Hlavatý a spol.* (Nedbalová, kontrola stavu archiválií, vyhotoven interní rámcový soupis, 0,1 bm); 732 *Husník Jakub, prof.* (Nedbalová, kontrola stavu archiválií, vyhotoven rámcový soupis, 0,2 bm); 749 *Sbírka fotografií a negativů (Sbírka LA)* (Patočka/Ulrich, rekonstrukce původní pomůcky po poškození materiálu při povodni 2002, zpětná identifikace dalších 200 snímků z 4990 položek. Identifikace probíhala zatím tam, kde se u snímku alespoň částečně dochovaly původní údaje); 789 *Sbírka ikonografických pramenů k dějinám techniky a průmyslu* (Nedbalová, pokračování hloubkové revize, dohledávány jednotliviny nenalezené při GI); 791 *Sbírka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka)* (Ulrich, Lounová, Nádeníčková – proběhlo rejstříkování 8 svazků); 800 *Sbírka fotografií – Schenkova sbírka (Lounová, 2,3 bm, zpracováno průběžně)*; 800 *Sbírka fotografií – audiovize* - bližší identifikace 101 filmů o celkové stopáži 29 hod. 44 min. (Ulrich – Lešovský); 800 *Sbírka fotografií* (Nedbalová, 17 ks, inventarizováno průběžně, dohledávány jednotliviny nenalezené při GI); 800 *Sbírka fotografií – Eliščina sbírka* (Nedbalová, započata hloubková revize); 807 *Sbírka plánů a výkresů* (Lounová, Patočka, práce na seřazení dle témat, průběžně); 810 *Sbírka plaket, medailí, mincí a drobné plastiky* (Cedlová, kontrola popisu v souladu s numismatickými pravidly, dokončování rozpracované AP); 844 *Vagónka Tatra (Ulrich, na základě požadavků externích i interních badatelů dochází k průběžnému výběru materiálů, které musí být následně minimálně očištěny a přebaleny, ale často vyžadují odborný zásah Odd. restaurování papíru, následně probíhá jejich ukládání do depozitáře v Čelákovicích).*

Na konci roku 2023 nebyly dokončeny archivní pomůcky k archivním souborům 621 *Koblic Přemysl*, 898 *Závody přesného strojírenství Zlín a 914 Koh-i-noor, a. s. Praha*. V nezpracovaných fotografiích 800 *Sbírky fotografií* bylo nalezeno 327 skleněných negativů Rukopisu Zelenohorského, byly zařazeny do 555 *Viktorín Vojtěch*.

Během roku 2023 bylo digitalizováno 1187 jednotlivin z 19 archivních souborů. Všechny digitální kopie mají statut kopií studijních. Pokračovalo se rovněž v průběžné digitalizaci materiálů ze *Sbírky fotografií* a *Sbírky grafiky*, ale šlo pouze o několik jednotlivin. Vedle toho proběhla externí digitalizace 102 filmových archiválií (16mm a 35mm filmové cívky) ze *Sbírky fotografií* (NAD 800) v délce necelých 1287 minut záznamu.

V průběhu roku 2023 byla ve spolupráci s restaurátorským pracovištěm prováděna kontinuální očista negativů a diapozitivů ve *Sbírce fotografií* (NAD 800). Očištění a přebalení do nekyselého obalového materiálu pokračovalo u zatím nezaevidovaných diapozitivů a negativů, z nichž bylo do konce roku dokončeno 2475 kusů. K očištění a přebalení negativů došlo rovněž u fondu *Viktorín Vojtěch* (NAD 555) – jednalo se o 327 ks negativů o rozměrech 18 x 24 cm.

Z nezpracovaného fondu *Vagónka Tatra* (NAD 844) bylo restaurováno, ambulantně opraveno, očištěno a přebaleno celkem 3384 ks technických výkresů.

V rámci převodu archivních pomůcek do archivního softwaru ELZA připravovala Zuzana Nedbalová převod databází *Sbírky fotografií* a *Sbírky ikonografických pramenů k dějinám techniky a průmyslu*. Převod je komplikovaný kvůli existujícím rejstříkům (jmenný, věcný, institucionální, lokalit), z nichž u rejstříku lokalit byl připravován a testován způsob párování jednotlivých hesel na CAM. Příprava převodu zmiňovaných i dalších

databází zhotovených v jiném pořádacím softwaru bude pokračovat i v roce 2024.

V průběhu roku 2023 badatelna archivu nadále zajišťovala badatelské služby pro dvě oddělení, Archiv NTM a Archiv architektury při Muzeu architektury a stavitelství (MAS). Stejně jako v předchozím roce i v roce 2023 byla archivní badatelna otevřena pro veřejnost dva dny v týdnu (úterý a středa, 9:00 – 17:00).

V rámci Archivu NTM bylo v roce 2023 zaznamenáno celkem 103 návštěv (z toho 11 návštěv pracovníků NTM) 66 badatelů (z toho 8 pracovníků NTM). Ke studiu bylo předloženo 407 manipulačních jednotek či souborů z 61 archivních souborů. Na přípravě materiálu badatelům a badatelkám se podílely všechny pracovnice a všichni pracovníci archivu. Celkem bylo zodpovězeno 90 dotazů týkajících se archivních fondů a sbírek.

V rámci akviziční činnosti Archivu NTM byly nově získány tyto archivní soubory či jejich dílčí přírůstky: 748 *Sbírka technické dokumentace (Sbírka LA)* (dílčí přírůstky darem a koupí); 796 *Sbírka archiválií různé provenience* (dílčí přírůstky darem a koupí); 800 *Sbírka fotografií* (dílčí přírůstky darem); 807 *Sbírka výkresů, technické dokumentace, map a schemat* (dílčí přírůstek darem); 809 *Sbírka oborové dokumentace* (dílčí přírůstky darem a koupí); 810 *Sbírka plaket, medailí, mincí a drobné plastiky* (dílčí přírůstky koupí a odúmrtí); 911 *Sedlák Jan, doc. RNDr., CSc.* (dílčí přírůstek darem); 916 *Peterka Jaroslav, Ing., CSc.* (dílčí přírůstek darem); 917 *Sdružení polygrafů, o. s. Praha* (přírůstek darem); 918 *Vysoká škola chemicko-technologická v Praze (fotosbírka)* (přírůstek darem); 919 *Růžička Jiří Alois, Ing., DrSc.* (přírůstek darem). Před dokončením zůstalo šest akvizic.

6 Odbor hlavního konzervátora sbírek

Odbor zajišťuje komplexní péči a ochranu sbírek NTM řízením činnosti jemu podřízených organizačních složek. Těmi jsou *odd. restaurátorských dílen*, *odd. restaurování papíru* a *odd. preventivní konzervace*. Základem činnosti odboru byla průběžná kontrola a udržování stálých expozic, a to jak v hlavní budově v Praze na Letné, tak i v mimopražské expozici CSD NTM Plasy. Mimo fyzickou péči o sbírkové předměty jsou součástí práce odboru i účasti na kontrolách sbírkových předmětů formou pravidelných inventarizací společně s odborem *Centrální evidence sbírek* a příslušným kurátorem. Zde restaurátor určí fyzický stav konkrétního sbírkového předmětu a v případě hrozícího nebezpečí poničení degradací, či špatným uložením zajistí nápravu.

Na všech odděleních byli během roku přijímáni studenti na odborné praxe. Jde především o Střední průmyslovou školu grafickou, obor restaurování Hellichova, VOŠ Turnov. Zájem o odbornou stáž projevil i studentka z École de Condé Patrimoine z Paříže, která zde pracovala 3 měsíce.

Pracovníci odboru se pravidelně účastní odborných seminářů i konferencí. Např. Konference KKR ve Zlíně, Seminář restaurátorů a historiků v Broumově, Konference Axiell. Z mezinárodních setkání byla za NTM účast na konferenci Eurocorr.

Odbor dále zajišťoval kompletní službu vystěhování sbírkových předmětů z objektů na Masarykově nádraží. Tj. očista, konzervace a přesun do nového depozitáře v Čelákovících pod číslem CD4. Protože práce byly zadávány externě, bylo třeba vytvořit podklad pro výběrové řízení, vyhodnotit nabídky, uzavřít smlouvu o dílo, předat sbírky a následně je i protokolárně převzít v novém depozitáři. Šlo celkem o 380 předmětů oddělení strojírenství, technika v domácnosti, elektro a tiskařství.

Pracovníci odboru poskytují pravidelně konzultace a pomoc jiným organizacím, např. konzultace ohledně restaurování fotografií (FAMU), pomoc s odkyselováním dokumentů a plánů (ÚDU).

Oddělení restaurátorských dílen zajišťovalo průběžně stálou údržbu expozic v Praze, jejíž součástí je i další úprava expozice Čas. V expozici Plasích byly taktéž instalovány nové exponáty.

Dále oddělení připravovalo sbírkové předměty pro výstavy, např. na připravovanou výstavu *100 let Československého rozhlasu*, kde se spolupracovalo s její instalací, převážně s velkorozměrnými vysílači. Dále příprava sbírkových předmětů na výstavy Pragotron, Barvitus a Santini. Také se pokračovalo s přípravou sbírkových předmětů oddělení elektrotechniky, informatiky a akustiky pro chystané Muzeum železnice a elektrotechniky na Masarykově nádraží. Pro dlouhodobé uložení se očistily a konzervovaly všechny součásti modelu transmisní dílny, které byly původně nevhodně uloženy v objektu na Masarykově nádraží, a byly proto převezeny do depozitáře CD4 v Čelákovících.

Restaurátorské dílny připravují i vozy pro účast a prezentaci na srazech historických vozidel. V roce 2023 to byly tyto akce: v Muzeu starých strojů Žamberk prezentace vozů White a Wartburg, účast na závodě *1000 mil československých* s vozy Aero 50 a Jawa Minor, a prezentace vozů Wartburg a Velox na akci Historici v Roudnici. Další příprava automobilů do provozního stavu – Velox a Aero 662.

Ateliér restaurování se podílel na přípravě několika výstav. Výstava „Sto let Českého rozhlasu“- čištění a restaurování některých exponátů. Příprava exponátů na výstavu „Bourec v plastiku“- čištění, adjustace, pravidelná kontrola podmínek uložení. Na expozice v ČNB byl restaurován velký sádrový model České národní banky (inv. č. 12976) a následná adjustace po převozu. Na výstavu „Santini a svět jeho architektury“ bylo v roce 2023 zapůjčeno několik Santiniho originálních plánů. Oddělení se podílelo na kontrole stavu předmětů, asistenci při převozu a na manipulaci. Dále byl v souvislosti s touto výstavou restaurován model kostela ve Křtinách.

Pokračovaly konzervátorské a restaurátorské zásahy před digitalizací. Například restaurování typových výkresů lokomotiv a železničních vagónů- např. Hofzug a vagony na přepravu piva „Biertransportwagen“. Dále papírové obaly na gramofonové desky (54 ks) a plakáty. Proběhlo komplexní restaurování tří plánů Petschkovy vily od architekta Maxe Spielmanna pro ambasádu USA.

Ve spolupráci se SPŠG Hellichova došlo k náročnému restaurování 4 železničních plánů, které archiv NTM považuje za jedny z nejstarších zobrazení Masarykova nádraží.

Restaurovány byly i další předměty z různých materiálů. Například skleněné negativy (čištění a lepení), sádrové předměty (reliéfy a modely domů – Bursa pro cenné papíry inv. č. 13791), krabičky od fonováleček, textilní roletky, vizualizace budov (od architektů Černý, Štursa). Na základě inventarizace mapové sbírky bylo přistoupeno k restaurování několika vybraných map, atlasů či například plastické mapy (inv. č. 26526/84).

Na vysoušecím pracovišti, které se zabývá především očištěním, kontrolou, ambulantními opravami a ukládáním do nekyselých obalů archivního materiálu bylo zpracováno 11 knih, 16390 kusů architektonické a strojní plánové dokumentace, 3 230 kusů fotomateriálu (převážně skleněných negativů), a 17 ks rozhlasových přijímačů pro výstavu 100 let ČRo.

Oddělení preventivní konzervace

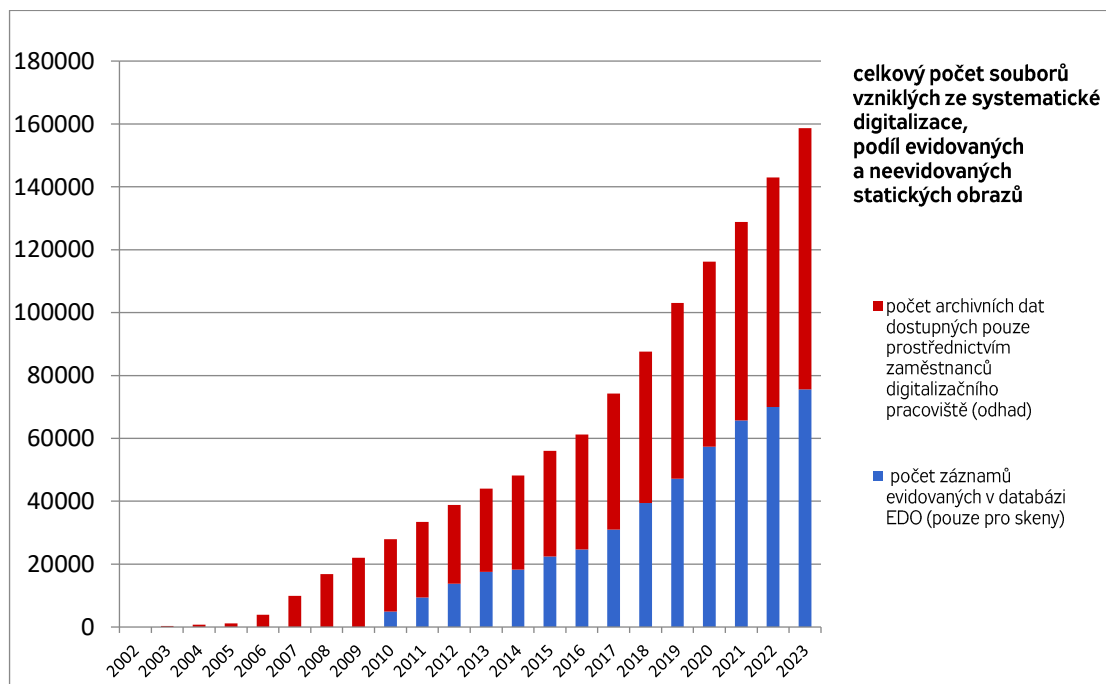
Odd. preventivní konzervace provádělo analýzy a konzultace pro potřeby konzervátorů nebo kurátorů NTM v průběhu celého roku 2023 podle jejich potřeb, stejně tak i placené analýzy a konzultace pro externí zájemce (celkem 450 vzorků). Během celého roku probíhala kontrola klimatu jak v depozitářích, tak v expozicích, a s ní spojená spolupráce s provozním oddělením, zajišťujícím obsluhu topení a klimatizací. Pracovníci oddělení zajišťovali vlastními silami udržení klimatu ve výstavních vitrínách, kondicionáním silikagelových kazet a jejich pravidelnou výměnou. Pro výstavu Santini a svět jeho architektury byly instalovány externí firmou dvě klimatizované vitríny, ve kterých se musí pravidelně kontrolovat jejich funkce a zaznamenávat hodnoty teploty a vlhkosti. V těchto vitrínách jsou prezentovány zapůjčené originální Santiniho plány.

7 Oddělení digitalizace

Digitalizační pracoviště fungovalo během roku 2023 standardně, vyřizovalo objednávky na fotografování a skenování pro badatelskou veřejnost a samozřejmě pro interní zaměstnance, kteří připravovali odborné publikace, výstavy a další prezentační výstupy. Ze zaznamenaných akcí a aktivit NTM bychom uvedli například foto- i videodokumentaci akce stěhování železničního mostu z pražského Výstaviště do areálu plánovaného železničního muzea na Masarykově nádraží či prezentace restaurovaných lokomotiv 464.102 „Ušatá“, Serényi a Conrad Vorlauf.

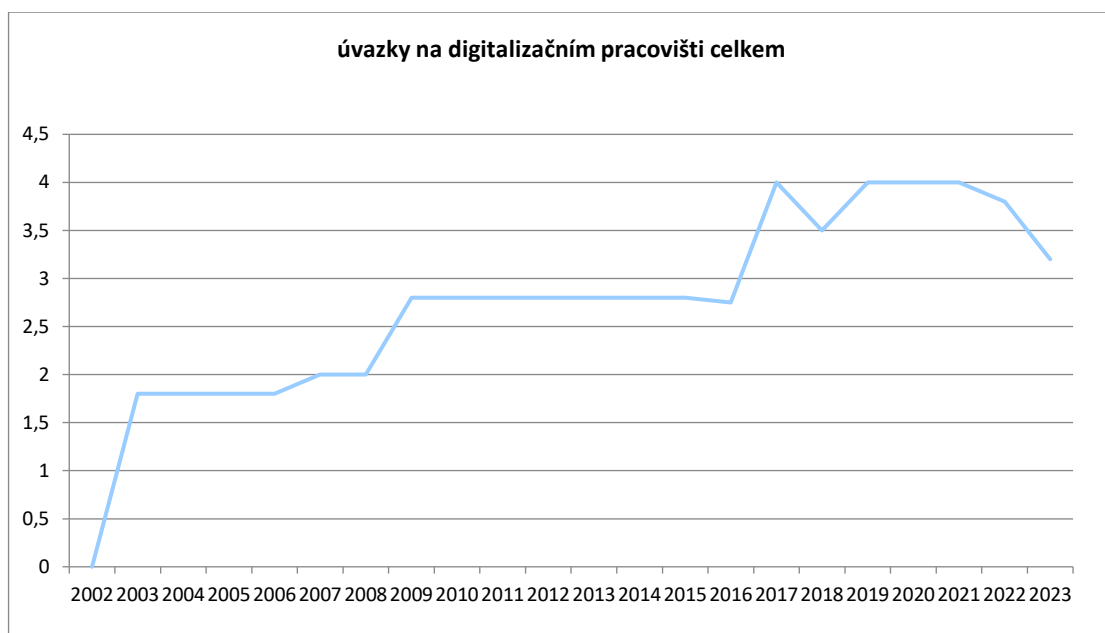
Z řady loňských výstupů, kde byl vytvořený obrazový doprovod použit, jmenujme například výstavu a katalogy spojené se stoletým výročím Českého rozhlasu „*Sto let je jen začátek. Český rozhlas 1923–2023*“, *Československé rozhlasové přijímače 1923–2023 ve sbírkách NTM*; výstavu a katalog *Emil Votoček* věnované českému profesoru anorganické chemie; dále např. výstavu *Jednotný čas; Antonín Barvitijs: moderní architekt za času historismu*; publikace *Přemysl Koblic, Jednadvadesátník s fotoaparátem na Sočské frontě; Astronomické a zeměměřické přístroje v českých zemích*.

Pokračovalo se také v dlouhodobé systematické digitalizaci fondů a sbírek, v předchozím roce započaté digitalizaci autochromů a fotografií Karla Šmirouse (556 ks), fotoalb českého Harley-Clubu (434 ks), fondu Františka Křížíka (174 ks) nebo designérů Josefa Lahody (805 ks), Štefana Malatince (378 ks) či Petra Šváchy (250 ks); nebo např. obalů gramofonových desek (327 ks).



Vyřízena byla také řada rešerší na dříve pořízené digitální obrazy (1418 žádostí). Ke konci roku 2023 bylo v databázi evidováno 75556 záznamů obsahujících 81676 digitalizátů. Počet úvazků klesl v listopadu o dalších 0,6 ze 3,8 na 3,2.

V průběhu roku 2023 se rozhodovalo, jakým způsobem bude realizován a financován nový systém na správu digitálního obsahu, proběhl průzkum trhu a konzultace s odborníky zabývajícími se databázemi jak z oblasti ICT, tak i archivů a muzeí. Na konci roku bylo rozhodnuto, že nový systém na správu digitálního obsahu bude realizován od roku 2024 v postupných navazujících krocích na základě analýzy přes projekt až po zhotovení (či customizaci) informačního systému na míru.



8 Věda a výzkum

8.1 Institucionální podpora vědy a výzkumu – Dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace (DKRVO)

V roce 2023 byl v rámci koncepce DKRVO rozvíjen výzkum **v pěti oblastech**. První oblastí je Historie průmyslu a řemesel, která se v roce 2023 zaměřila zejména na výzkum v oblasti leteckého průmyslu, železniční techniky, dějin automobilového průmyslu, spotřební a lodní techniky. Podařilo se vydat trojici publikací mladých kolegů, jež vycházejí z jejich vysokoškolských kvalifikačních prací obhájovaných na Ustavu hospodářských a sociálních dějin UK (*Od malého skladu mezi špičku výroby hnojiv. Velkopodnikání rodiny Schram (1868–1938); První pražský měšťanský pivovar v Holešovicích. Podnikatelské strategie v letech 1895–1938 a Krejčovské živnostenské podnikání a jeho organizace. Společenstvo krejčů v Praze od časů monarchie do konce první Československé republiky*).

Podařilo se završit plánovaný výzkum v oblasti dějin leteckého průmyslu. Vyšlo několik publikací kolegy Michala Plavce: *Náš vzduch, naše moře. Československé letectví v životních osudech bratrů Ing. Huga (1890–1965) a generála Josefa (1895–1942) Berounských; Adel in den Wolken. Ballons und luftschiffe 1790–1914 a Československá letecká společnost*.

Byla prohloubena spolupráce s vídeňskou Austrian Academy of Sciences na společném tématu dějin vědy a techniky v době totalit. Ve spolupráci s touto institucí byla uspořádána mezinárodní konference *Developing Science Policy in occupied and liberated Europe, ca. 1930s–1960s*, která proběhla ve dnech 1. až 2. června 2023 ve Vídni a již se účastnili odborníci z celé řady zemí. V současné době se dokončují práce na vydání společné kolektivní monografie vycházející z přednesených příspěvků.

Proběhly rovněž práce na edici deníku plavby Taormíny a rukopisu k historii automobilky Walter.

Oblast Historie průmyslu se prolíná s oblastí Historické osobnosti vědy, techniky, průmyslu a podnikání. Výzkum se zaměřil na osobnosti vědy a techniky, výrobní kapacity a podnikání v průběhu 19. a 20. století. Byl úspěšně zakončen výzkum osudů podnikatele a továrníka Jindřicha Waldese a jím spoluzaložené firmy Waldes a spol. K osobnosti podnikatele a továrníka Jindřicha Waldese se v současnosti dokončuje monografie v elektronické podobě v české verzi a probíhají jednání s nakladatelstvími o vydání v tištěné podobě. Upravený a doplněný rukopis byl přeložen do anglického jazyka a probíhají přípravy na jeho vydání v elektronické podobě. Z dalších plánovaných knih byla tiskem vydána monografie *Přemysl Koblic. Jednadevadesátník s fotoaparátem na sočské frontě. Edice deníků a korespondence z let 1914–1918*, která završuje dlouholetý výzkum k životu a působení této významné, ale poněkud pozapomenuté osobnosti české vědy a umění.

S využitím bohatých muzejních sbírek NTM vznikla monografie *Výrobci astronomických a zeměměřických přístrojů*. Další publikací, která vzešla ze spolupráce Odboru vědeckého tajemníka NTM s Ústavem hospodářských a sociálních dějin UK, je monografie *Podnikatel vs kapitál*.

V oblasti Historie architektury a stavitelství byla vydána publikace Pavla Kodery: *O domu a jeho částech, věnovaná funkční struktuře měšťanských domů*, která přináší zcela nové poznatky s využitím málo používaných badatelských metod. Dále byla v této oblasti dokončena monografie věnovaná životu a dílu architekta Bedřicha Bendelmayera. Byla dokončena a předložena ke schválení specializovaná mapa k tématu Relikvy architektonické a urbanistické přestavby českých zemí z doby nacistické okupace. Souběžně s ní vznikla na stejné téma i monografie. Vznikl také první díl studie mapující stavební vývoj pražských Holešovic.

V oblasti Historie záznamové techniky byl završen výzkum týkající se historie fotografie a fotografování a významných osobností tohoto odvětví, včetně amatérských fotografů. Byly vydány tři knihy (*Dobré světlo – organizovaná amatérská fotografie 1889–1950, Barva na fotografiích 19. stol., Historie fotografie a sbírka NTM*), které navazují a doplňují již rozběhlou a veřejností pozitivně vnímanou ediční řadu „Krása historické fotografie“. Jako mimořádný výsledek financovaný z jiných zdrojů, ale dedikovaný k DKRVO, byla uspořádána výstava *Sto let je jen začátek. Český rozhlas 1923–2023*. K této výstavě vzešlé z odborné činnosti vědeckých pracovníků NTM byl publikován i katalog výstavy *Český rozhlas 1923–2023. Sto let je jen začátek*.

Poslední z oblastí Historie technologií se zaměřila na rozšiřování a zkvalitňování možností materiálové analýzy sbírkových předmětů muzea s cílem zkvalitnit podklady pro jejich restaurování a optimalizovat jejich preventivní konzervaci (úprava parametrů dlouhodobého uložení sbírkových předmětů a parametry v expozicích), které by reflektovaly mechanismy degradace konkrétních materiálů. Z plánovaných výsledků byla uskutečněna výstava k osobnosti chemika Emila Votočka a vydán odborný katalog. Druhá z plánovaných výstav na téma Materiály exponátů NTM je prezentována v elektronické podobě. K výstavě vznikl také katalog.

Rok 2023 byl zároveň závěrečným rokem pětiletého cyklu podpory DKRVO a pracovníci Odboru vědeckého tajemníka připravili žádost o podporu DKRVO na další pětileté období 2024–2028. Ta byla MK ČR přijata a schválena a NTM obdrželo prostředky na plánovaný výzkum na další pětileté období.

8.2 VISK MK ČR

VISK 5 – RETROKON. Retrospektivní konverze historického fondu knihovny Národního technického muzea

Cílem projektu pro rok 2023 bylo pokračování v retrokatalogizaci katalogů historických fondů knihovny NTM. Do elektronického katalogu knihovny NTM bylo podle platných katalogizačních pravidel RDA nově zkatalogizováno 3 235 knižních jednotek. Retrokatalogizaci bylo nutné provádět vždy souběžně s fyzickou kontrolou jednoho každého svazku. Nově vzniklé kvalitní bibliografické záznamy byly následně zpřístupněny na webových stránkách v rámci elektronického katalogu NTM a zároveň i ve vyhledávacích Jednotné informační brány a Oborové informační brány ART. Všechny záznamy byly též předány do Souborného katalogu ČR – CASLIN.

VISK 9 – Rozvoj souborného katalogu CASLIN a souboru národních autorit. Zapojení knihovny NTM do tvorby národních autorit a harmonizace jmenných autorit vytvořených v systému Tritius

V roce 2023 probíhala tvorba národních autorit a tím i rozšiřování jejich databáze podle specializace knihovny na dějiny vědy, techniky a průmyslu. Součástí tohoto procesu byla harmonizace databáze lokálních autorit v knihovním systému Tritius knihovny NTM s autoritami Národní knihovny a kontrola duplicit národních a lokálních autorit. Celkem bylo opraveno 9 000 záznamů.

8.3 NAKI MK ČR

V roce 2023 byly zahájeny práce na konsorciálním projektu FHS UK, ČVUT a NTM – Dvě století železnice v českých zemích, kulturní, socioekonomické a dopravně technické aspekty vývoje českých (československých) železnic.

Projekt je zacílen na výzkum kulturního, sociálního, ekonomického a dopravně technického vývoje železnic v českých zemích / Československu. Zkoumá železnici v širokém kontextu vývoje společnosti a její modernizace, k níž železnice významně přispěla.

Hlavním cílem v prvním roce řešení byla systematická heuristika v domácích, slovenských, rakouských a příp. německých archivech a knihovnách. Na prvním místě probíhaly rešerše vhodných zdrojů využitelných pro další práci na projektu. V roce 2023 nebyl plánován žádný výstup, právě s ohledem na důraz na široký pramenný základ, na němž bude projekt postaven.

9 Projekty ESIF a EHP

Rozvoj depozitárního areálu Čelákovice

Registrační číslo: CZ.06.3.33/0.0/0.0/16_026/0001625

Operační program: Integrovaný regionální operační program (IROP)

Místo realizace: Čelákovice, Středočeský kraj

Celkový rozpočet projektu: 128 200 383,44 Kč

Předmětem projektu byla výstavba nové depozitární haly CD04 v areálu NTM v Čelákovících. Zhotovitelem stavby byla společnost IMOS Brno, a.s. Dokončením stavebních prací v únoru 2023 vznikla dlouho očekávaná a potřebná, v pořadí již čtvrtá, moderní depozitární hala. Její existence zlepšila podmínky uložení sbírkových předmětů NTM a v neposlední řadě také umožní realizaci projektu vybudování Muzea železnice a elektrotechniky (MŽE NTM) na Masarykově nádraží, o jehož financování bylo rozhodnuto Usnesením vlády České republiky č. 53 ze dne 21. 1. 2019. V areálu budoucího MŽE NTM, v prostorách bývalého depa kolejových vozidel nádraží Praha – střed, byly umístěny sbírkové předměty, které po dokončení konzervačních prací bylo možno přemístit do nově vybudované haly CD04 v Čelákovících. Konzervaci sbírkových předmětů provedla společnost BRADNA RESTAUROVÁNÍ, s. r. o.

V roce 2023 byl proveden audit operace ze strany Auditního orgánu MFČR. Audit byl ukončen bez zjištění a potvrdil způsobilost všech auditovaných prostředků.

Veškeré plánované aktivity projektu byly řádně dokončeny k datu ukončení realizace projektu (30. 6. 2023). Závěrečné Zpráva o realizaci a Žádost o platbu byly schváleny ze strany ŘO IROP bez identifikace nezpůsobilých výdajů. Projekt se nachází v období udržitelnosti.

Rozvoj depozitárního areálu Čelákovice II.

Registrační číslo: CZ.06.3.33/0.0/0.0/17_099/0007815

Operační program: Integrovaný regionální operační program (IROP)

Lokalizace: Čelákovice, Středočeský kraj

Celkový rozpočet projektu: 33 059 739,00 Kč

Předmětem projektu bylo vybudování depozitní plochy pro dlouhodobé uložení rozměrných a těžkých předmětů, konzervovat a přemístit na tuto plochu vybrané rozměrné sbírkové předměty a postavit nový vstupní objekt do depozitárního areálu Čelákovice zajišťující funkce vrátnice a centrálního velína pro bezpečnostní a monitorovací systémy v celém areálu. V roce 2022 byly stavební práce pozastaveny z důvodu odstoupení NTM od smlouvy o dílo pro její podstatné porušení. V následném zadávacím řízení byl vybrán náhradní zhotovitel spol. RONELI Stavby SE, který v říjnu 2023 práce na objektu dokončil.

Konzervaci rozměrných předmětů provedla společnost Kontrapost, s. r. o., veškeré plánované aktivity projektu tak byly řádně dokončeny k datu ukončení realizace projektu.

Restaurování kolejových vozidel ze sbírky Železničního muzea NTM

Registrační číslo: CZ.06.3.33/0.0/0.0/17_099/0007820

Operační program: Integrovaný regionální operační program (IROP)

Lokalizace: Chomutov, Ústecký kraj

Celkový rozpočet projektu: 50 524 700,23 Kč

V rámci projektu byly kompletně zrestaurovány 3 parní lokomotivy: 210.001 *Serenyi*, 411.019 *Conrad Vorlauf* a 464.102 *Ušatá*. Do projektu byly zařazeny lokomotivy, které jsou velmi cenné z pohledu dokumentačního a zároveň první dvě z nich jsou v současné době poškozeny dlouhodobým nevyhovujícím způsobem uložení. Cílem projektu je zlepšit podmínky uchování sbírkových předmětů, zastavit jejich desítky let trvající degradaci a uvést je do vystavovatelného stavu, lokomotivu 464.102 do provozuschopného stavu. Restaurování parní lokomotivy 210.001 *Serényi* realizovala společnost Railway Capital, a. s., restaurování parní lokomotivy 411.019 *Conrad Vorlauf* s tendrem a lokomotivy 464.102 *Ušatá* provedla společnost 1. Kolínská lokomotivní s. r. o.

Restaurované lokomotivy byly převezeny do Železničního depozitáře v Chomutově.

Restaurování NKP Tatra 77a

Registrační číslo: CZ.06.3.33/0.0/0.0/16_059/0004618

Operační program: Integrovaný regionální operační program (IROP)

Lokalizace: Plasy, Plzeňský kraj

Celkový rozpočet projektu: 6 737 703,00 Kč

Předmětem projektu bylo restaurování NKP automobilu Tatra 77a a jeho prezentace v nové expozici v Plasích. Restaurování automobilu Tatra 77a probíhalo v dílnách společnosti ECORRA, spol. s r. o. v Kopřivnici. V březnu 2024 bude nová expozice zpřístupněna veřejnosti.

Expozice středověkých stavebních strojů

Registrační číslo: CZ.06.4.59/0.0/0.0/16_073/0010517

Operační program: Integrovaný regionální operační program (IROP)

Lokalizace: Plasy, Plzeňský kraj

Celkový rozpočet projektu: 15 630 447,83 Kč

Cílem projektu byla obnova a oživení památkově chráněného objektu a jeho využití pro nové kulturní a vzdělávací služby. Uvedený hlavní cíl naplnil projekt prostřednictvím obnovy interiérové části budovy ležáckých sklepů v areálu Kláštera Plasy, kterou realizovala společnost Konsit, a. s. Podařilo se tak dosáhnout zvýšení celkové hodnoty areálu památky a doplnění nabídky unikátního projektu památkové obnovy CSD NTM Plasy. Expozice byla veřejnosti zpřístupněna v červenci 2022. Podstata expozice tkví ve dvou replikách středověkých stavebních strojů – jeřábu a beranidle. Došlo tak k vhodnému využití zatím nepřístupných prostor v komplexu národní kulturní památky, k jejich ochraně a zabezpečení a zároveň také k trvalému uplatnění replik a jejich zpřístupnění veřejnosti.

V roce 2023 navštívilo novou expozici 9 648 osob a byl naplněn (splněn) monitorovací indikátor.

Zvýšení zabezpečení objektu Rotunda I. v Železničním depozitáři NTM Chomutov

Registrační číslo: CZ.06.04.04/00/22_033/0001227

Operační program: Integrovaný regionální operační program (IROP 2021-2027)

Lokalizace: Chomutov, Ústecký kraj

Rozpočet projektu: 25 302 387,86 Kč

V roce 2022 registrovalo projektovou žádost v novém programovém období 2021-2027. Projektový záměr spočívá ve stavebních pracích týkajících se rekonstrukce silnoproudé elektroinstalace objektu, doplnění slaboproudé instalace včetně všech navazujících bezpečnostních technických systémů (EZS, EPS, CCTV) a výměny celkem 22 ks sekčních drážních vjezdových vrat pro železniční vozidla. Cílem projektu je zvýšení zabezpečení významného depozitárního objektu a v něm uložených sbírkových předmětů včetně zlepšení péče o ně pořízením nové skladové a manipulační techniky. Žádost o podporu prošla úspěšně procesem hodnocení a byla ze strany Centra pro regionální rozvoj České republiky doporučena na ŘO IROP k financování. S ohledem na omezenou alokaci výzvy byl projekt zařazen mezi tzv. náhradní projekty.

Adaptace objektu Ležácké sklepy na depozitární prostory Národního technického muzea v CSD Plasy - 1. etapa

Registrační číslo: CZ.06.04.04/00/22_052/0003667

Operační program: Integrovaný regionální operační program (IROP 2021-2027)

Lokalizace: Plasy, Plzeňský kraj

Rozpočet projektu: 41 616 919,56 Kč

V roce 2023 registrovalo projektovou žádost v novém programovém období 2021-2027. Předmětem projektu je adaptace památkově chráněného objektu (resp. první etapa části, která doposud rekonstrukcí neprošla). Účelem adaptace je dát objektu smysluplnou funkci studijního depozitáře v rámci Centra stavitelského dědictví NTM v Plasích. Navržené stavební úpravy a pořízené vybavení je plánováno tak, aby vznikl kvalitní a funkční depozitář stavebních prvků, který bude navíc v určitém režimu i přístupný odborné veřejnosti a dalším zájemcům

Žádost o podporu prošla úspěšně výběrem a byla ze strany Řídícího orgánu IROP schválena k financování.

10 Přednášková a pedagogická činnost

10.1 Přednášková činnost v NTM

10.1.1 Přednáškový cyklus

- PLAVEC, Michal, 16. listopadu 2023, Národní technické muzeum Praha, cyklus přednášek o historii balonového létání „Sny, které nekončí“, přednášky „Přelomový rok 1783. 240 let od prvního vzletu balonu s lidskou osádkou“ a „Meziválečné československé balonové oddíly. Upoutané a motorizované pozorovací vojenské balony“.
- PLAVEC, Michal, 16. června 2023, Centrum stavitelského dědictví Plasy, Letní barokní festival 2023, přednáška „Principy a technika létání s balony“ (spolu s Ing. Vladimírem Lacinou a Mgr. Alešem Vašíčkem z Balonklubu Praha, přednáška pro školy z Plas).
- PLAVEC, Michal, 16. června 2023, Centrum stavitelského dědictví Plasy, Letní barokní festival 2023, přednáška „Počátky větroplavby v zemích Koruny české 1783-1791“.

10.1.2 Konference a semináře a účast pracovníků NTM na nich

- EBEL, Martin. 21. března 2023, konference Historické podlahy. Praha – Masarykova kolej, Studio Axis – NPÚ.
- EBEL, Martin. 14. dubna 2023, Dřevěné podlahy – přehled a nové poznatky. Konference Dějiny staveb, CSD NTM Plasy.
- HOŘEJŠ, Miloš. 31. května – 2. června 2023, Mezinárodní konference Developing Science Policy in occupied and liberated Europe, ca. 1930s-1960s, Vienna, Austrian Academy of Sciences in Cooperation with NTM Praha, příspěvek s názvem Wien-Raudnitz: The First Trans-European Pipeline and Its Context.
- HOŘEJŠ, Miloš. 14. – 15. dubna 2023, konference Pivo v turbulentních časech, uspořádaná katedrou historie FF Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Archivem města Ústí nad Labem, Státním okresním archivem v Děčíně, příspěvek s názvem. Czernínský pivovar v Dymokurech v první polovině 20. století, aneb adaptace pivovaru v nových tržních podmínkách formou vlastní sítě hostinců.
- KRÁLOVÁ, Hana. 15. června 2023, Mezinárodní konference HistorioGRAPHICS: Framing the Past in Comics, Mnichov, příspěvek s názvem *Un/Framing the Past: Comics in Recent History Exhibition*.
- KOPALOVÁ, Gabriela. 10. října 2023, konference Tři významná výročí prof. O. Wichterleho.
- PLAVEC, Michal, 24. března 2023, Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy Jawor, Polańczyk, Polská republika, mezinárodní konference „II międzynarodowa konferencja naukowa Bieszczadzkie Lwy... Krew na połoninach 1914/1915. Od Wielkiej wojny do Niepodległej“, přednáška *Fliegerkompanie 1. nad Bieszczadami*.
- PLAVEC, Michal, 15. dubna 2023, Kulturní dům – kino Krásná Lípa, mezinárodní vědecká konference „Pivo v turbulentní době“, přednáška „Žitavské pivo v kultuře zemí Koruny české 14. a 15. století“.

- PLAVEC, Michal, 26. dubna 2023, Úrad Žilinského samosprávneho kraje, Žilina, Slovenská republika, mezinárodní vědecká konference „*Nové poznatky z histórie cestnej dopravy*“, přednáška „*Motocyklista – automobilista – letec. Přírozený technický vývoj na příkladu Dr. Imricha Hodossyho (1906-1937)*“.
- PLAVEC, Michal, 11. května 2023, Národní archiv Praha, mezinárodní (ukrajinsko-česko-slovenská) vědecká konference „*Чехи, Словаки та Українці в історичних, суспільних і культурних віражах. До 30-річчя проголошення незалежності Чеської республіки та Словацької республіки*“, přednáška „*Stopy českých průkopníků aviatiky na Ukrajině. Jan Kašpar v Černivcích v říjnu 1910*“.
- PLAVEC, Michal, 22. června 2023, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity Brno, mezinárodní vědecký seminář Maths and Society '23 „*Roles of the 1968 revolutions in the history of science and mathematics*“, přednáška „*1968. A turning of the tide? Aero L-39 Albatros, a high-performance jet trainer*“.
- PLAVEC, Michal, 14. září 2023. Národní archiv Praha, mezinárodní vědecká konference „*Politika – zájmy – energetika. Energetické krize, bezpečnost a společnost ve střední Evropě 20. století (Politics – Interests – Energy. Energy crises, security and society in Central Europe in the 20th century)*“, přednáška „*Bitva o Dunaj. Letecké operace proti dovozu ropy z Rumunska (duben-srpen 1944)*“.
- PLAVEC, Michal, 24. října 2023, Národní technické muzeum Praha, XI. ročník leteckého historického semináře „*Ze srdce Evropy do všech jejích koutů. Československé státní aerolinie (1923-1939). 100 let od založení společnosti*“, přednáška „*Čím vše začalo? První známý projekt letadla těžšího vzduchu v zemích Koruny české – Václav Hahnel, léto 1863*“.
- PLAVEC, Michal, 24. října 2023, Národní technické muzeum Praha, XI. ročník leteckého historického semináře „*Ze srdce Evropy do všech jejích koutů. Československé státní aerolinie (1923-1939). 100 let od založení společnosti*“, přednáška „*Úskalí budování leteckých tratí v Evropě v letech 1923 až 1927*“.
- PLAVEC, Michal, 2. listopadu 2023, Národní knihovna Praha, mezinárodní symposium „*Institute in exile. 100. výročí příchodu exilové vlády Běloruské lidové republiky (BLR) do Prahy*“, přednáška „*Běloruská státnost: formy, naplnění, vnímání*“ spolu s Petrem Hlaváčkem (Ústav pro studium totalitních režimů Praha) a Siarhiejem Šupou.
- PLAVEC, Michal, 9. listopadu 2023, Kino Sokol Nymburk, XI. Nymburský historický podzim, přednáška „*Oběti heydrichiády z Nymburka*“.
- PLAVEC, Michal, 16. listopadu 2023, Národní technické muzeum Praha, cyklus přednášek o historii balonového létání „*Sny, které nekončí*“, přednášky „*Přelomový rok 1783. 240 let od prvního vzletu balonu s lidskou osádkou*“ a „*Meziválečné československé balonové oddíly. Upoutané a motorizované pozorovací vojenské balony*“.
- KOCICHOVÁ, Ivana. 30. listopadu 2023. Proměny muzejního výstavnictví 1990-2020 - panelová diskuse.
- Růžička, J.; Novák, P.; Vogt, J.; Bouquerel, J.; *Vintage Harley-Davidson motorcycle valve steel structure study*, International Conference on Chemical Technology; 24.-26. 4. 2023 Mikulov, Czech Republic.
- Růžička, J. *Restoration of a demonstration model of a single-cylinder steam engine with Rider valve gear*, EUROCORR - European Corrosion Congress

2023, 26th International Corrosion Congress & Process Safety Congress 2023, 27.-31. 8. 2023 Brussels.

- ROZHLASOVÁ KONFERENCE „STO LET ROZHLASU, STO LET ZVUKU“ o proměnách audiotvorby. Uspořádal Archiv Českého rozhlasu a Národní technické muzeum. Rozhlasová konference se za účasti veřejnosti konala po dlouhých padesáti letech dne 2. listopadu 2023 v přednáškovém sále NTM, a to v rámci doprovodného programu k probíhající jubilejní výstavě „Sto let je jen začátek – Český rozhlas 1923–2023“.

Konference o proměnách audiotvorby
Sto let rozhlasu, sto let zvuku | 2. listopadu 2023
Národní technické muzeum

12:00–12:15
Zahájení konference

12:15–13:15
1. blok
Tomáš Dufka
(Archiv Českého rozhlasu)
Znělá a hluchá místa historie. Jaké zvuky (ne)najdete v Archivu Českého rozhlasu

Miloslav Turek
(Archiv Českého rozhlasu)
Historie zvukového záznamu v Československém rozhlase

René Melkus
(Národní technické muzeum)
Vývoj rozhlasového přijímače za posledních sto let

13:15–13:30
Coffee break

13:30–14:45
2. blok
Thomas Oellermann
(Friedrich-Ebert-Stiftung)
Sociálně demokratické radioty – historie svazu svobodného rádia

Vojtěch Kyncl
(Historický ústav AV ČR)
Soudní proces s K. H. Frankem ve zvukových nahrávkách Českého rozhlasu. Pachatelé, oběti a poválečné vyrovnání s nacismem

Rosamund Johnston
(Univerzita Wien)
Monstprocesy a cestopisy Hanzelky a Zikmunda jako rub a líc stalinistického rozhlasu

Martin Štoll a Petr Bednařík
(Fakulta sociálních věd UK)
Koexistence televize a rozhlasu v prvních deseti letech televizního vysílání 1953–1963

14:45–15:15
Coffee break

15:15–16:15
3. blok
Bronislava Janečková
(Tvůrčí skupina Dokument a publicistika Českého rozhlasu)
Zatavený čas. Jak doba formovala rozhlasový dokument a jak dokument zaznamenal historii i současnost

Martin Velíšek
(Tvůrčí skupina Drama, literatura a zábava Českého rozhlasu)
Dramatická tvorba Československého rozhlasu

Petra Tanclová
(Archiv Českého rozhlasu)
Transformace Českého rozhlasu v devadesátých letech dvacátého století. Od ideologického nástroje státu k médiu veřejné služby

16:15–16:30
Coffee break

16:30–17:45
4. blok
Martina Poliaková a Anna Vošalíková
(Český rozhlas)
Jak umíká inteligence proměňuje tvorbu Českého rozhlasu?

Terezie Hlaváčková a Alena Šingerová
(Národní filmový archiv)
Rozhlasová technika ve filmech Národního filmového archivu

Promítání filmů Národního filmového archivu
Všudybylova dobrodružství Rozhlas ve filmu III.

17:45–18:00
Závěr konference

Archiv | Český rozhlas | ICC | NTM

- XLIII. sympozium Z dějin geodézie a kartografie bylo uspořádáno 29. 11. 2023. Na pravidelném semináři bylo předneseno 15 referátů z geodézie, fotogrammetrie, katastru a kartografie. Zúčastnilo se celkem 75 účastníků z řad odborné veřejnosti.
- ŠVEJDA, A. Karel Hermann-Otavský a jeho korunograf – přednáška na seminář Odborné skupiny pro historii astronomie, který se uskutečnil 18. 5. 2023 v prostorách NTM.
- ŠVEJDA, A. Dalekohled a pozorovací technika – přednáška k výstavě Vesmír v Městském muzeu a galerii ve Svitavách 2. 2. 2023.
- BUREŠOVÁ, L. Traceology Analysis of Instruments for Treatment of the Iron Age and the Roman Period in Central Europe. "Marburg Dialogues on Ancient Healing Arts" 2nd Annual Meeting, 17.-18. 6. 2023, Marburg, Germany.
- BUREŠOVÁ, L. – LETT, J. – KOTÝNEK, SPATULA: Study of Production and Adjustment Traces, and Use of La Tène Artefacts. „Doba laténská ve střední Evropě, 22. Mezinárodní konference“, 9.–12. 5. 2023, Jičín.
- BUREŠOVÁ, L. – KOTÝNEK, M. Metody výzkumu kovových laténských artefaktů v souladu s udržitelným výzkumem v archeologii. Mezinárodní workshop „Udržitelná a soběstačná společnost? Otázky a trendy historického výzkumu“, 17. 5. 2023, Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i. a Rada programu Cooperatio Univerzity, Praha.
- BUREŠOVÁ, L.: Zahájení příprav mezinárodní multidisciplinární konference „Researching the Past, Advancing the Future of Medicine“, která se bude konat v prostorách NTM v dubnu 2024 (zdravotnická technika).

10.2 Přednášková činnost mimo NTM

- HOŘEJŠ, M.: 16. 11. 2023 Brno, workshop Aristokrat – hospodář – politik. Život a svět šlechty v 19. a 20. století pořádaný Historickým ústavem FF MU s přednáškou Bílá místa ve výzkumu šlechty v letech 1900-1945 jako badatelská výzva.
- HOŘEJŠ, M.: 25. 5. 2023 Pardubice, přednáška v Ústavu historických věd Univerzity Pardubice, Britská panovnická rodina a Habsburkové.
- HOŘEJŠ, M.: 16. 11. 2023 Pardubice, workshop k tématu šlechta a panovnické rody, Ústav historických věd Univerzity Pardubice, Habsburkové a jejich vztah k rodu Coburg.
- KRÁLOVÁ, H.: (spolu s Mgr. Martinem Sovákem, SOA Praha), 16. 6. 2023, Městská knihovna na Mariánském náměstí, přednáška „*Jindřich Waldes a firma Waldes a spol.*“.
- KRÁLOVÁ, H.: (spolu s Mgr. Martinem Sovákem, SOA Praha), 26. 6. 2023, Židovské muzeum Praha, přednáška „*Jindřich Waldes a firma Waldes a spol.*“.
- KRÁLOVÁ, H.: (spolu s Mgr. Martinem Sovákem, SOA Praha), 19. 9. 2023, Muzeum Bílovec, přednáška „*Jindřich Waldes a firma Waldes a spol.*“.
- KRÁLOVÁ, H.: (spolu s Mgr. Martinem Sovákem, SOA Praha), 11. 10. 2023, Škoda Muzeum, rodný dům Ferdinanda Porscheho ve Vratislavicích nad Nisou, přednáška „*Jindřich Waldes a firma Waldes a spol.*“.
- KRÁLOVÁ, H.: (spolu s Mgr. Martinem Sovákem, SOA Praha), 23. 10. 2023, Židovská obec v Praze, Jeruzalémská synagoga „*Jindřich Waldes. Podnikatel, sběratel, mecenáš, aneb, co se na výstavu nevešlo.*“.
- PLAVEC, M.: (spolu s Mgr. Alešem Vašíčkem, technet.idnes.cz), 21. září 2023, Letecké muzeum Metoděje Vlacha v Mladé Boleslavi, přednáška „*Mobilizace 1938. Letiště a polní letiště v Mladé Boleslavi a okolí*“.
- PLAVEC, M.: 4. dubna 2023, Základní škola Letců RAF Nymburk, dvě přednášky „*Principy a technika létání s balony*“ (spolu s Ing. Vladimírem Lacinou (Balonklub Praha)) pro žáky a žákyně vyšších ročníků základní školy, první přednáška 11:00-11:45 hod., druhá přednáška 11:45-12:30 hod.
- PLAVEC, M.: 4. dubna 2023, Městská knihovna Nymburk, přednáška „*První větroplavci nad Nymburskem (1850-1914)*“.
- PLAVEC, M.: 25. dubna 2023, Muzeum Vysočiny Jihlava, přednáška „*Zapomenutý průkopník aviatiky a výrobce letadel z Vysočiny. Antonín Fiala (1884-1970)*“.
- PLAVEC, M.: 27. dubna 2023, Prácheňské muzeum Písek, přednáška „*Zajetí německých generálů v písecké nemocnici v květnu 1945*“.
- PLAVEC, M.: 2. května 2023, Dopravní fakulta Univerzity Pardubice, přednáška „*Voroplavba na horním a středním Labi od 13. do 20. století*“.
- PLAVEC, M.: 17. května 2023, Vlastivědné muzeum Olomouc/Vlastivědná společnost muzejní Olomouc, přednáška „*Bombardování Olomouce a okolí Rudou armádou v květnu 1945*“.
- PLAVEC, M.: 13. června 2023, Zámek Maleč, Památník Františka Palackého a Františka Ladislava Riegera, přednáška „*První aviatik byl z Vysočiny! Vzducholet Václava Hahnela z června 1863*“.
- PLAVEC, M.: 16. června 2023, Centrum stavitelského dědictví Plasy, Letní barokní festival 2023, přednáška „*Principy a technika létání s balony*“

- (spolu s Ing. Vladimírem Lacinou a Mgr. Alešem Vašíčkem z Balonklubu Praha, přednáška pro školy z Plas).
- PLAVEC, M.: 16. června 2023, Centrum stavitelského dědictví Plasy, *Letní barokní festival 2023*, přednáška „Počátky větroplavby v zemích Koruny české 1783-1791“.
 - PLAVEC, M.: 30. července 2023, 14. *balony nad Chrudimí*, krypta kostela sv. Josefa (Muzeum barokních soch) Chrudim, přednášky „Josef Ressel. První český balon (1893-1901)“ a „Zdenko Dvořák. Balonový hrdina roku 1895“.
 - PLAVEC, M.: 12. prosince 2023, Dopravní fakulta Univerzity Pardubice, přednášky „Rakousko-uherské vzducholodě. České stopy (1871-1914)“ a „Rakousko-uherská upoutaná vrtulová letadla (1916-1918)“.
 - STŘECHOVÁ, L.: 11. května 2023, Aktivizační centrum pro seniory Prahy 9 (spolu s Ing. Kopalovou) přednáška „Výroba umělých textilních vláken v Československu“.
 - HAMR, D.: 16. - 18. listopadu 2023, Besançon, Francie, Vystoupení na mezinárodní konferenci s příspěvkem *Lip et l'industrie horlogère tchécoslovaque*.
 - EBEL, M.: Stavební profese v minulosti (architekt, stavitel, zedník, tesař, kameník, pokrývač a další příbuzné profese). Městské kulturní středisko Vimperk, 19. 1. 2023.
 - EBEL, M.: – KRUPIČKOVÁ, Iveta. Dřevěné podlahy a parkety. Obnova památek 2023 – Historické podlahy, Studio Axis, 21. 3. 2023.
 - EBEL, M.: Archivní rešerše pro stavebněhistorický průzkum. Seminář v rámci odborného vzdělávání pracovníků NPÚ – stavebněhistorický průzkum. CSD NTM Plasy, 12. 4. 2023.
 - EBEL, M.: Parketové podlahy na zámku Kačina. Brána památek dokořán na zámku Kačina. Zámek Kačina, 16. 4. 2023.
 - EBEL, M. – KRUPIČKOVÁ, I.: Historické dřevěné podlahy a parkety do počátku 20. století. 1. 11. 2023, Praha 5 – Portheimka.
 - CEDLOVÁ, H.: 120 let elektrické dráhy Tábor – Bechyně. 21. 6. 2023, Křížíkova elektrárna, Tábor.
 - VÁCHA, Z.: Depozitární hala NTM pro archiválie a papírové sbírkové předměty. I. celostátní setkání Odborné skupiny specializovaných archivů ČAS, 12. 4. 2023, Praha.
 - VÁCHA, Z.: Archiv Národního technického muzea. Přednáška pro studenty předmětu Vybrané problémy čs. archivnictví II AR1B113. FF MUNI, Brno, 27. 4. 2023.

10.3 Pedagogická činnost

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury

EBEL, Martin: Přednášky k Archivnímu průzkumu v rámci předmětu „Stavebněhistorický průzkum“.

Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

HULÁK, Jiří: Dějiny a teorie designu 1 a 2.

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta elektrotechnická
HAMR, David: Historie techniky.

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta stavební
STEJSKAL, Ondřej: Vývoj techniky.

Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze
KOPECKÁ, Ivana: Moderní materiály.
ŠTANZEL, Tomáš: Fotografické techniky.

11 Ediční a publikační činnost

V roce 2023 bylo nově založeno oddělení publikační a ediční, aby tak naplnilo požadavky na vydávání rostoucího počtu knih a zvyšující se administrativu a odborné řízení s tím spojené. Oddělení má za úkol přípravu a vydávání publikací a koordinaci publikační činnosti v rámci NTM. Tuto činnost vykonává v úzké spolupráci s oddělením vědy a výzkumu dle edičního plánu, který v roce 2023 čítal rekordních 22 titulů v rámci projektu DKRVO a 4 tituly hrazené z provozního rozpočtu NTM. Rozsáhlá knižní produkce NTM pokračuje díky své odborné a vizuální hodnotě v trendu vydávání kvalitních knih pro odbornou i širokou veřejnost. Veškeré publikace vychází s anglickým resumé, některé dvojjazyčně. V rámci úspor na kulturu ze státního rozpočtu ČR přistoupilo NTM k vydávání knih v pdf formě. Kromě jiného se s číslem 16 podařilo vydat další z řady Reburberů NTM; Müllerovy mapy.

Personálně se v roce 2023 oddělení skládalo z vedoucího a dvou redaktorů.

V tištěné formě vyšly v roce 2023 tyto tituly:

O domu a jeho částech; Funkční struktura a dispozice měšťanských domů	Pavel Kodera	ISBN 978-80-7037-397-2
Historie černobílé klasické analogové fotografie a sbírka NTM	Tomáš Štanzel	ISBN 978-80-7037-396-5
Dobré světlo!	Michaela Hrubá	ISBN 978-80-7037-394-1
Koblicovy válečné deníky a korespondence	Zdeněk Vácha (ed.)	ISBN 978-80-7037-400-9
Barva na fotografiích 19.století	Pavel Scheufler, Lucia Horucková	ISBN 978-80-7037-395-8
Architekt Bedřich Bendelmayer	Jana Kleinová	ISBN 978-80-7037-305-7
Reburber Müllerova mapa	Antonín Švejda	ISSB 1805-4773
Emil Votoček, katalog výstavy	Ivana Lorencová	ISBN 978-80-7037-391-0

Sto let je jen začátek; Český rozhlas 1923 - 2023	René Melkus, Tomáš Pánek	ISBN 978-80-7037-401-6
Železnice, cukr, noviny a odvaha; Osudy Beniesů v Čechách i jinde	Pavel Dufek, Zdenko Maršálek, Michal Novotný	ISBN 978-80-7037-376-7

Nově vydalo NTM v pdf verzi tyto tituly:

Astronomie a zeměměřičtví v českých zemích ČJ a AJ	Antonín Švejda	ISBN 978-80-7037-398-9
Business history – podnikatelské dějiny CJ	Miloš Hořejš, Eduard Kubů, Barbora Štollová	ISBN 978-80-7037-407-8
Československá letecká společnost	Michal Plavec	ISBN 978-80-7037-410-8
Holešovický pivovar 1895 do roku 1938	Daniel Pick	ISBN 978-80-7037-399-6
Jindřich Waldes a firma Waldes a spol.	Hana Králová, Martin Sovák	ISBN 978-80-7037-413-9
Jindřich Waldes a firma Waldes a spol. <i>anglické vydání</i>	Hana Králová, Martin Sovák	ISBN 978-80-7037-414-6
Kapitán Colloredo-Mannsfeldpřeklad NJ	Miloš Hořejš, Jaromír Patočka	ISBN 978-80-7037-415-3
Monografie věnovaná čtvrti Praha-Holešovice (Stromovka)	Novotný, Hořejš, Kleinová	ISBN 978-80-7037-409-2
Náš vzduch, naše moře; Monografie o bratřech Berounských	Michal Plavec	ISBN 978-80-7037-403-0
Objevitelé, vynálezci, podnikatelé 1770-1970	Tomáš Konečný	ISBN 978-80-7037-418-4
Relikty architektonické a urbanistické přestavby českých zemí z doby nacistické okupace + mapa	Miloš Hořejš	ISBN 978-80-7037-411-5
Rodinná firma A. Schramm; Dynamitka A. Nobela	Prokop Jandek	ISBN 978-80-7037-405-4
Rozpačité námluvy; Historie leteckého průmyslu v Československu	Michal Plavec	ISBN 978-80-7037-408-5
Společenstvo krejčí v Praze 1911-1938	Bc. Andrea Veverková	ISBN 978-80-7037-406-1
Šlechta v oblacích překlad NJ	Miloš Hořejš	ISBN 978-80-7037-416-0
Taormína	Jaromír Patočka, Romana Petrunčíková, Jana Jánská	ISBN 978-80-7037-412-2

11.1 Ediční činnost

Práce z dějin techniky a přírodních věd

- NOVOTNÝ, Michal a kol. *Studie z dějin pražských Holešovic I*, Práce z dějin techniky a přírodních věd, svazek 70, NTM, Praha 2023, ISBN 978-80-7037-409-2 (pdf)

Katalogy výstav

- LORENCOVÁ, Ivana. *Emil Votoček: katalog výstavy = exhibition catalogue*. Překlad Zdeněk Hartmann. Praha: Národní technické muzeum, 2023. 96 stran. ISBN 978-80-7037-391-0.
- Reburber 16 - ŠVEJDA, Antonín. 300 let Müllerovy mapy Čech. Praha: Národní technické muzeum, 2023, 48 s., ISSN 1805-4773
- MELKUS, René a PÁNEK, Tomáš. *Český rozhlas 1923-2023: sto let je jen začátek*. Vydání první. Praha: Národní technické muzeum, 2023. 277 stran. ISBN 978-80-7037-401-6.

Mimo řady

- HRUBÁ, Michaela a kol. *Dobré světlo!: organizovaná amatérská fotografie 1889-1950*. Vydání první. Praha: Národní technické muzeum, 2023. 588 stran. Krása historické fotografie; svazek 3. ISBN 978-80-7037-394-1.
- ŠTANZEL, Tomáš. *Historie fotografie a sbírka NTM*. Vydání první. Praha: Národní technické muzeum, 2023. 210 stran. Krása historické fotografie; svazek 4. ISBN 978-80-7037-396-5.
- SCHEUFLER, Pavel a HORUCKOVÁ, Lucia. *Barva na fotografiích 19. století*. Vydání první. Praha: Národní technické muzeum, 2023. 192 stran. Krása historické fotografie; svazek 5. ISBN 978-80-7037-395-8.
- KODERA, Pavel. *O domu a jeho částech: prostorovost a měšťanské bydlení v písemných pramenech raného novověku*. První vydání. Praha: Národní technické muzeum, 2023. 246 stran. ISBN 978-80-7037-397-2.
- VÁCHA, Zdeněk – ULRICH, Martin – PATOČKA, Jaromír – JANEČEK, Jiří: *Přemysl Koblic: jednadvadesátník s fotoaparátem na sočské frontě: edice deníků a korespondence z let 1914-1918*. První vydání. Praha: Národní technické muzeum, 2023. 327 stran. ISBN 978-80-7037-400-9.

11.2 Publikační činnost

- EBEL, Martin. Dřevěné podlahy a parkety. In: *Obnova památek 2023 – Historické podlahy*, Studio Axis 2023, 10–19. ISBN: 978-80-906762-3-7.
- HOŘEJŠ, Miloš – Eduard Kubů – Barbora Štolleová (eds.): *Podnikatel versus kapitál – kapitál versus podnikatel. Dvě tváře jednoho vztahu ve střední Evropě 19. a 20. století*. Praha: Národní technické muzeum 2023, ISBN 978-80-7037-404-7, 531 s.
- HOŘEJŠ, Miloš. *Nové formy podnikání Jindřicha Kolowrat-Krakowského (1897–1996) a jejich uvěřování v letech 1925 až 1943*. In: HOŘEJŠ, Miloš – Eduard Kubů – Barbora Štolleová (eds.): *Podnikatel versus kapitál –*

- kapitál versus podnikatel. Dvě tváře jednoho vztahu ve střední Evropě 19. a 20. století. Praha: Národní technické muzeum 2023, s. 191–223.
- HOŘEJŠ, Miloš. Architekt Miloš Hořejš *17. 5. 1895 Praha †15. 2. 1977 Černošice (u Prahy), architekt, podnikatel, heslo do Biografického slovníku českých zemí. Sv. 26, Praha 2023, s. 106–107, 148 s.
 - HOŘEJŠ, Miloš. Nacistická germanizační a osidlovací politika v Protektorátu Čechy a Morava. Praha: Karolinum 2023, ISBN 978-80-246-5502-4.
 - HOŘEJŠ, Miloš. Holešovice, Bubeneč, Stromovka v konceptu germanizace Prahy za nacistické okupace In: NOVOTNÝ, Michal a kol. *Studie z dějin pražských Holešovic I*, Praha: Národní technické muzeum 2023., s. 23–33. ISBN 978-80-7037-409-2 (pdf), s. 42–74.
 - HOŘEJŠ, Miloš. Šimůnek, Michal V. Od svítiplynu k zemnímu plynu. Městská plynárna, „národní plynová síť“ a „Hitlerovy trubky“, 1945–1970. Krásné město, časopis Přátel Kutné hory 3/2023, s. 9–12.
 - HOŘEJŠ, Miloš. Diana – lovecký zámek Kolowratů. Svět myslivosti 6/23, s. 61–63.
 - KLEINOVÁ, Jana. *Architekt Bedřich Bendelmayer*. První vydání. Praha: Národní technické muzeum, 2023. 167 stran. ISBN 978-80-7037-305-7.
 - KLEINOVÁ, Jana. Holešovická plynárna a elektrárna. In: NOVOTNÝ, Michal a kol. *Studie z dějin pražských Holešovic I*, Praha: Národní technické muzeum 2023., s. 23–33. ISBN 978-80-7037-409-2 (pdf) Studie z dějin pražských Holešovic I.
 - NEZMEŠKAL, Arnošt. Okupace Prahy v březnu 1939 objektivem G. W. Patchetta. *Historie a vojenství* 2023, č. 1, s. 116–127.
 - PATOČKA, Jaromír – HOŘEJŠ, Miloš. Hieronymus Colloredo-Mannsfeld: Lebensweg eines Österreichisch-Ungarischen Kriegsmarineoffiziers, Praha: 978-80-7037-415-3 Národní technické muzeum, 2023. S. 255.
 - VÁCHA, Zdeněk – ULRICH, Martin – PATOČKA, Jaromír – JANEČEK, Jiří: Přemysl Koblic. Jednadvadesátník s fotoaparátem na sočské frontě. Edice deníků a korespondence z let 1914–1918. NTM, Praha 2023, ISBN 978-80-7037-400-9, 327 s.

Kapitola v kolektivní monografii:

- PLAVEC, Michal, České stopy v rakousko-uherském námořním letectvu (1911–1918). In: BĚLOTA, Alois (ed.), *Námořníci českých zemí*. Děčín — Praha : Oblastní muzeum v Děčíně — Mare-Czech 2022 [vyšlo 2023], s. 90–107. ISBN 978-80-88481-06-5 (Oblastní muzeum v Děčíně p. o.) a ISBN 978-80-88215-81-3 (Mare-Czech).
- PLAVEC, Michal, Československá letiště na Podkarpatské Rusi (1919–1939). In: HUBENÝ, David (ed.), *Čtvrtstoletí spolu. Československo a Podkarpatská Rus*. Praha : Národní archiv 2023, s. 73–117. ISBN 978-80-7469-108-9.
- PLAVEC, Michal, Der Schraubenfesselflieger. Podíl rodáka z Horního Slezska Viléma Žurovce na konstrukci rakousko-uherských upoutaných vrtulových (rotorových) letadel. In: SLABOTÍNSKÝ, Radek (ed.), *Hospodářské dějiny českých zemí v historické perspektivě*. Brno : Technické muzeum Brno 2023, s. 45–54. ISBN 978-80-7685-039-2.

Články a studie:

- PLAVEC, Michal, Zprávy německé rozvědky o Československu (14. září 1938–14. října 1938). In: *Krise a stát. Na příkladu Československa*

12 Prezentační činnost

12.1 Vývoj návštěvnosti

Z hlediska návštěvnosti je pozitivním jevem, že v roce 2023 přišlo do NTM opět více návštěvníků než v předchozím roce, celkové číslo činí 325.596 osob. Návštěvnost meziročně (2022 vs. 2023) stoupla o 52.311 duší, tedy o bezmála 20 %.

Budovu NTM v Praze na Letné a veškeré akce, na kterých se NTM v hlavním městě podílelo, v roce 2023 navštívilo 295.277 osob, CSD NTM Plasy 21.462 návštěvníků, DKV NTM Chomutov a jím pořádané akce si přišlo prohlédnout 8.857 osob. V badatelně Archivu NTM bylo vykonáno 276 návštěv, ve studovně knihovny 404.

Z uvedených čísel je zřejmé, že zatímco celková návštěvnost vzrostla, do Plasů a do Chomutova přišlo méně návštěvníků, než v roce 2022.

Průměrná měsíční návštěvnost všech prostor a akcí NTM v roce 2023 činila 27.133 návštěvníků, byla tedy opět o zhruba 20 % vyšší než v předchozím období.

Nejvíce návštěvníků přišlo do NTM tradičně o prázdninových měsících. Vybrané údaje o návštěvnosti zachycuje následující tabulka.

měsíc	NTM PRAHA-Letná					CSD NTM PLSY			ŽD NTM CHOMUTOV			NTM celkem	
	expozice	edukace	knihovna	archivy	ostatní akce	expozice	edukace	ostatní akce	expozice	edukace	ostatní akce	expozice celkem	vše celkem
leden	15789	259	42	31	151	39	25	0	0	0	0	15828	16336
únor	23330	532	29	28	450	202	139	66	0	0	0	23532	24776
březen	22236	581	39	37	782	115	89	0	0	0	0	22351	23879
duben	24616	509	37	19	4130	2373	231	70	1085	0	0	28074	33070
květen	17396	565	29	21	3641	1103	109	0	776	0	0	19275	23640
červen	14237	771	53	21	8292	1935	954	644	639	0	0	16811	27546
červenec	19223	81	34	14	1232	3815	56	0	2181	0	0	25219	26636
srpen	28116	0	30	26	1603	4481	93	0	2314	0	0	34911	36663
září	15909	409	16	24	17899	1916	130	485	808	0	194	18633	37790
říjen	20149	1226	40	12	6751	1603	149	329	831	0	29	22583	31119
listopad	20297	1073	35	29	1617	86	29	0	0	0	0	20383	23166
prosinec	19154	518	20	14	1073	68	128	0	0	0	0	19222	20975
celkem	240452	6524	404	276	47621	17736	2132	1594	8634	0	223	266822	325596

12.2 Expozice a výstavy

12.2.1 Expozice

V roce 2023 NTM neotevřelo žádnou novou stálou expozici a prováděly se pouze nezbytné údržbové a reinstalační úpravy stávajících expozic.

V expozici stavitelství CSD Plasy došlo k úpravě a doplnění prezentace stavebního kování v části expozice Okna-dveře a nově byla instalována do expozice listová pila v rámu z katru v Nebřezinech. V expozici Dvůr stavebních řemesel byly doplněny vystavené sbírkové předměty, mj. nové stroje do truhlářské dílny. Došlo k přesunu dílny pro workshopy z Opatské konírny do Ratejny hospodářského dvora. V průběhu léta 2023 byla zahájena příprava pro expozici v budově historické garáže, pro umístění Tatry 77a.

Provedlo se doplnění a obměna expozice astronomie o další cenné přístroje z historie exaktních věd. Vystavení výjimečného přístroje, koronografu Karla Hermana Otavského. Dalším unikátním přístrojem v expozici je meteorická kamera k fotografování prvního podle fotografií nalezeného meteoritu světa. Další nově vystavené exponáty, kapesní kalkulačka Curta II, navigace GPS Garmin a totální stanice Wild, obohatily expozici astronomie. Spolu s doplněním expozice proběhla její repase. Jednalo se o úpravu lokace vystavených předmětů, demontáž nepotřebných zrcadel uvnitř vitrín, zaslepení průhledných otvorů ve stropu vitrín a příprava nových popisků.

Provedena rozsáhlá oprava, periodická údržba, pravidelné kontroly výrobní jednotky dusíku v expozici Fotografický ateliér a Interkamera. Opravy interaktivních fotografických přístrojů v expozici Fotografický ateliér. Generální oprava a znovuzprovoznění interaktivity Experimental Truck (Muybridge). Výroba, adjustace a instalace replik sbírkových fotografií v expozici Fotografický ateliér. Oprava mutoscopu.

12.2.2 Výstavy

Hlavní budova NTM v Praze

15. 6. 2022 - 26. 2. 2023

Zapomenutá krása zapomenuté porcelánky

Tématem výstavy, jež vznikla ve spolupráci s městem Ostrov a Uměleckoprůmyslovým museem v Praze, byl porcelán vyrobený v porcelánce Pfeiffer und Löwenstein Schlackenwerth (PULS) a její majitelé. Vystaveno bylo velké množství krásných výrobků, např. terina tvaru Doris, která byla oceněna na výstavě v Paříži v roce 1925, kávové a čajové servisy tvaru CALAIS či drobné plastiky. Ostrovská porcelánka se v 1. polovině 20. století řadila k těm nejúspěšnějším v regionu. Její produkce je již dnes zcela uzavřena.

29. 6. 2022 - 26. 3. 2023

Hardtmuth: od uhlí k tužkařskému impériu

Výstava s názvem „Hardtmuth: od uhlí k tužkařskému impériu“ představila celou šíři činnosti architekta, vynálezce a podnikatele Josepha Hardtmutha a jeho úspěšnou firmu, kterou založil a která dosáhla světové proslulosti. Jednalo se o stěžejní výstavní projekt roku 2023. První část výstavy zaměřovala pozornost na postavu architekta Josepha Hardtmutha, který svými projekčními a stavitelskými aktivitami ve službách knížecí rodiny Liechtensteinů zanechal stopu jak na jižní Moravě, tak v severním Rakousku. Druhá část výstavy pak byla zaměřena na osobu Josepha Hardtmutha jako podnikatele, vynálezce a zakladatele firmy ve Vídni, kterou jeho syn přenesl do Českých Budějovic, kde je v provozu do dnešních dnů. Komplexní informace ve výstavě doplňovaly zajímavé předměty z výroby, jako jsou keramické výrobky z 19. století – tzv. vídeňská kamenina, nejstarší dochovaný výrobek Koh-i-noor Hardtmuth – kazeta na tužky z osmdesátých let 19. století, přehled tužkařských výrobků od počátku 20. století po rok 1990, modely staveb nebo replika vévodského klobouku s korunou knížat z Liechtensteina ze 17. století. Výstava vznikla ve spolupráci tří národních kulturních institucí, konkrétně Národního technického muzea, Národního zemědělského muzea a Národního památkového ústavu.

14. 9. 2022 - 5. 3. 2023

300 let Müllerovy mapy Čech

Repríza výstavy představila Müllerovu mapu Čech, unikátní dílo hodnotné nejen svou uměleckou úrovní, ale také technickou vzácností. Soubor Müllerovy mapy Čech ve sbírce NTM je pozoruhodný díky své celistvosti. „Mappa geographica regni Bohemiae“ vznikla na základě vojenských, správních a hospodářských potřeb Českého království. Byla zhotovena kartografem Janem Kryštofem Müllerem roku 1720 a zobrazuje celé Čechy v měřítku 1:132 000. Skládá se z 25 mapových listů a její celkový rozměr činí úctyhodných 282 x 240 cm. Ve sbírce NTM je velká Müllerova mapa zastoupena tiskem sestaveným z 25 listů. Kromě toho jsou ve sbírce uloženy i samostatné tisky jednotlivých sekcí (47 x 54 cm). Výstava byla otevřena již v roce 2020 k 300. výročí vzniku mapy, ale byla kvůli pandemii přístupná pouze jeden týden.

26. 10. 2022 – 30. 4. 2023

Čeští architekti jako designéři techniky - Jiří Kočandrlé

Výstava se jako první věnovala působení absolventů architektonických ateliérů vysokých škol v českém designu technických oborů a upozornila na důležitost architektonického školení ve vzniku a rozvoji průmyslového designu jako samostatné mezioborové disciplíny. Významná část výstavy byla pojata jako první retrospektivní prezentace tvorby Jiřího Kočandrlého (1941).

23. 11. 2022 - 21. 2. 2023

Bohumil Míra a Milan Míšek – „silná dvojka“ českého designu

První retrospektivní výstava věnovaná ojedinělému tvůrčímu tandemu designérů, fungujícímu v šedesátých letech a na počátku sedmdesátých let minulého století. Bohumil Míra a Milan Míšek rozvinuli např. pozoruhodnou designérskou tvorbu pro několik závodů podniku TESLA. V malé výstavě byly k vidění oblíbené radiopřijímače z šedesátých let, magnetofony z následujícího desetiletí i „ikonický“ telefonní přístroj T 65 H, přezdívaný „rakvička“. Protipól k nim tvořily dvě z několika realizovaných televizních kamer i jejich designérské a prezentační modely.

Tato výstava byla posledním výstupem týmu Národního technického muzea v konsorciálním projektu NAKI II Designéři v českých zemích a československý strojírenský průmysl.

18. 1. – 5. 3. 2023

Prezentace projektů Správy Železnic

NTM dalo prostor Správě železnic k prezentaci vítězného architektonického návrhu nového mostu pod Vyšehradem. Cílem bylo seznámit s průběhem dialogu k tématu veřejnost a dát prostor k odborné diskuzi.

1. 3. – 17. 9. 2023

Proč? Protože Karel Loprais

Pocta Národního technického muzea Karlu Lopraisovi. Návštěvníci expozice Doprava v Národním technickém muzeu měli od 1. března 2023 možnost zhlédnout reprízu výstavy „Proč?... protože Karel Loprais“, kterou v roce 2021 uspořádalo Muzeum Beskyd s Karlem Lopraisem ve Frýdku Místku. V malém výstavním prostoru, umístěném v pravé části dopravní haly, byl díky množství fotografií ze soukromého archivu zachycen celý život a kariéra muže neodmyslitelně spojeného se závody Paříž-Dakar i se značkou Tatra. Návštěvníka ve výstavě uvítaly dvě originální kombinézy na pozadí typického výjevu z pouštního motoristického klání. Další předměty tvořila celá zátiší s nádechem exotiky. K vidění byly dvě desítky modelů, zachycujících všechny „Lopraisovy Tatry“ – počínaje malými, ale pečlivě zpracovanými papírovými modely a konče detailně zpracovanou větší maketou. Tomu všemu – a svými rozměry i celé výstavě – zdatně sekundoval opodál stojící skutečný závodní speciál, mohutná Tatra 815 4x4 „Puma“, nejúspěšnější český sportovní automobil všech dob, který je dnes součástí sbírek NTM.

5. 4. – 8. 10. 2023

Jednotný Elektročas

Hlavní důvody, proč byla výstava připravena na rok 2023, byly dva. V roce 2023 uplynulo sedmdesát let od založení podniku Elektročas a rovné století pak od vzniku firmy Jednotný čas. Výstava se zabývala jednotným časem také jako civilizačním fenoménem. Návštěvníkům na dominantním funkčním exponátu připomene, jak fungoval jednotný čas ve veřejném

prostoru, školách i továrnách v době sedmdesátých let, mezi raritami byla k vidění ústředna z chemické továrny nebo americké kontrolní hodiny tzv. píchačky z přelomu 19. a 20. století.

Výstava byla i první ucelenou prezentací nořící se do historie významného výrobce a dodavatele časoměrných systémů, pražské firmy Elektročas, vzniklé roku 1953 a navazující na prvorepublikový podnik Jednotný čas založený v roce 1923.

23. 4. – 27. 8. 2023

Emil Votoček

Emil Votoček (1872–1950) byl významnou postavou české chemie, profesor experimentální anorganické a organické chemie. Stal se jednou z vůdčích osobností České vysoké školy chemické, z jejíhož chemického odboru vznikla v roce 1920 Vysoká škola chemicko-technologického inženýrství. Doménou jeho práce se stala organická chemie, především chemie monosacharidů. Podílel se na podobě českého chemického anorganického názvosloví.

Emil Votoček byl renesančním člověkem. Vynikal v přírodních vědách i v řadě humanitních oborů. Byl schopen číst, psát i přednášet francouzsky, německy, anglicky, italsky, španělsky, polsky a srbochorvatsky, uměl latinsky. Od mládí ho zajímala hudba, hrál na klavír, housle, violoncello, kontrabas, flétnu a klarinet. V dospělosti několik let studoval skladbu na Pražské konzervatoři. Je autorem několika komorních skladeb a desítek písní, sestavil *Hudební slovník cizích výrazů a rčení*. Byl společenským člověkem, rád se setkával s představiteli vědeckého, kulturního a politického života, mnozí z nich se stali jeho přáteli, mezi nimi i T. G. Masaryk, Karel Čapek nebo Jan Masaryk. Dosud nepublikované historické fotografie a dokumenty tvoří mozaiku, jejíž jednotlivé díly do sebe organicky zapadají a přinášejí jeden z možných pohledů na Votočkův život.

Výstava sestávala z obrazovo-textových panelů ve foyer NTM.

18. 5. - 18. 2. 2024

100 let je jen začátek. Český rozhlas 1923-2023

Stěžejní výstavní projekt roku 2023 byl připraven ve spolupráci Národního technického muzea a Českého rozhlasu. Výstava byla otevřena 18. května 1923 v den, kdy Český rozhlas oslavil stoleté výročí. Radio-Journal, jak se i tehdy stanice jmenovala, byla druhou stanicí po BBC, která nabídla svým posluchačům pravidelnou veřejnou rozhlasovou službu. Záměrem výstavy bylo vylíčit sto let technického i programového vývoje rozhlasu i dnešní roli moderního veřejnoprávního média. Velkoryse koncipovaná výstava připomněla významné rozhlasové osobnosti a události, program a hudbu v jednotlivých obdobích i překotný vývoj výrobní, přenosové a vysílací techniky. Byla potěšením pro oko i pro ucho. Vystaveny byly vzácné exponáty ze sbírek NTM jako např. nově zrestaurovaný vysílač, typ SFR MD 50 francouzské provenience, spuštěný na počátku roku 1925 v pražských Strašnicích, který rozdával radost prvním posluchačům československého rozhlasu. Výstavu doprovázel bohatý program pro veřejnost, živé vysílání z muzea a akce pro rodiny s dětmi. Přípraveny byly

i pravidelné workshopy pro školy, při kterých žáci např. zjišťovali jak funguje mikrofon, reproduktor či vysílač.

31. 5. 2023 – 28. 4. 2024

Antonín Viktor Barvitius: moderní architekt za času historismu

Výstava „Antonín Viktor Barvitius: moderní architekt za času historismu“ vznikla při příležitosti 200. výročí architektova narození a poskytla pohled na celek jeho tvorby. Jednalo se o první výstavu věnovanou Antonínu Barvitiiovi po více než sto letech. Její jádro tvořily výkresy z Archivu architektury a stavitelství NTM, doplněné fotografiemi ukazujícími současný stav Barvitiiových staveb, modelem Lippmannovy vily v Bubenči a zápůjčkami artefaktů provedených podle Barvitiiových návrhů.

Výstava se dotkla několika témat. Prvním byla Barvitiiova školní léta a začátky samostatné činnosti ve Vídni, druhým restaurování Palazzo Venezia v Římě (1856-1866), třetím stavby pro pražské velkopodnikatele za stavebního boomu v letech 1867-73, čtvrtým návrh Jungmannova pomníku v Praze, pátým design liturgických předmětů, šestým sakrální architektura, především kostel sv. Václava na Smíchově.



Z výstavy Antonín Viktor Barvitius: moderní architekt za času historismu.

28. 6. 2023 – 31. 3. 2024

Dveře budoucnosti dokořán

Národní technické muzeum otevřelo výstavu „Dveře budoucnosti dokořán. České inovace, které zazářily na světové výstavě EXPO 2020 v Dubaji“. K vidění byly dvě desítky Hi-Tech inovací, které dohromady vytvořily imaginární udržitelné město budoucnosti.

Toto „Město budoucnosti“, představené ve výstavě, bylo navrženo s pomocí českých inovátorů. Největší pozornost a cenu za nejlepší vynález na celé světové výstavě sice získal S.A.W.E.R., který byl jako systém samostatně vyrábějící jen s pomocí sluneční energie vodu ze suchého vzduchu vnímán v zemi pokryté pouští jako technologický zázrak, ale nebyl jediný. Byl nicméně symbolem toho, jak se vize pro budoucnost uskutečňují. S.A.W.E.R. tvoří pět písmen a pět inovací, které byly známé i před jeho vývojem, ale vědci z UCEEB ČVUT je dokázali funkčně a efektivně propojit: sluneční kolektory (Solar) vyrábějí teplo a energii, desikant s jejich pomocí sbírá ze vzduchu (Air) molekuly vody, mineralizační jednotka ji upravuje na pitnou a na závlahovou (Water), ta mění neúrodnou půdu na úrodnou (Earth) a z ní roste zeleň a plodiny (Resources). Stejně budou fungovat i města budoucnosti. Město budoucnosti v NTM navrhli architekti českého pavilonu na EXPO v Dubaji podle urbanistického konceptu patnácti minut – tedy s časovou a energetickou dostupností všeho, co člověk potřebuje.

Výstava ukázala šetrné formy získávání, ukládání i využívání energie, nové způsoby, jak chránit a čistit vodu, vzduch, zem nebo recyklovat materiály a pěstovat plodiny, ryze české nanotechnologie šetřící vzácné zdroje, ale také chránící zdraví člověka. Město budoucnosti je podobně jako S.A.W.E.R. ukázkou toho, jak se doplňují a propojují různé vědecké obory a aplikace – od informatiky a energetiky přes strojní a materiálové inženýrství po botaniku a nanotechnologie.

11. 10. 2023 – 25. 2. 2024

Bourec v plastiku

Národní technické muzeum představilo formou malého výstavního formátu zajímavé téma vývoje a výroby umělých textilních vláken se zaměřením na situaci v Československu. Zpracováním tohoto tématu zároveň připomnělo 110. výročí od narození Otto Wichterleho, který vedl výzkumný tým při vývoji tuzemského polyamidového vlákna, které dostalo dnes již všeobecně známý obchodní název Silon.

V rámci informativní výstavy, která se skládala z několika tematických a grafických panelů, je připomenut obecný vývoj umělých textilních vláken od přírodních surovin po první vlákna ze syntetických polymerů, tedy vynález amerického Nylonu. Dále zde byla popsána průmyslová výroba a užití těchto textilních vláken na území Československa, vývoj prvního tuzemského polyamidového vlákna Silonu a jeho cesta k průmyslové produkci. Druhá část výstavy byla věnována zmapování dalších syntetických textilních vláken a jejich užití v druhé polovině 20. století. Závěr výstavy pak předal informaci o trendu současné textilní výroby, kterým jsou nanovlákna.

Textovou a grafickou část výstavy v několika vitrínách doplnila i malá ukáзка konkrétních předmětů, které odkázaly jak na samotnou průmyslovou

výrobu umělých textilních vláken, tak představily sortiment konkrétních textilních výrobků, které byly z těchto vláken vytvořeny. Nechyběly tak ani typické oděvní součásti, na jejichž produkci se umělé textilní vlákno primárně využívalo, a to jsou dámské punčochy. Právě u nich vzhledem k jejich stoupající produkci a nárůstu textilní výroby obecně bylo nutné nahradit co nejdříve přírodní hedvábí tím umělým. V druhé polovině 19. století se tak řada chemiků snažila přijít na způsob, jak nahradit přírodní kokon bource morušového tím umělým, včetně jeho bezkonkurenčních vlastností. S výsledky jejich úspěšné práce se každý z nás setkává neustále, ale ve výstavě se dalo poznat, jak k nim dospěli jiní a jaké cesty vedly k průmyslové výrobě.

25. 10 .2023 – 26. 5. 2024

Bezpečnost především

Národní technické muzeum ve spolupráci se ŠKODA AUTO otevřelo výstavu, které je věnována tzv. crash testům. Výstava s názvem Bezpečnost především prezentuje tematiku zkušebních nárazových testů, které u nás byly poprvé uskutečněny v roce 1972 u vozů ŠKODA. Podrobně popisuje jejich historii, technická vybavení pracovišť i současnou podobu testování bezpečnosti vozů ŠKODA AUTO.

„V roce 1989 zemřelo při dopravních nehodách na silnicích České socialistické republiky 1389 lidí. Ačkoliv se výkon osobní i nákladní silniční dopravy na našich silnicích od roku 1989 zvýšil mnohonásobně, zahynulo v loňském roce 2022 při dopravních nehodách na silnicích České republiky ,pouze` 468 lidí. Není to tím, že by dnes lidé jezdili lépe či ukázněněji. Hlavním důvodem k tomuto příznivému vývoji je konstrukce moderních automobilů, vyráběných tak, aby v nich lidé případnou nehodu přežili s minimálními důsledky na jejich život a zdraví. Významnou roli při navrhování současných automobilů proto mají zkušební simulované nehody, tzv. crash testy. Na území České republiky se první z nich uskutečnil v květnu 1972 na ruzyňském letišti čelním nárazem automobilu Škoda 100,“ uvedl k tématu výstavy kurátor automobilové sbírky NTM Petr Kožíšek.

Dnešní crashová laboratoř ŠKODA provádí zkoušky podle přísných kritérií koncernu VW a nezávislých sdružení spotřebitelů v Evropě (Euro NCAP) i Austrálii, Indii, Číně, v Latinské Americe a na dalších trzích. Předpisy se stále zpřísňují, pamatuje se i na dříve opomíjené aspekty. V Národním technickém muzeu je vystavena replika původní sestavy vozu Škoda 100 včetně repliky urychlovacího vozíku poháněného párou. Zajímavý je rovněž řez karosérií aktuálního vozu Škoda Octavia. Řez je proveden se zaměřením na bezpečnostní prvky karosérie se zvýrazněním použití ocelového plechu několika různých pevnostních kategorií.



Výstava Bezpečnost především instalovaná v Dopravní hale NTM.

1. 11. – 11. 12. 2023

Vnímám svět jinak, ale přesto v něm žiju s Vámi

Projekt putovní výstavy vznikl ve spolupráci nestátní neziskové organizace Za sklem, o. s., s Fakultou multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati. Každou fotografii doplnila otázka „V čem jsem jiný?“ a dala tím divákovi prostor pro vlastní úsudek. Do poslední chvíle však bylo utajeno, kdo z portrétovaných lidí je tzv. na spektru a kdo ne. Návštěvník si svůj odhad ověřil až na konci výstavy. Podle speciálně vytvořeného grafického klíče mohl porovnat své vnímání a posuzování s realitou. Projekt byl zajímavý také tím, že ani samotní autoři snímků do poslední chvíle nevěděli, koho fotí, aby se tak předešlo předsudkům vůči fotografovaným lidem. Poselství výstavy bylo vlastně velmi jednoduché. Prakticky dokazuje, že lidé s autismem se na první pohled neliší od většinové společnosti, že každý máme svou „jinakost“ a že ani naše vnímání není jednosměrné.

7. 12. 2023 – 5. 1. 2025

Santini a svět jeho architektury

Národní technické muzeum otevřelo výstavu „Santini a svět jeho architektury (1723–2023)“, která je věnována výjimečnému baroknímu architektovi, tvůrci ve stylu tzv. barokní gotiky, jehož třísté výročí úmrtí jsme si 7. prosince 2023 připomněli. Jeho vrcholným dílem je poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou, který je

významnou památkou světového kulturního dědictví UNESCO. Národní technické muzeum touto výstavou připomnělo světový význam předního českého barokního architekta, který byl po dlouhou dobu opomenut a teprve v posledních sto letech je znovu objevován. Ve výstavě budou postupně vystaveny originální plány jeho staveb, zapůjčené z klášterů Melk, Zwettl, Rajhrad a z Moravské galerie. K vidění jsou dále modely a fotografie Santiniho staveb. Výstavu připravili ve spolupráci kurátorů NTM autoři z Masarykovy univerzity v Brně. Výstava vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury.



Santini a svět jeho architektury (1723–2023)

Jan Blázej Santini je jedním z nejznámějších barokních architektů, jehož jméno dnes znají i lidé, kterým je baroko celkem cizí. Santini je takřka celebrita a v některých výkladech až bájná postava, kterou obklopuje spousta mýtů. Výstava se pokouší postavit santiniovský příběh zpátky na zem, aniž by ho ale zbavila jeho kouzla. Výstava se nesnaží vyprávět ucelený příběh Santiniho života a díla, ale nabízí tematická zastavení, která dávají nápodědu, jak Santiniho architekturu rozumět. Návštěvníci se dozvědí, odkud Santini čerpal nápady, jak dokázal své vize přizpůsobovat podmínkám dobového stavitelství, nebo jaká asi byla jeho pracovní metoda. Autoři výstavy ale především nechali hovořit samotnou Santiniho architekturu. Toho se podařilo docílit za pomoci architektonického řešení, grafiky, a především díky působivým fotografiím staveb a stavebních detailů pro Santiniho typických.

Kromě zápůjček řady exponátů z jiných kulturních institucí je výstava doplněna modely Santiniho staveb, které pro ni byly nově zhotoveny.

Centrum stavitelského dědictví PLASY

6. 4. 2022 – 29. 10. 2023

Fenomén Jawa aneb Jawa, jak ji neznáte

Fenomén Jawa aneb Jawa, jak ji neznáte, která je obměněnou reprízou výstavy poprvé představené v Praze, připomněla nejvýznamnějšího motocyklového výrobce, jenž výrazně ovlivnil svůj obor i ve světovém měřítku. K vidění bylo 20 motocyklů, v řadě případů jde o jediné dochované kusy daného typu. Mezi mimořádné vystavené předměty patří soubor vývojových prototypů motocyklů Jawa představující motocykly od počátku 30. až do 90. let. Vystaveny byly např. motocykly z tajného válečného vývoje nebo prototyp stroje, tzv. unifikované řady z první poloviny 60. let. Připomenuty byly také osobnosti, které se značkou Jawa spojily své osudy.

6. 4. 2022 – 29. 10. 2023

Tradiční stavitelství za císaře Franze Josefa

Výstava Tradiční stavitelství za císaře Franze Josefa vznikla ve spolupráci NTM a Fakulty stavební ČVUT v Praze. Návštěvníkům přiblížila stavební boom 2. poloviny 19. století a počátku 20. století, vyvolaný potřebou ubytovat lidi přicházející za prací, který v tomto období kulminoval ve všech velkých českých a moravských městech a jeho projevy do značné míry určily vizuální charakter městského prostoru. Výstava ukázala nejen charakteristické prvky stavebních konstrukcí, ale také život na sklonku Rakousko-uherské monarchie skrze vizuální, zvukové a interaktivní instalace, které návštěvníky přenesly o 100 až 150 let do minulosti.

6. 4. – 23. 6. 2023

Stavba roku

Výstavu oceněných staveb 30. ročníku prestižní celorepublikové soutěžní přehlídky STAVBA ROKU si mohli návštěvníci prohlédnout ve venkovní expozici Centra stavitelského dědictví NTM Plasy. K vidění byly všechny oceněné stavby. Představen byl i titul udělený v soutěžní přehlídce Zahraniční stavba roku 2022. Vystavovaly následující instituce: Nadace pro rozvoj architektury a stavitelství, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Svaz podnikatelů ve stavebnictví, Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě.

2. 7. – 29. 10. 2023

Česká cena za architekturu 2022

I letos byla ve venkovní expozici areálu Centra stavitelského dědictví Národního technického muzea v Plasích u Plzně k vidění výstava nominovaných děl České ceny za architekturu 2023. Česká cena za architekturu je soutěžní přehlídka, jejímž vyhlášovatelem je Česká komora architektů. Cílem výstavy je propagace kvalitní architektury. Porota s

mezinárodní účastí letos na slavnostním večeru 27. června 2023 nominovala 31 děl z celkového počtu 241 přihlášených staveb.

6. 4. 2022 – 29. 10. 2023

Štukatéřství CSD Plasy

Výstava přinesla stručný historický přehled štukatéřského řemesla, seznámila s různými materiály a technikami, představila výběr exponátů ze sbírek NTM. Mezi ně byl zařazen i aktuálně získaný soubor fragmentů barokní štukové výzdoby bývalého kostela svatého archanděla Michaela v Praze na Starém Městě, který Národní technické muzeum převzalo od Národní knihovny v červnu roku 2022.

Štukatéřství je obor spočívající ve zpracování tvárné hmoty – štuku, resp. štukové malty za účelem vytváření plastických ornamentů, volných plastik, ale i vytváření ušlechtilých a dekorativních povrchů, jako jsou umělé mramory či sgrafita. Široká škála štukatéřských technik často stavěla toto řemeslo na pomezí sochařství, malířství, ale i samotné architektury.

Součástí výstavy byla i praktická dílna, ve které si mohli zájemci vyzkoušet výrobu sádrových odlitků pomocí jednoduchých forem.

26. 7. 2023 – 29. 10. 2023

Praha kamenná

Ve venkovní expozici CSD na Malém dvorku byla umístěna expozice vývoje kamenického řemesla od 9. století pod názvem Praha kamenná, autorského kolektivu Michala Cihly. Výstava odpovídá na otázky, jaké stopy po historických nástrojích se našly na pražských historických stavbách a artefaktech z kamene a jak tyto nástroje vypadaly. Výstava dále mapuje opracování kamene od románského období po 20. století, dokumentuje vývoj tradičního řemesla na uceleném území Pražské památkové rezervace a v její blízkosti. Téma je zasazeno do kontextu evropského vývoje kamenického řemesla.

Depo kolejových vozidel NTM Chomutov

Od 6. 4. 2023 NTM otevřelo na letní sezónu Železniční depozitář NTM.

Návštěvníci si mohli prohlédnout téměř 100 kolejových vozidel několika rozchodů a nejrůznějších typů – od parní lokomotivy vyrobené v roce 1870 až po vozidla nových trakcí, o celé století novějších. K vidění jsou lokomotivy bývalých ČSD, salonní, osobní i motorové vozy, elektrické a motorové lokomotivy, historické drezíny, ale i vozidla teprve nedávno vyřazená z provozu u Českých drah.

6. 4. – 29. 10. 2023

František Josef Gerstner, 190 let od úmrtí slavného rodáka

Regionálně zaměřenou výstavu připravilo NTM ve spolupráci s *Oblastním muzeem v Chomutově* a ozvláštnilo její prezentací historické rotundy železničního depozitáře.

12.3 Spolupráce NTM na výstavách a expozicích jiných institucí

18. 5. – 24. 6. 2023

Galerie Staré radnice muzea v Táboře

František, Elinka a Bechyňka - 120 let Křižíkovy elektrické dráhy Tábor-Bechyň.

Při příležitosti 120. výročí zahájení provozu na unikátní železniční trati Tábor - Bechyň pořádko Národní technické muzeum a Husitské muzeum v Táboře výstavu, která návštěvníkům představila historii této první železniční elektrifikované dráhy u nás, osobnost „českého Edisona“ Františka Křižíka a příběh motorového vozu „Elinka“ ze sbírky NTM.

Pro děti i jejich doprovod byla připravena hravá místnost, která čerpala z úspěšné bechyňské výstavy „Vynálezy Františka Křižíka“. Řada interaktivních prvků představila rozmanitost oblastí, v nichž se tento elektrotechnický vynálezce, inovátor a podnikatel uplatnil.

Vedle elektrického pohonu kolejových vozidel to byly třeba jeho projekty osvětlení měst a společenských budov nebo elektromotory a generátory. Hlavním posláním výstavy však bylo probudit v dětských návštěvnících nadšení a touhu objevovat, zlepšovat a tvořit.

29. 1. - 19. 3. 2023

Městské muzeum a galerie ve Svitavách

Výstava *Vesmír*, pro kterou NTM zajistilo exponátovou účast na panelové výstavě. Bylo instalováno 19 prestižních exponátů (dalekohledy, model radioteleskopu, meteorická kamera, prototyp krystalizátoru, přijímač GPS, armilární sféra, hvězdný a zemský glóbus, astrochronometr, uranoskop, telurium, mapy) z 19. a 20 století.

3. 10. 2023 – 30. 11. 2023

Czech Architecture Week. *Česká a slovenská moderní architektura.*

1. 6. 2023 – 3. 9. 2023

Prácheňské muzeum v Písku. *Žďákovský most – ocelový most století.*

27. 10. 2023 – 4. 2. 2024

Západočeská galerie v Plzni. *Plnou parou vpřed! Lodě a plavba v českém malířství 1850–1950.*

13. 7. – 29. 9. 2023

Kulturní centrum Bílovec

Jindřich Waldes. Podnikatel, sběratel, mecenáš – panelová výstava.

2. 8. – 29. 10. 2023

Jeruzalémská synagoga v Praze

Jindřich Waldes. Podnikatel, sběratel, mecenáš – panelová výstava.

Náprstkovo muzeum Praha. Po celý rok 2023 pokračovala výstava Cesta kolem světa za 80 dní, do níž byly zapůjčeny sbírkové předměty z fondů NTM, mj. 6 ks starožitných kapesních hodinek s komplikací z podsbírký hodin NTM.

12.4 Muzejní edukace

Jednou z hlavních činností NTM je vzdělávání. Proto má ve svém portfoliu širokou nabídku edukačních programů. Nabízíme je ve všech svých pobočkách – hlavní budově v Praze na Letné, v CSD NTM v Plasích a v Železničním depozitáři NTM v Chomutově. Hlavní cílovou skupinou jsou žáci škol všech stupňů, v nabídce jsou také ale programy pro seniory, osoby se znevýhodněním, rodiny s dětmi i zájemce z řad odborné veřejnosti. Vzhledem k finanční a organizační náročnosti edukačních aktivit vyhledává NTM možnosti finanční podpory z externích zdrojů, především z fondů EU. Výstupy takto podpořených projektů jsou postupně po jejich ukončení implementovány do stálé nabídky muzea. Ve své edukační činnosti spolupracuje NTM s významnými partnery z řad vysokých škol, sdružení a dalších aktérů v oblasti vzdělávání, ale také se soukromými subjekty, nebo výrobními podniky. Dlouhodobými partnery NTM v oblasti edukace jsou např. Hospodářská komora ČR nebo Svaz průmyslu a dopravy ČR.

Edukační programy NTM jsou návštěvnicky velmi oblíbenou aktivitou. V roce 2023 jsme realizovali v hlavní budově NTM 491 edukačních programů pro školní skupiny a 133 speciálních aktivit (od poskytnutí pracovních listů, přes prohlídky pro zahraniční studenty a návštěvníky po realizaci upravených programů pro skupiny i jednotlivce se speciálními potřebami). Edukačních programů v NTM se zúčastnilo 11 200 žáků mateřských, základních a středních škol, speciálních aktivit či upravených programů včetně komentovaných prohlídek 2 700 osob, komentované prohlídky expozic Rudný a uhelný důl absolvovalo 7 200 návštěvníků. Centrum stavitelského dědictví v Plasích uvítalo v roce 2023 4 014 žáků.



Doprovodné programy, foto Barbora Kovářová

12.4.1 Stálé edukační programy pro školy

Mourek a mašinky – program pro nejmenší

Stěžejní program určený nejmenším návštěvníkům se nazývá Mourek a mašinky a je určen zejména dětem od 4 do 6 let. Děti mají možnost se

v něm dozvědět, co pro naše prapradědečky a praprababičky v 19. století objev parní lokomotivy znamenal, nebo naopak klade důraz na bezpečnost přechodu přejezdu železniční dráhy. Hodinový program je veden hravou formou, prokládán básničkami a písničkami.

Programy pro základní školy

Základní soubor edukačních programů pro žáky 2. stupně základních škol obsahoval i v roce 2023 tato témata: Balon, Domácnost, Energie, Fotografie, Gramofon, Čas, Chemie pro osmičku, Chemie pro devítku, Optika a Kniha. Obsah programů je propojen s tematickými okruhy sbírek NTM a současně nabízí workshopové aktivity, které doplňují výuku. Interaktivní formou přibližuje fyzikální či chemické principy a procesy, umožňuje žákům si mnohé vyzkoušet. Programy obsahují demonstrace, experimenty i prohlídky exponátů, sbírkových předmětů, s důrazem i na historický kontext. Využívány jsou speciální didaktické pomůcky a modely jako camera obscura, historický gramofon s troubou, model pražského orloje, kamenná stavebnice Stonehenge či funkční modely parních strojů a další. Po celý rok 2023 také probíhal program Důlek určený žákům jak prvního, tak druhého stupně ZŠ. Jedná se o dobrodružnou cestu expozicemi Hornictví, modelem Rudného dolu a hernou Merkur. Workshop Důlek interaktivní formou seznamuje s počátky dolování, principy vybraných mechanismů a světem hornin.

Kid´s lab Abrakadabra

Program je podpořen německou chemickou společností BASF a je zaměřen na podporu vzdělávání v oblasti přírodních věd. Jeho cílem je umožnit dětem ve věku 6 až 12 let poznat chemii pomocí experimentů a načerpat hrou nové vědomosti. V roce 2023 probíhaly dva hlavní workshopy, první s názvem Chytří gurmáni, ve kterém malí výzkumníci zkoumají zejména vitamíny v dostupných potravinách (vitamín C), a Voda miluje chemii, zaměřený na znečištění, a naopak možnosti čištění vody. Workshopy motivují děti k přemýšlení o tom, co jíme a pijeme. Učí je analyzovat vždy prostřednictvím tří chemických experimentů.

Programy pro střední školy

Modul středoškolských programů je určen pro studenty gymnázií a středních škol, jejich cílem je motivovat žáky k technickému vzdělávání a uspokojit i náročné studenty s technickým zaměřením. Programy jsou plné aktivit, kterých se žáci přímo účastní a mohou si tak vše vyzkoušet. Jedná se o soubor programů s fyzikálně-technickými tématy -Mechanismy, Ložiska - smykové tření a valivý odpor, Motory, Elektromagnetismus, Pružiny, nově byl zařazen program Kepler a Praha.

Pracovní listy expozic NTM

Pomocí zdarma poskytovaných pracovních listů mohou žáci poznat a propátrat sedm expozic muzea. Samostatně vyhledávají informace v expozicích a řeší úkoly v pracovním listě, pro doprovázejícího pedagoga je vždy připraven list se správnými odpověďmi, který pomáhá v navigaci po expozici. Na výběr jsou materiály k expozicím Doprava, Fotografický ateliér a Interkamera, Technika v domácnosti, Chemie kolem nás, Architektura,

stavitelství a design. Primárně jsou pracovní listy určeny žákům druhého stupně základních škol, avšak mohou je využít i třídy prvního stupně nebo naopak žáci středních škol. Pracovní listy jsou zejména oporou při návštěvě školních skupin čítajících nad 32 osob, nebo naopak pro skupiny, které se rozhodují navštívit muzeum na poslední chvíli a mají zájem o zvláštní vzdělávací program.

Programy pro žáky s hendikepem

Programy z běžné nabídky muzea je po předchozí domluvě možné přizpůsobit potřebám žáků s různým znevýhodněním, včetně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Díky projektu Startin Inkluze s NTM vznikl soubor metodik pro práci s žáky se SVP s důrazem na práci se žáky se zdravotním postižením. K dispozici je soubor návodů pro pohyb v muzeu, metodiky popisující specifika práce s žáky s jednotlivými hendikepy a množství speciálních didaktických pomůcek. Pro skupiny žáků nebo dospělých s významným typem postižení jsou připravovány speciální programy na míru, které se konají především v expozicích a výstavách. NTM má dlouhodobé zkušenosti s prací s tímto typem návštěvníků a postupně je ve spolupráci s odborníky a pedagogy z oboru prohlubuje.

Programy pro vysoké školy

NTM dlouhodobě spolupracuje s vysokými školami, např. ČVUT, VŠE, UK a VŠCHT. V rámci výuky na těchto školách probíhají návštěvy NTM, komentované prohlídky expozic a výstav nebo ukázky na pracovištích muzea, jako je např. chemická laboratoř, při kterých odborní pracovníci muzea přispívají k výuce vybraných témat.

12.4.2 Programy v Televizním studiu

V expozici *Televizní studio* probíhají programy určené pro školní skupiny i veřejnost. Účastníci si pod vedením zkušených televizních pracovníků mohou vyzkoušet profesi moderátora, kameramana, režiséra, střihače nebo technika záznamu a natočit krátkou zpravodajskou relaci.

12.4.3 Komentované prohlídky expozice Uhelný a rudný důl

Věrná maketa dolu z 50. let byla v roce 2013 doplněna o aktivizační prvky, jako jsou zvuky, předměty a figuríny. Expozice Rudný a uhelný důl je přístupná pouze s našimi zkušenými průvodci, v pravidelném každodenním režimu. V roce 2023 se komentovaných prohlídek zúčastnilo celkem 7 200 osob.

12.4.4 Edukační programy k výstavním projektům

NTM průběžně připravuje programy ke krátkodobým výstavám, které kombinují práci ve výstavě u vystavených exponátů s workshopovými aktivitami. Programy jsou podle možností připravovány pro všechny stupně škol. V roce 2023 jsme dokončili programy k výstavě Hardtmuth: od uhlu k tužkařskému impériu, vytvořili jsme a realizovali program k výstavě Jednotný Elektročas, otevřeli program Český rozhlas u příležitosti 100. výročí od zahájení pravidelného vysílání českého rozhlasu. Tento workshop bude ukončen v roce 2024.

Workshop k výstavě Hardtmuth: od uhlu k tužkařskému impériu

V únoru roku 2023 byl spolu s výstavou zakončen workshop Hardtmuth: od uhlu k tužkařskému impériu. Interaktivní formou se žáci seznámili s problematikou výroby tuhy, vlastnostmi grafitu, historií tužky. Vyzkoušeli si také některé zvláštní výtvarné techniky. Programy byly určené pro žáky 1. a 2. stupně základních škol a školy střední.

Program Jednotný Elektročas

Program Jednotný Elektročas propojil stálou expozici NTM Měření času s dočasnou výstavou Jednotný Elektročas, a zároveň využil edukační pomůcky Stonehenge. Žáci se seznámili s fyzikální veličinou času, mnoha historickými způsoby měření času a poznali mechanismy i praktické využití jednotného času.

Program Český rozhlas

Workshop Český rozhlas interaktivní formou seznámil účastníky s principy rozhlasového vysílání dříve a dnes. Žáci prozkoumali dobovou fotografii, pomocí modelů se hravou formou seznámili s principy telegrafního vysílání, rozebrali vysílačku, mikrofon i reproduktor. V neposlední řadě ozkoušeli vlastní vysílání: pomocí mikrofonu a reproduktoru vysílali krátké programy třeba do kuchyňského koutku.

12.4.5 Technické kroužky

Technické kroužky mají za cíl podpořit jednotlivé zájemce z řad mládeže v technickém vzdělávání. V roce 2023 probíhal jak kroužek elektrotechniky a radiotechniky, tak modelářský kroužek. Účastníci se seznámili s elektronickými součástkami a jejich funkcí, naučili se schématické značky nutné k orientaci ve schématech a osvojili si techniku, jak vyrobit plošný spoj. Stavěli jednoduché obvody pájením a seznámili se s principem měření elektrických veličin. Zábavnou formou se při této příležitosti dotkli řady témat z oblastí energie, času, ale i designu a dalších podobných oblastí. Vytvořeno bylo několik bzučáků, blikaček na kolo, zesilovačů, rádio krystalka i modely letadla školního kluzáku kategorie A1.

12.4.6 Technické soutěže

Stěžejní soutěží roku 2023 se již tradičně stal Stirlingův motor. Ač byl vynalezen v roce 1816, jsou jeho vlastnosti neuvěřitelné a využití může být k přírodě velmi šetrné. Soutěže se zúčastnili jak jednotlivci, dvojice tak zejména školní skupiny z řad středoškoláků. Soutěžící se přihlašovali již během roku 2022. Každý obdržel sadu základních dílů a pracoval na výrobě „svého“ Stirlingova motoru za podpory lektorů NTM. Slavnostní přehlídka a závod v naměřených otáčkách i designu proběhl v květnu 2023 v prostorách hlavní budovy NTM v Praze. Na podzim roku 2023 byl vyhlášen další ročník soutěže a zahájeny přípravy pro přehlídku v roce 2024.

12.4.7 Muzejní pedagogika v CSD NTM Plasy

Edukační programy se i v Plasích staly stálou a vyhledávanou součástí nabídky. Probíhaly v osvědčeném modelu dvou základních typů. Jeden typ

programů se odehrával v muzeu, druhý ve výtvarně řemeslných dílnách. Školy si obvykle volily kombinaci obou programů, a ty proto byly časově nastaveny tak, aby mohly probíhat paralelně. Školních programů v roce 2022 proběhlo 130 (z toho 79 programů v muzeu a 51 programů ve výtvarně-řemeslných dílnách). Zúčastnilo se jich 5 309 žáků (z toho 3 350 programů v muzeu, 1 959 v prostorách výtvarně-řemeslných dílen).

12.4.7.1 Programy v muzeu

Program „1, 2, 3, BUM – postavíme dům“

Program seznamuje ty nejmenší – žáky mateřských škol a 1. a 2. třídy ZŠ - se základy stavitelství hravou formou. Především poznají základní stavební materiály, řemesla a vyzkouší vlastní stavbu.

Dům plný záhad a Expozice stavitelství – přemýšlej, objevuj, vytvářej.

Cesta stavbou domu od základů až po střechu, během které se účastníci seznámili s celým muzeem a také s novou expozicí středověkých stavebních strojů, řešili praktické úkoly spojené se stavitelstvím, odkrývali problémy, nacházeli řešení. Za svébytný exponát považujeme také budovu samotného pivovaru, kde je expozice umístěna. Program je vždy uzpůsoben dané věkové kategorii pro 1., 2. stupeň ZŠ a SŠ.

Expozice stavitelství v čase a prostoru.

Stavby mají své ukotvení v čase a místě. Ve společném dialogu a v konfrontaci s reálnými objekty se učíme vnímat, jak spolu souvisí stavební, technické a architektonické prvky budov, sledujeme jejich historický vývoj. Specializovaný program pro SŠ stavební a VŠ.

Expozice statiky – PROČ TO (NE)SPADNE ... I a II. Doprovodný program ke stálé expozici Statika hrou. Hravý program, při kterém cestou experimentů, vlastního tvoření a zdolávání výzev objevovali návštěvníci základní principy statiky – tedy proč to (ne)spadne. Také tento program přizpůsobujeme věku žáků, případně specializaci.

Středověký stavitel. Program seznamuje se stavitelstvím ve středověku v expozici věnované středověkým stavebním strojům. Žáci poznají základní fyzikální principy, na základě kterých stroje pracují, ověří si jejich náročnost. Následně pak pomocí techniky frotáže odhalí kamenickou práci a kamenické značky.

Dům jako kniha – expozice stavebně-historického průzkumu. Program pro studenty SŠ a VŠ nabízí základní seznámení s tím, co je SHP, s jeho cíli, využitím, otázkami. Společně s lektorem objevovali historii stavby na konkrétních ukázkách expozice v hospodářském dvoře plaského kláštera.

12.4.7.2 Výtvarně-řemeslné dílny

Truhlářství

Truhlářství pro nejmenší, Truhlářství – začínáme se dřevem a Truhlářství pro život. Základy práce se dřevem. Po základním seznámení s materiálem, nářadím, postupy a zásadami bezpečnosti si účastníci mohli zhotovit svůj vlastní dřevěný výrobek, který si samozřejmě mohou odnést domů. Byla připravena atraktivní nabídka pro všechny věkové kategorie.

Sgrafito – černobílá hra I a II. Řemeslná dílna uzpůsobená dovednostem mladších a starších žáků je seznamuje s tradičními postupy a technologií výroby sgrafitové omítky. Vlastní výrobek si pak mohou účastníci odnést domů.

Stavba roubenky

Tento program je plný akce, spolupráce, propojení nejrůznějších dovedností jak technických, tak sociálních. Žáci během něj zvládnou společně postavit roubenku v takřka životní velikosti.

Odborné (specializované) dílny

Pro zájemce především z řad vysokoškolských studentů, případně středoškolských žáků se stavebním zaměřením po domluvě připravíme odbornou dílnu vedenou lektorem – odborníkem z praxe. Nejčastěji probíhají ukázky tradičního tesařství či truhlářství.

12.5 Specializované workshopy

Fotografická tvůrčí dílna – Zvětšování (8. 4. 2023).

Fotografická tvůrčí dílna – Kyanotypie (28. 5. 2023).

Tvůrčí dílna klasické fotografie – Fotografování technickým velkoformátovým přístrojem (11. a 12. 11. 2023).

Tvůrčí dílna klasické fotografie - Vyvolávání černobílých filmů 9. 12. 2023).

12.6 Komentované prohlídky

POHLREICH, Pavel. Komentovaná prohlídka pro účastníky konference „Art within Reach: Photomechanical Reproductions of Works of Art from Print to Digital“ pořádané Ústavem dějin umění AV ČR.

MÜLLER, Jan. Komentované prohlídky Železničního depozitáře NTM v Chomutově pro vybrané skupiny.

HAMR, David. Exkurze studentů Gymnázia Josefa Kajetána Tyla v Hradci Králové v rámci projektové výuky zaměřené na staroměstský orloj a odkaz Jana Šindela, 21. 6. 2023.

HAMR, David. Exkurze pro zaměstnance podniku Elektročas, 12. 5. 2023.

HAMR, David. Exkurze FEL ČVUT, 2. 10. 2023.

HAMR, David. Exkurze a odborná rozprava s členy Českého horologického spolku ve výstavě Jednotný Elektročas, 6. 10. 2023.

HAMR, David. Exkurze studentů fakulty Architektury ČVUT v Expozici času a výstavě 100 let je jen začátek, 1. 12. 2023.

12.7 Jiné akce

5. 1. 2023 (NTM) Předání vozu Škoda Fabia RS Rally 2 do sbírek NTM. Zpráva: <https://www.novinky.cz/clanek/auto-sbirky-narodniho-technickeho-muzea-obohatil-prototyp-zavodni-fabie-40419208>

3. 2. 2023

(NTM) Předání železničního vagonu od ŠKODA AUTO. Zpráva: <https://prazsky.denik.cz/podnikani/narodni-technicke-muzeum-ukaze-jak-se-v-sedesatych-letech-vozila-vlakem-auta.html>

15. 2. 2023 (NTM) Výročí znovuotevření NTM (15. 2. 2011) – Den se sníženým vstupným.

18. 2. 2023 (NTM) Kolokvium na téma železniční most na Výtoni. Zpráva: https://www.idnes.cz/praha/zpravy/stream-novy-navrh-vytonsky-most-vysehrad-smichov-prezentace.A230117_150941_praha-zpravy_juan

18. 2. 2023 (NTM) Letenský masopust. Devátý ročník Letenského masopustu, který se konal i před Národním technickým muzeem, účastníkům v maskách bylo umožněno navštívit expozice zdarma.

9. 3. 2023 (NTM) Naše technika mluví – lektorovaný program pro víkendové návštěvníky muzea na různá témata.

31. 3. 2023 (NTM) Noc s Andersenem – akce pro děti zaměstnanců NTM.

1. 4. 2023 (CSD) Barokní krajina – předání certifikátu (Evropská kulturní krajina) – Plaský klášter a hospodářský dvůr s pivovarem (poslední 2 zmíněné jsou součástí NTM).

6. 4. 2023 (CSD + CHOM + Letenský kolotoč) – zahájení návštěvnické sezóny v pobočkách NTM a zahájení 2. sezóny provozu Letenského kolotoče
Zpráva: <https://www.blesk.cz/clanek/regiony-praha-praha-zpravy/740439/uz-se-zase-toci-letensky-kolotoc-zahajil-novou-sezonu-sveze-deti-i-dospELE.html>

6. 4. - 23. 6. 2023 (CSD) Nadace pro rozvoj architektury – výstava na skružích.

13. 4. 2023 (CSD) Konference Dějiny Staveb – ve spolupráci s Klubem Augusta Sedláčka.

15. 4. 2023 (NTM) Předání a přesun viaduktu z Prahy 7 do prostor budoucího Muzea železnice a elektrotechniky na Masarykově nádraží.

Zpráva: <https://www.vecerni-praha.cz/narodni-technicke-muzeum-prebira-do-svych-sbirek-zeleznicni-most-ktery-stal-u-vystaviste-pres-130-let/>

15. 4. 2023 (CHOM) Mezinárodní den památek a sídel – snížené vstupné.

17. - 30. 4. 2023 (CSD) 100 let myslivosti – výstava.

20. 4. 2023 (NTM) Slavnostní otevření haly CD04 – depozitář Čelákovice.
Zpráva: https://www.idnes.cz/praha/zpravy/celakovice-sklad-ntm-sbirkove-predmety-nove-prostory.A230424_091340_praha-zpravy_pitt

28. 4. 2023 (CSD) Čarodějné odpoledne ve spolupráci s knihovnou.

29. 4. 2023 Jízda vlaku Františka Ferdinanda ´d Este na trati Praha – Brandýs n. L. – prezentace opravených 5 vozů a lokomotivy T478.1010.

13. - 14. 5. 2023 Sosnová classic – jízda pravidelnosti historických automobilů, účast sbírkových předmětů NTM.

15. 5. 2023 (NTM) 12. ročník Pražského jara v Dopravní hale NTM.

18. 5. 2023 (NTM) Český rozhlas, vysílání z NTM– akce v rámci Výstavy Sto let je jen začátek. Český rozhlas 1923-2023.

18. 5. 2023 (všechny pobočky) Mezinárodní den muzeí – snížené vstupné.

19. 5. 2023 (CSD) Křest knihy Plaský mlýn a pivovar.

23. 5. 2023 (NTM) Poklepání základního kamene k Loosově vile – u příležitosti konference ICONIC HOUSES.

Zpráva: <https://www.tvarchitect.com/clanek/narodni-technicke-muzeum-postavi-posledni-dum-adolfa-loose/>

27. 5. 2023 Piknik Naukowy 2023 (Varšava, Polsko) – prezentace edukačních aktivit NTM.

1. 6. 2023 (NTM) Mezinárodní den dětí – vysílání Radia Junior v rámci doprovodného programu k výstavě Sto let je jen začátek. Český rozhlas 1923-2023.

9. 6. 2023 Brandýs – Muzejní noc.

10. - 11. 6. 2023 (CSD) otevřené dílny – kování, v rámci této akce uspořádána „Hudba smyčců a kovadlin“ (Bc. Lett, Ing. Stejskal).

14. - 17. 6. 2023. Závod 1000 mil československých.

Zpráva: <https://www.blesk.cz/clanek/regiony-praha-praha-volny-cas/745712/90-let-od-prvniho-zavodu-nejkrasnejsi-historicke-vozy-vyrazi-na-1000-mil-ceskoslovenskych.html>

Zpráva: https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/praha-1000-mil-ceskoslovenskych-veterani-bratislava-zavod.html

16. - 18. 6. 2023 (CSD) Barokní slavnosti. V rámci nich akce „Ukázka černého řemesla“ (Bc. Lett, Ing. Stejskal).

1. 7. - 29. 10. 2023 (CSD) Česká komora architektů – výstava na skružích.

5. 7. 2023 (všechny pobočky) Výročí založení Národního technického muzea (v roce 1908) – snížené vstupné.

15. 7. 2023 (CSD) Letní den zednické lži.

16. 7. 2023 (CSD) Historické automobily v Plasích.

26. 7. - 29. 10. 2023 (CSD) Praha kamenná – výstava.

5. 8. 2023 (NTM) – setkání Mercedes-Benz Klub Česká republika.

Zpráva: <https://motor-max.cz/2023/08/03/mercedes-benz-klub-cr-bude-v-ntm-slavit-60-ku/>

12. 8. 2023 (NTM+CSD) Motocyklová vyjížďka s komentovanou prohlídkou dopravní haly a výstavy Fenomén Jawa v CSD NTM Plasy (12.-13.8.).

11. - 13. 8. 2023 (CSD) Plaská pouť: zahrádkáři výstava a výstava regionálních výtvarníků.

25. - 27. 8. 2023 Krásná lípa – sraz Čechie-Böhmerland. Presentace exponátů NTM. Zpráva: <https://www.denik.cz/ctenar-reporter/na-srazu-legendarnich-motorek-v-krasne-lipe-se-ukaze-stroj-cechie-bohmerland-600.html>

1. 9. 2023 Presentace restaurovaných parních lokomotiv 411.019 „Conrad Vorlauf“ a 210.001 „Sérenyi“. Zpráva: <https://zdopravy.cz/ze-srotu-na-koleje-ntm-ukazalo-vysledek-extremne-narocne-rekonstrukce-parnich-lokomotiv-175608/> Zpráva: <https://motor-max.cz/2023/09/02/ntm-restaurovalo-vzacne-lokomotivy/>

4. 9. 2023 Vyhlášení výsledků Stavba roku.

4. 9. 2023 Po škole na kolotoč. Spolupráce s Prahou 7 na programu pro děti.

9. 9. 2023 Historici v Roudnici – setkání automobilových veteránů. Účast sbírkových vozů NTM.

9. 9. 2023 (CSD) – Barokomaraton – komentované prohlídky.

12. 9. 2023 (CSD) Solo Brescia – setkání vozů značky Bugatti v CSD NTM.

16. 9. 2023 Solo Brescia – setkání vozů značky Bugatti v NTM.
Zpráva: https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/praha-bugatti-brescia-historicka-auta-bugatky-setkani-20230915.html

17. 9. 2023 (CSD + CHOM) EHD (Dny evropského dědictví) – komentované prohlídky a snížené vstupné.

21. - 23. 9. 2023 (CSD) Představení na veletrhu cestovního ruchu ITEP Plzeň.

22. - 23. 9. 2023 (CSD) Představení na veletrhu Svět knihy Plzeň.

28. 9. 2023 Den české státnosti – snížené vstupné ve všech pobočkách.

28. 9. 2023 (NTM) Účast na dni otevřených dveří MK ČR.
Zpráva: <https://www.mk.gov.cz/novinky-a-media-cs-4/5377cs-den-otevrenych-dveri-ministerstva-kultury-ceske-republiky>

30. 9. 2023 (CSD) Den zednické lži.

6. 10. 2023 (CSD) Konference projekt Cisterscapes.

13. 10. 2023 (CSD) Adam Skoumal klavírní koncert.

3. 10. 2023 11. ročník Leteckého historického semináře.

13. -14. 10.2023 Recyklační víkend online – každoroční akce věnovaná recyklaci a obohacení muzejních sbírek prostřednictvím facebookové výzvy veřejnosti. Ve spolupráci se společností Elektrowin - www.muzejnirecyklace.cz.

28. 10. 2023 Vznik Československa – snížené vstupné pro všechny pobočky.

28. 10. 2023 (CSD) Odzvonění sezóny – otevřené dílny a prezentace Ministerstva pro místní rozvoj ČR.

12. 11. 2023 Natáčení pořadu Fokus Václava Moravce.

17. 11. 2023 Den boje za svobodu a demokracii – snížené vstupné pro všechny pobočky.

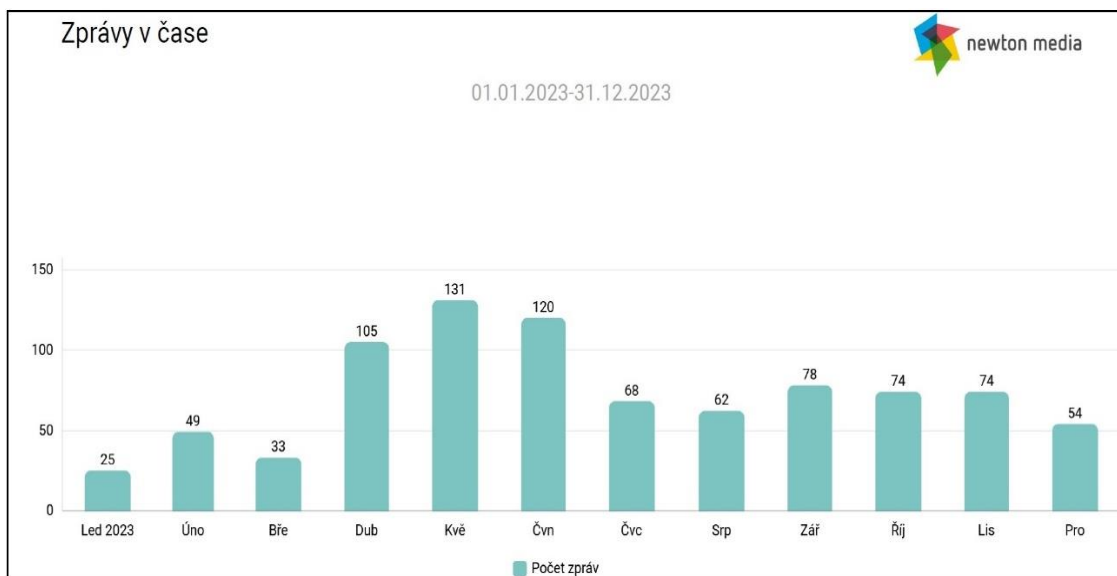
25. - 26. 11. 2023 Jízda zrekonstruované parní lokomotivy Ušatá 462.102.

17. 12. 2023 Výročí úmrtí prezidenta Václava Havla – snížené vstupné (NTM).

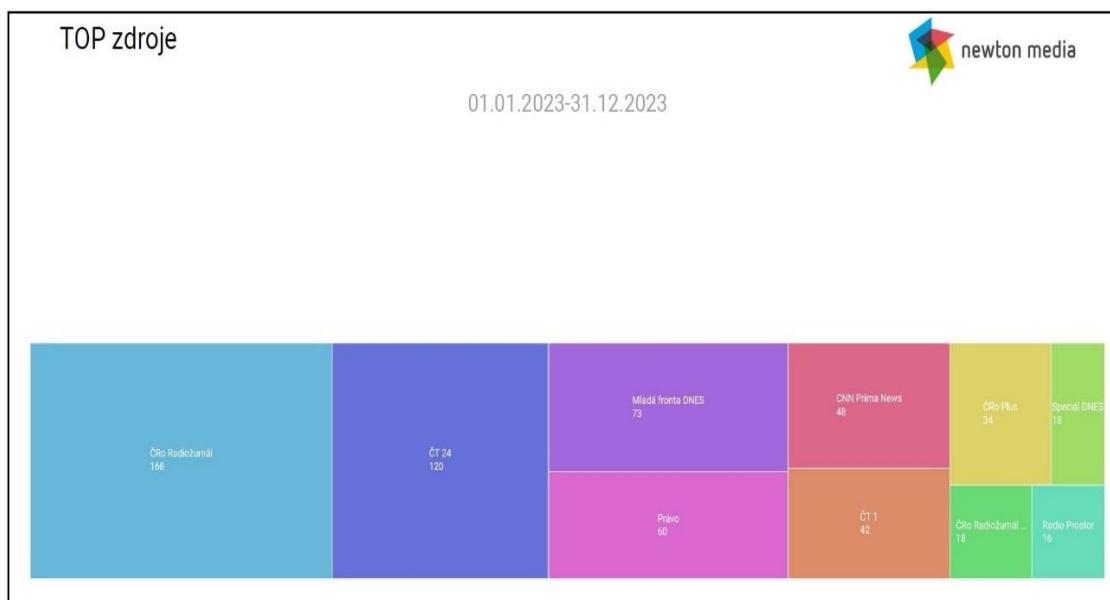
18. 12. 2023 Vánoční koncert v NTM Praha.

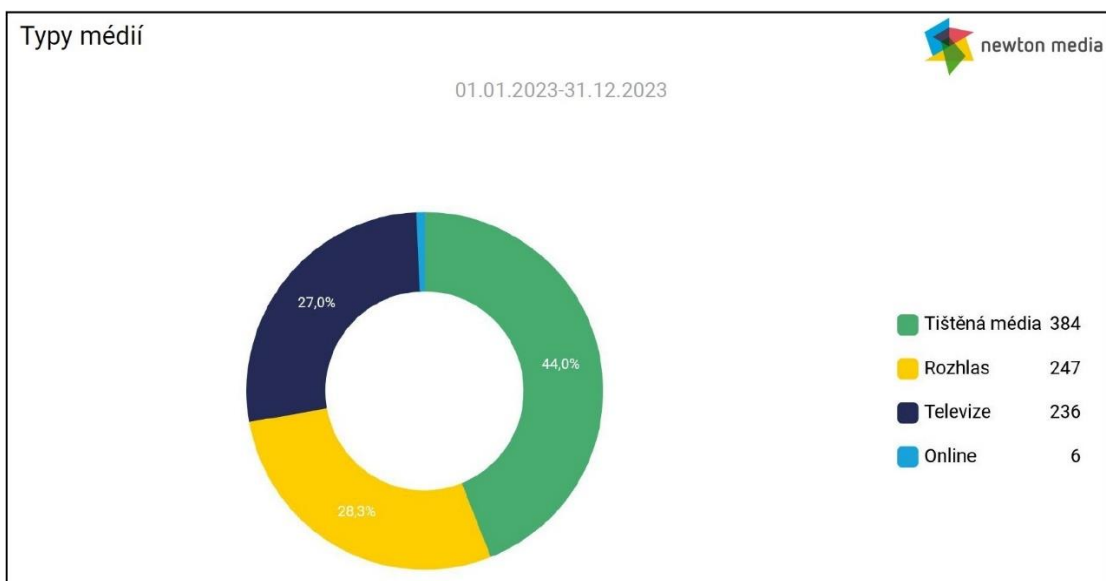
12.8 Spolupráce s médii

Hlavním mediálním partnerem NTM je nadále Česká televize. Ta informovala o dění v NTM především ve vysílání ranního pořadu Studio 6, v cyklu Toulavá kamera nebo v Událostech v kultuře. V rámci spolupráce pak ČT uvedla spotovou kampaň k nové výstavě v NTM „SANTINI a svět jeho architektury“. Mimořádně jsme rozšířili i spolupráci s Českým rozhlasem, především díky výstavě „Sto let je jen začátek. Český rozhlas 1923-2023. Český rozhlas věnoval propagaci výstavy velký prostor, vysílalo se ale také přímo z Národního technického muzea v rozhlasovém studiu instalovaném ve třetím patře budovy. Proto se Český rozhlas stal „top médiem“, které publikovalo nejvíce zpráv, jak vyplývá z příložené tabulky.



V rámci mediální spolupráce připravuje NTM také nové memorandum o spolupráci s Českým rozhlasem. Kromě veřejnoprávních médií spolupracovalo NTM i s dalšími médii. NTM pokračovalo také v budování komunity na sociálních médiích, podařilo se vytvořit také dronové video se záběry z expozic, které slouží jako další prezentační materiál pro NTM.





Kurátor Jiří Hulák se od konce roku 2022 do května 2023 podílel na přípravě čtyř z šesti dílů seriálu ČT "Ikony českého designu" formou konzultace scénářů, výběru a zajištění předmětů ze sbírky prům. design a koordinaci výběru předmětů s kurátory dalších sbírek NTM, přípravě obrazového materiálu a osobní účasti i výběru respondentů při natáčení rozhovorů. Dne 11. dubna 2023 (9:00-10:00) byl hostem hodinového pořadu Vizitka stanice ČRo Vltava se zaměřením na prezentaci průmyslového designu v ČR, historii sledování průmyslového designu v NTM a výstavy i publikace z projektů NAKI II *Designéři v českých zemích a československý strojírenský průmysl*.

9. 1. 2023, kurátorka L. Střechová. Česká televize, dětský pořad Wifina, expozice Technika v domácnosti, téma: vynález šicího stroje.

17. 2. 2023, Host Lucie Výborné, Český rozhlasRadiožurnál. V hodinovém předtočeném pořadu provedl René Melkus, kurátor sbírek sdělovací techniky a spoluautor připravované výstavy „Sto let je jen začátek. Český rozhlas 1923–2023“, posluchače Českého rozhlasu zákulisím příprav této mimořádné výstavy, konané u příležitosti 100 let rozhlasu v našich zemích. Redaktoři a moderátoři Lucie výborná a Tomáš Černý nahlédli do jinak veřejnosti nepřístupných prostor Národního technického muzea v Praze na Letné. Navštívili společně restaurátorské dílny, kde se právě připravovaly pro výstavu sbírkové skvosty. Poté společně sestoupili do hlubin muzejní budovy, kde se nachází dočasný depozitář, do kterého byly po dobu jednoho roku intenzivních příprav ukládány zušlechtěné exponáty. Zde předvedl kurátor výstavy René Melkus rozhlasovým posluchačům, ale i divákům (byl pořízen také obrazový záznam), několik ukázek nejstarších československých rozhlasových přijímačů, konkrétně značek Myslík Hyršovský Přelouč, Radio Urania z Českého Brodu a Telekra Olomouc. Zlatým hřebem procházky po depozitáři se ukázal být prototyp československého tranzistorového přijímače, z něhož byl odvozen první sériově vyráběný „tranzistorák“ Tesla T58. Tento přijímač, krom vnitřního

trhu, oslovil také řadu zahraničních zájemců o tuto moderní techniku (1958) a stal se tak skvělým československým vývozním artiklem do celého světa. Na závěr, zcela mimo plán, byl k současnému reportážnímu nahrávacímu zařízení Lucie Výborné připojen historický dynamický mikrofon Beyerdynamic M26 (1952), který po více než 70 letech od výroby zcela spolehlivě zafungoval a poslední část reportáže tak byla, k překvapení všech přítomných, nahrána právě tímto historickým kusem. Záznam pořadu možno přehrát na: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/prijimacem-z-roku-1958-jsme-dobyli-svet-nejvetsi-uspech-mel-ve-velke-britanii-8933541>

Režisér Karel Coma po několika letech příprav dokončil reportáž o doc. Jaroslavu Šafránkovi, průkopníkovi televizního vysílání v Československu, která byla natočená za spoluúčasti NTM. Premiéra byla odvysílána ve čtvrtek 23. 2. 2023 v pořadu Gejzír.

8. 3. 2023, kurátorka L. Střechová, Česká televize – rozhovor pro díl Volný čas dokumentu Ikony českého designu, studio Kavčí Hory.

8. 3. 2023, kurátor Martin Stránský, Česká televize, rozhovor pro díl Volný čas dokumentu Ikony českého designu, studio Kavčí Hory.

8. 3. a 25. 5. 2023, kurátor Jiří Hulák, rozhovor pro díl Volný čas a Doprava dokumentu Ikony českého designu, studio Kavčí Hory.

25. 5. 2023, kurátor Arnošt Nezmeškal, rozhovor pro díl Doprava dokumentu Ikony českého designu, studio Kavčí Hory.

25. 5. 2023, kurátor Adam Horký, rozhovor pro díl Doprava dokumentu Ikony českého designu, studio Kavčí Hory.

5. 4. 2023, kurátor David Hamr. Česká televize - Dobré ráno, přímý přenos. <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096902795-studio-6/223411010100405/cast/972211/>

17. 5. 2023, pátek, od 13:00 do 16:00. Přímý přenos u příležitosti zahájení výstavy *Sto let je jen začátek. Český rozhlas 1923-2023*. Režisér Vedran Kovačević (ČRo 2). Moderátoři Lucie Výborná a Tomáš Černý. Studio Českého rozhlasu v NTM a velký výstavní sál. V první hodině (13:00 až 14:00) byl ve třech vstupech po 3-4 minutách hostem pořadu Karel Ksandr, generální ředitel NTM. Následně redaktorka ČRo Lucie Výborná a René Melkus, kurátor sbírek elektrotechniky, informatiky a akustiky NTM uskutečnili rozhovor na téma historie rozhlasové techniky. Od 14:00 do 16:00 opět několik vstupů především na téma výstavy, v nichž byly představeny tři nejvýznamnější exponáty výstavy.

21. 5. 2023, neděle, od 12:30 do 13:15. Přímý přenos ze studia NTM, moderátor pořadu Výlety Pavel Kudrna, ČRo Region. Hosty pořadu byli Jan Duda, vedoucí odd. PR a práce s veřejností NTM, René Melkus, kurátor sbírek elektrotechniky, informatiky a akustiky NTM a Martina Poliaková, vedoucí odd. strategického rozvoje Českého rozhlasu. V pořadu bylo nejširší veřejnosti představeno NTM, muzejní aktivity, následované informacemi o probíhající rozhlasové výstavě, kuriozitách a pamětihodnostech.

22. 5. 2023, kurátor David Hamr. Český Rozhlas Sever – pořad Planetárium o fenoménu jednotného času.

<https://sever.rozhlas.cz/hodiny-i-pichacky-elektrocas-v-narodnim-technickem-muzeu-velka-zemetreseni-a-jak-8997648>

1. 6. 2023, čtvrtek, od 13:00 do 16:00. Přímý přenos ze studia NTM u příležitosti Mezinárodního dne dětí. Moderátoři Klára Nováková a Petr Ševčík, Rádio Junior. Na MDD pozvalo Rádio Junior Českého rozhlasu do Národního technického muzea na hravý program k nové výstavě „Sto let je jen začátek. Český rozhlas 1923–2023“ Dismanův rozhlasový dětský soubor. Národní technické muzeum jako dárek pro účastníky připravilo vstup na tento den pro děti od 6 do 15 let zdarma. V dopoledních i odpoledních hodinách (od 9:00 do 12:00 a od 13:00 do 16:00 hodin) se mladí návštěvníci mohli stát účastníky živého vysílání Rádía Junior. Rozhovory s pracovníky NTM probíhaly od 9:00. Zazněla slova Marie Markové, lektorky NTM, v příspěvku „program k výstavě a akce Naše technika mluví“, dále Jana Dudy, vedoucí odd. PR a práce s veřejností NTM na téma „připravované akce“. V několika vstupech promlouval René Melkus, kurátor sbírek elektrotechniky, informatiky a akustiky NTM na téma „rozhlasová technika“. Dále pohovořili Arnošt Nezmeškal, ředitel odboru muzea dopravy v rozhovoru na téma „zajímavosti z dopravní haly“ a také David Hamr, kurátor odd. strojírenství a chemie na téma „elektročas“.

Od 21. 8. 2023 běžel na stanici ČRo Vltava pětidílný seriál „Třetí nejstarší rozhlasový mediální dům na světě. Připomínáme technické milníky dějin Českého rozhlasu“. Autorem originálního seriálu je David Hamr, kurátor sbírky hodin NTM a zároveň redaktor ČRo Vltava. V pořadu vystoupili radiohistorik René Melkus (NTM) 1., 3. a 5. díl seriálu, historik designu Jiří Hulák (NTM) a Miloslav Turek, zvukový mistr (ČRo). Záznam možno přehrát na stránce: <https://vltava.rozhlas.cz/treti-nejstarsi-rozhlasovy-medialni-dum-na-svete-pripominame-technicke-milniky-8991717>

28. 8. 2023, kurátor David Hamr: Reportáž v internetové televizi Pozor vlak. https://youtu.be/MYR_Xnvxs00?t=63

13. 10. a 14. 10. 2023, kurátorka L. Střechová. Český rozhlas - propagace výběrového programu Recyklační víkend.

8. 12. 2023, pátek od 11:00 do 12:00, natáčení pořadu Alex a host v prostoru NTM. Hosty pořadu byli René Melkus, kurátor odd. elektrotechniky, informatiky a akustiky NTM a restaurátor Martin Hájek (Retro radio-servis). Téma: složitost přípravy exponátů, jejich restaurování a ožívování pro výstavu rozhlasu. Moderátorkou pořadu byla Alex Minářová. Záznam možno přehrát na stránce: <https://region.rozhlas.cz/zvukove-sprchy-projev-masaryka-vlastni-moderace-vystava-sto-let-je-jen-zacatek-9133135>

Vizionář Waldes – dokument České televize o významné osobnosti českých dějin. <https://www.ceskatelevize.cz/porady/14465428695-vizionar-waldes/>

Česká televize – Spolupráce a interview do pořadu Toulky Českem budoucnosti – Obnovitelné energie (<https://www.ceskatelevize.cz/porady/13375839333-toulky-ceskem-budoucnosti/223562221510003/>)

12.9 Významné návštěvy

20. 4. 2023

Ministr kultury Martin Baxa – otevření depozitární haly CD04.

Zpráva: https://www.idnes.cz/praha/zpravy/celakovice-sklad-ntm-sbirkove-predmety-nove-prostory.A230424_091340_praha-zpravy_pitt

29. 4. 2023 Ministr kultury Martin Baxa a ministr dopravy Martin Kupka.

6. 12. 2023

Návštěva japonského badatele a fotografa Juna Ishikury, který dokumentuje kovárny a životní osudy kovářů na celém světě. Návštěva v rámci 61. ročníku hutnického semináře, Ing. Stejskal působil jako překladatel.

13 Poradní orgány NTM

13.1 Vědecká rada

Úkolem tohoto orgánu je hodnotit koncepční otázky týkající se základních činností NTM a jeho rozvoje. V roce 2023 tvořili Vědeckou radu NTM tyto členové: Dr. Ing. Ján Fabián, PhDr. Benjamin Fragner, prof. Ing. Václav Havlíček, CSc., prof. RNDr. Helena Illnerová, DrSc., Ing. Václav Jandáček, prof. JUDr. Marie Karfíková, CSc., plk. Mgr. Aleš Knížek, doc. Ing. Petr Kotlík, CSc., doc. Ing. Josef Koubek, CSc., PhDr. Jan Králík, prof. RNDr. Ivo Kraus, DrSc., Ing. Pavel Křeček, prof. RNDr. Václav Pačes, DrSc., prof. JUDr. Václav Pavlíček, CSc., prof. Ing. Pavel Ripka, CSc., PhDr. Jana Součková, DrSc., PhDr. Zuzana Strnadová, doc. PhDr. Filip Suchomel, Ph.D., Ing. Vlastimil Vykydal, prof. Ing. Ivan Wilhelm, CSc., Ing. Karel Zeithammer, CSc., Ing. Svatopluk Zídek, PhDr. Martin Ebel, Ph.D., PhDr. Miloš Hořejš, Ph.D., PhDr. Jan Hozák, Mgr. Arnošt Nezmeškal, Mgr. Michal Novotný, Ph.D.

13.2 Redakční rada

V roce 2023 pracovala redakční rada ve složení PhDr. Jan Králík (předseda), RNDr. Ivana Lorencová (tajemnice), Ph.D., PhDr. Kateřina Bečková, Jaroslav Beránek, Bc. Magdalena Buriánková, PhDr. Marek Ďurčanský, prof. PhDr. Milan Hlavačka, CSc., PhDr. Miloš Hořejš, Ph.D., Mgr. Pavel Kodera, Ph.D., Mgr. Jiří Křížek, doc. Ing. arch. Zdeněk Lukeš, Ing. Jan Palas, Michal Plavec, PhDr. Dagmar Rýdlová, Ph.D., Mgr. Martin Sekera, Mgr. Michal Šimůnek, Ph.D., PhDr. Zdeněk Vácha.

13.3 Výstavní a programová rada

Výstavní a programová rada, jejímž úkolem je hodnotit koncepční otázky týkající se realizace výstavní a programové činnosti NTM, se pro rok 2023 skládala z těchto členů: Plk. Mgr. Michal Burian, VHÚ; Ing. Lenka Zubačová, NTM - MŽE; Mgr. Ondřej Dostál, Ph.D., MU MM; Bc. Jan Duda, prezentační odd. NTM; Dott. Emanuele Gadaleta, NM ČMH; Ing. Miroslava Bezchlebová, odbor náměstka pro ekonomiku NTM; PhDr. Martin Ebel, Ph.D., odbor ředitele MAS NTM; Mgr. Arnošt Nezmeškal, odbor ředitele dopravy NTM; Ing. Blanka Kreibichová, vedoucí výstavního oddělení NTM; Mgr. Lucie Střechová, odbor ředitele PM NTM; PhDr. Petra Matějovičová, UPM; Ing. Martin Mrázek, TMB PhDr. Pavel Douša, Ph.D., NZM; Mgr. Adam Horký, odbor ředitele ŽM NTM; Mgr. Olga Šámalová, VHÚ, Mgr. Hynek Stříteský, Muzeum Svitavy.

Výstavní a programová rada se k posouzení činnosti NTM za rok 2023 sešla dvakrát, poprvé 22. 6. 2023 a podruhé 15. 11. 2023. Kromě administrativních záležitostí (schválení strukturních a organizačních změn) a provozních podmínek v NTM se jednalo hlavně o výstavách proběhlých v roce 2023 a o výstavním plánu na rok 2024, ke kterým se vedla diskuze.

13.4 Rada pro sbírkotvornou činnost

Rada pro sbírkotvornou činnost, jejímž úkolem je hodnotit koncepční otázky týkající se sbírkové činnosti NTM, se pro rok 2023 skládala z těchto členů:

a) interních: PhDr. Jan Novotný, hlavní kurátor sbírek NTM, předseda Rady pro sbírkotvornou činnost; Ing. Lukáš Hejný, vedoucí oddělení stavitelství a architektury, Muzeum architektury a stavitelství NTM; Mgr. et MgA. Michaela Hrubá, Ph.D., ředitelka odboru Muzea elektrotechniky a médií NTM; PhDr. Petr Kužel, kurátor, Železniční muzeum NTM; Michal Plavec, kurátor, Muzeum dopravy NTM; Mgr. Petr Svojanovský, vedoucí oddělení administrace a evidence sbírek NTM; Ing. Antonín Švejda, oddělení exaktních věd, NTM; PhDr. Zdeněk Vácha, vedoucí Archivu NTM,

b) externích: PhDr. Pavel Ciprian, emeritní ředitel Muzea města Brna, p.o.; Mgr. René Klimeš, Regionální muzeum v Litomyšli; PhDr. Věra Přenosilová, Výzkumný ústav rostlinné výroby, v.v.i.; prof. Ing. arch. Tomáš Šenberger, ČVUT, fakulta stavební; Mgr. Pavel Scheufler, publicista, historik fotografie, fotograf; Ing. Jan Šatava, Railway Capital, a.s.; Michal Svoboda, soudní znalec; prof. Ing. Karel Volka, CSc., VŠCHT, Ústav analytické chemie, PhDr. Jan Mergl, Ph.D., UPM, vedoucí sbírky skla, keramiky a porcelánu; Mgr. Václav Rutar, Ministerstvo kultury ČR.

Tajemnicí Rady je Eva Remišerová, Oddělení administrace a evidence sbírek NTM (bez hlasovacího práva).

Jednání Rady pro sbírkotvornou činnost č. 181/2023 a 182/2023 proběhla ve standardní prezenční formě v zasedací místnosti NTM ve dnech 17. 5. 2022 a 27. 11. 2023, byly projednány akviziční návrhy kurátorů pro předměty z investičních prostředků Národního technického muzea, ale i návrh týkající se žádosti o poskytnutí dotace z programu ISO II/C na výkup předmětů kulturní hodnoty mimořádného významu (program je administrován Ministerstvem kultury ČR).

Byly obhajovány návrhy na úplatné nabytí předmětů do podsbírk „23 – Věda, technika a průmyslová výroba“, podsbírk „24 – Železniční sbírka NTM“ a podsbírk „25 – Sbírka architektury, stavitelství a průmyslového designu“. Nabytí všech výše uvedených věcí movitých pro sbírku NTM bylo Radou doporučeno. Při posuzování bezúplatného nabytí předmětů do sbírky NTM bylo konstatováno, že akvizice byly provedeny v souladu se strategií sbírkotvorné činnosti muzea vyplývající ze zřizovací listiny. Rada vzala na vědomí i předměty získané v mezidobí mezi 180. a 181. jednáním Rady (2022-2023), a které byly získány per rollam.

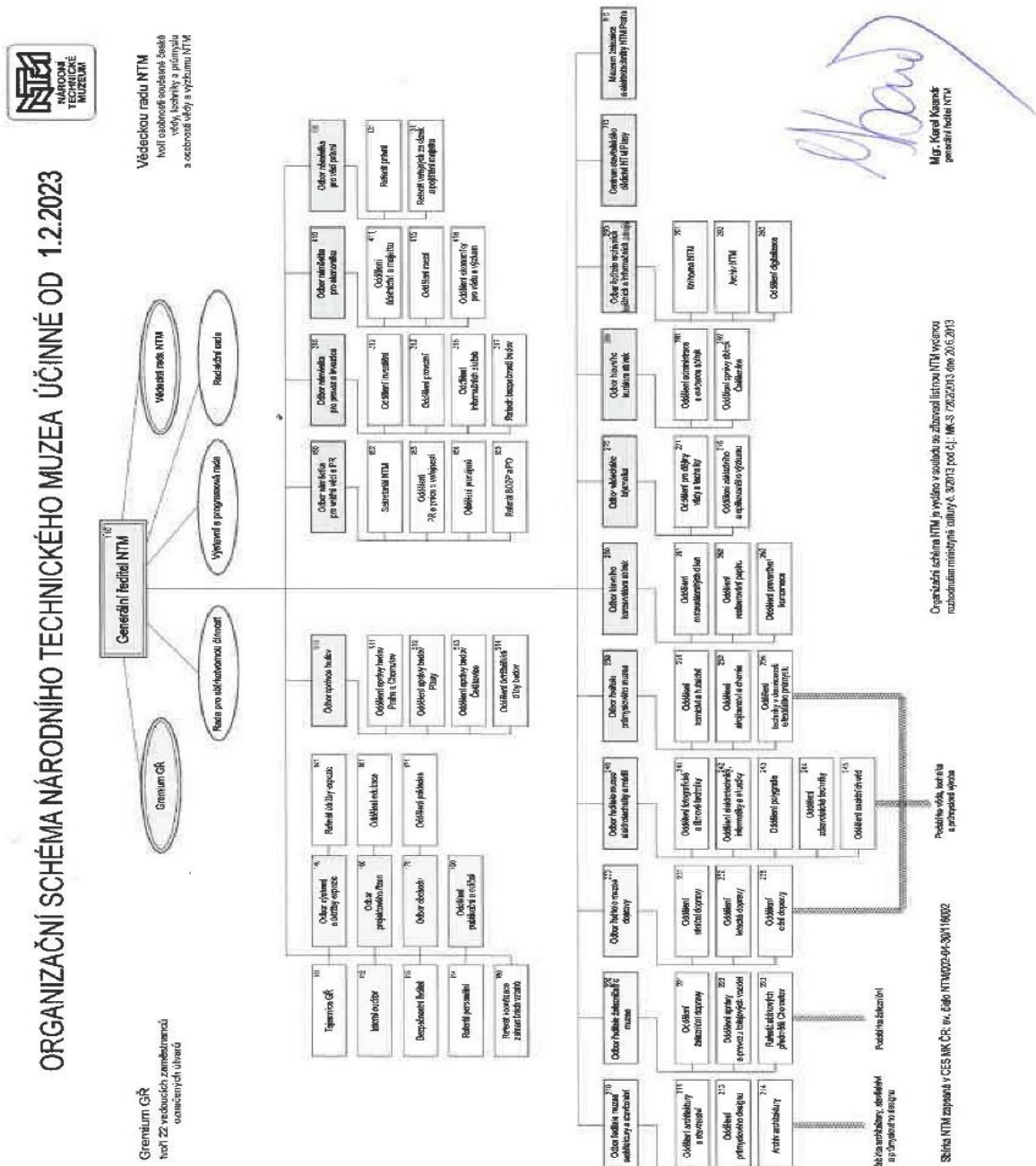
Současně byl projednán návrh pro úplatné nabytí v rámci žádosti o poskytnutí dotace z programu ISO II/C (na výkup předmětů kulturní hodnoty mimořádného významu) – kabina č. 1 lanové dráhy Liberec (Horní Hanychov) – Ještěd (rok výroby 1974). Ministerstvo kultury ČR z důvodu nesplnění podmínky stáří předmětu (předmět starý 50 let) návrh neschválilo.

Všechny návrhy (odsouhlasené a doporučené Radou) byly rozhodnutím generálního ředitele NTM schváleny.

14 Organizační, finanční a personální informace

14.1 Organizační informace

Národní technické muzeum fungovalo v roce 2023 podle organizačního řádu platného od 1. 1. 2022. Strukturu NTM zobrazuje organigram:



14.2 Ekonomické informace

V r. 2023 pokračoval příznivý vývoj tržeb ze vstupného, počet návštěvníků (325 tis. osob) potvrdil trvalý zájem o naše stálé expozice a také o dvě jedinečné výstavy k výročí Českého rozhlasu a stavitele J. B. Santiniho-Aichela, které jsme v minulém roce instalovali v Praze. Rovněž ostatní výnosy z vlastních činností NTM (pronájmy, prodej zboží, odborné činnosti archivů a laboratoře a jiné) byly vyšší, než jsme plánovali, celková částka vlastních výnosů dosáhla mimořádné výše 53 mil. Kč.

Na druhé straně však dlouhodobě zaznamenáváme růst dodavatelských cen vlivem inflace v ČR i vlivem situace na trhu služeb. Díky příznivým klimatickým podmínkám se nám podařilo snížit náklady na spotřebu energií oproti předchozímu roku 2022, i tak jsme využili část speciálního příspěvku na provoz, který byl vázaný na spotřebu energií (čerpáno ve výši 4,9 mil. Kč). Rostoucí náklady na opravy a údržbu nemovitostí, sbírkových předmětů, četných technologických a informačních zařízení jsme kromě hlavního zdroje financování – příspěvku na provoz a účelových dotací MK – výrazně financovali i z Fondu reprodukce majetku (19,1 mil. Kč).

Dlouhodobě se potýkáme s nedostatkem prostředků na platy a odměny zaměstnanců, i přes úsporná organizační opatření jsme požádali zřizovatele o navýšení příspěvku na provoz a mzdových limitů, abychom mohli plnit plánované úkoly. Poskytnutý mimořádný příspěvek ve výši 2,9 mil. Kč přispěl k vyrovnanému hospodaření NTM.

V r. 2023 jsme hospodařili s příspěvkem na provoz od zřizovatele ve výši téměř 146 mil. Kč. Výsledek hospodaření v hlavní činnosti NTM v r. 2023 je rovný 0 Kč, přikládáme přehled o vývoji tohoto ukazatele v posledních 5 letech (zaokrouhleně v tisících Kč):

Období	2019	2020	2021	2022	2023
Výsledek hospodaření (v tisících Kč)	965	0	0	285	0

Důležitou součástí hlavní činnosti je realizace dlouhodobých vědecko-výzkumných projektů v rámci programu NAKI III a IP DKRVO. Na tyto projekty byly poskytnuté účelové prostředky, které jsme vyčerpali ve výši 14,1 mil. Kč.

Následující přehled uvádí vývoj rozhodujících položek na straně výnosů (zaokrouhleně v milionech Kč):

Výnosy	2019	2020	2021	2022	2023
Příspěvek na provoz	120	135	141	140	146
Účelové prostředky na VVI (NAKI+RVO)	14,8	17,6	24,3	21,5	14,1
Výnosy z vlastních činností	41	21,5	21,5	44,7	53,0

Rok 2023 byl pro NTM významný také z důvodu dokončení stavebních projektů v Čelákovících, které byly financované z programů IROP téměř ve výši 178 mil. Kč. Nový depozitář CD04 a Vstupní objekt, návazné komunikace, zabezpečovací a řídicí systémy v objektu výrazně zkvalitní technické podmínky pro úschovu a péči o sbírkové předměty a vzácné archiválie ve správě NTM. Kromě stavebních projektů byl dokončen další dlouhodobý projekt financovaný z programu IROP, který se zaměřil na restaurování kolejových vozidel. Na tento účel jsme získali téměř 48 mil. Kč, díky kterým se podařilo restaurovat tři významné lokomotivy ze sbírky NTM.

Pokračovali jsme v procesu modernizace a obnovy vybavení stálých expozic, odborných pracovišť a depozitářů NTM. Z rozsáhlejších akcí obnovy je třeba zmínit rekonstrukci datové infrastruktury včetně instalace optických rozvodů v hlavní budově a dalších objektech (cca 5 mil. Kč), rekonstrukci kamerového systému v Čelákovících (1,3 mil. Kč), generální opravu střechy objektu H1 v Praze (1,8 mil. Kč). Téměř 5 mil. Kč jsme vynaložili na přípravné práce (projektová dokumentace, studie apod.) pro nové rozvojové projekty (např. akce „Adaptace objektu Ležácké sklepy na depozitární prostory...“ v CSD NTM Plasy).

Významně jsme pokročili v přípravných činnostech pro realizaci projektu Muzea železnice a elektrotechniky (MŽE), byl proveden archeologický průzkum areálu, jsou připravené dokumentace pro zadávací řízení na restaurování sbírkových předmětů (celkem 18 veřejných zakázek), z toho 6 veřejných zakázek je úspěšně ukončených.

Jak bylo v úvodu konstatováno, na opravy nemovitostí a zařízení, restaurování a renovaci vybraných sbírkových předmětů jsme v r. 2023 výrazně využili prostředky Fondu reprodukce majetku (FRM), a to ve výši 19,1 mil. Kč, samotné investiční akce byly z FRM financované částkou 22,9 mil. Kč.

Přehled přijatých prostředků na významné akce rozvoje z prostředků EU a SR (zaokrouhleně v mil. Kč):

Název projektu – programy IROP	r. 2023	Celkem
Rozvoj depozitního areálu Čelákovice (2017-2023)	11,21	125,95
Rozvoj depozitního areálu Čelákovice II (2018-2023)	45,97	51,95
Restaurování kolejových vozidel ze sbírky Železničního muzea (2018-2023)	25,76	47,62
Restaurování NKP Tatra 77a (2022-2023)	6,36	6,36

Název projektu – programy MK	r. 2023	Celkem
Nákup historických kolejových vozidel, včetně náhradních dílů a přepravy (2019-2023)	5,14	35,02
NTM - Realizace MŽE - přípravná etapa... (2023-2025)	9,50	

NTM, Havarijní oprava střechy Rotundy I. v ŽD v Chomutově (2023-2024)	30,08	30,08
ISO II/D - nákup 10 hasicích dek, restaurování - Mincovní lis Vulkan	0,517	0,517
NTM - nákup pultových vitrín pro prezentaci archiválií	0,974	0,974

Hospodářská činnost

Hospodářskou činnost vykonává NTM zejména v prostoru muzejní prodejny a také v sezoně na pokladnách poboček v Plasech a Chomutově. Jedná se o prodej „cizích publikací, katalogů, upomínkových předmětů a dalšího zboží...“. V rámci hospodářské činnosti jsme v r. 2023 dosáhli zisku ve výši 247 153,82 Kč.

Provozní výdaje v roce 2023

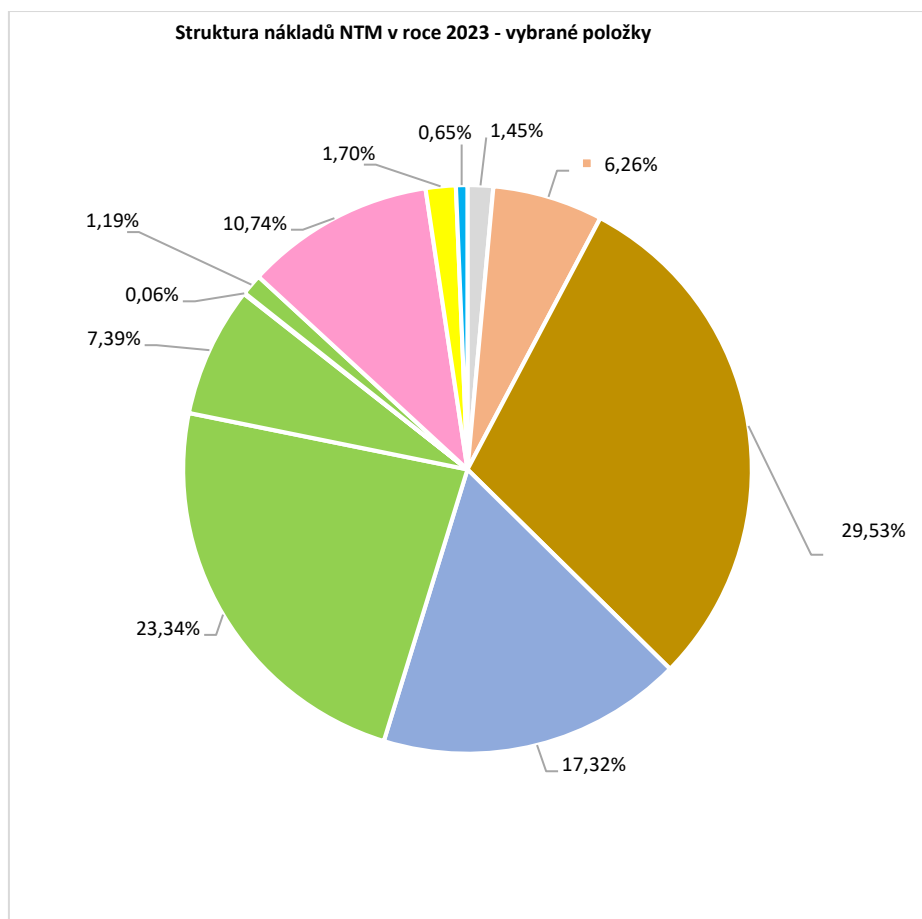
Hlavní podíl provozních výdajů tvoří prostředky na platy a související osobní náklady (téměř 32 % celkových nákladů) a výdaje na údržbu provozních objektů a zařízení. V r. 2023 byly náklady na opravy a údržbu v mimořádné výši téměř 87 mil. Kč, velká část těchto prostředků byla získána v rámci účelových programů (IROP - restaurování kolejových vozidel, MK - Oprava střechy Rotundy I v Chomutově).

Čerpání plánovaného rozpočtu nákladů NTM v roce 2023 je uvedené v následujícím přehledu vybraných položek, který současně poskytuje strukturální podíl hlavních nákladových položek v %.

Náklady NTM 2023 v Kč

Název položky	Schválený rozpočet 2023	Schválený rozpočet 2023 po úpravách	Skutečnost 2023	Skutečnost 2023 - podíl na celkových N
NÁKLADY CELKEM	183 387 000,00	279 969 327,88	294 295 034,53	
Spotřeba materiálu	3 000 000,00	4 038 563,68	4 269 322,49	1,45 %
Spotřeba energie	30 601 000,00	30 696 000,00	18 429 674,00	6,26 %
Opravy a udržování	10 200 000,00	12 790 166,00	86 906 686,09	29,53 %
Ostatní služby	30 000 000,00	103 393 942,68	50 959 362,92	17,32 %
Mzdové náklady	55 284 977,00	68 249 854,00	68 695 100,00	23,34 %
Zákonné sociální pojištění	20 000 000,00	23 807 167,23	21 741 530,82	7,39 %

Jiné sociální pojištění	200 000,00	200 000,00	186 750,00	0,06 %
Zákonné sociální náklady	2 900 000,00	3 126 492,00	3 515 324,27	1,19 %
Odpisy dlouhodob. majetku	29 000 000,00	29 000 000,00	31 609 605,09	10,74 %
Náklady z drob. dlouhodob. majetku	1 500 000,00	2 526 119,29	5 016 663,16	1,70 %
Ostatní náklady celkem	701 023,00	2 141 023,00	2 965 015,69	0,65 %

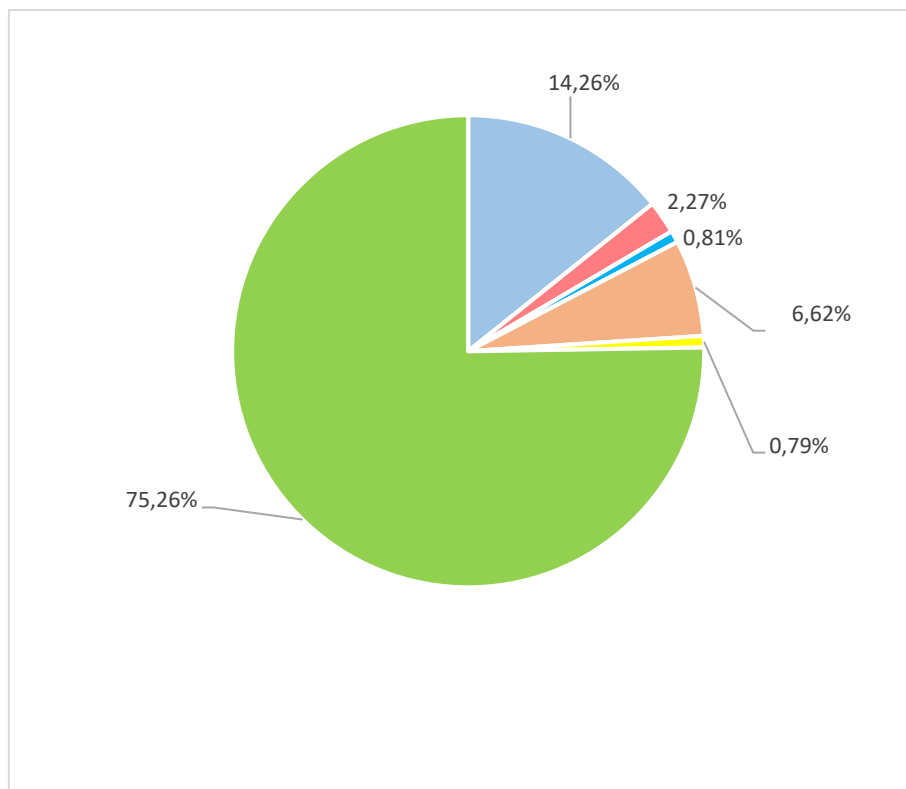


Struktura nákladů NTM v r. 2023
(barevné plochy a přiřazené hodnoty odpovídají položkám v tabulce)

Při plánování výnosů z vlastních činností na r. 2023 jsme zvolili z opatrnosti nižší hodnoty, skutečnost je výrazně vyšší, návštěvnost a tím výnosy ze vstupného se vrátily do období „před covidem“, naše obavy z pokračování epidemiologických omezení byly zbytečné. Příspěvek na provoz byl posílený mimořádnými účelovými příspěvkem, jak bylo zmíněno v úvodu, a to příspěvkem na úhradu zvýšených nákladů na energie (čerpání ve výši 4,9 mil. Kč) a také příspěvkem na platy zaměstnanců a odstupné ve výši 2,9076 mil. Kč.

Výnosy NTM 2023 v Kč

Název položky	Schválený rozpočet 2023	Schválený rozpočet 2023 po úpravách	Skutečnost 2023	Skutečnost 2023 - podíl na celkových V
VÝNOSY CELKEM	183 387 000,00	279 969 327,88	294 295 034,53	
Výnosy z prodeje služeb	24 000 000,00	24 000 000,00	41 958 062,35	14,26 %
Výnosy z pronájmu	4 500 000,00	4 500 000,00	6 671 397,57	2,27 %
Výnosy z prodaného zboží	1 500 000,00	1 500 000,00	2 396 390,92	0,81 %
Čerpání fondů	12 000 000,00	12 000 000,00	19 483 323,13	6,62 %
Ostatní výnosy celkem	7 117 233,00	7 117 233,00	2 313 654,46	0,79 %
Výnosy vybraných ústř. vládních institucí z transferů	134 269 767,00	230 852 094,88	221 472 206,10	75,26 %



Struktura výnosů NTM v r. 2023

(barevné plochy a přiřazené hodnoty odpovídají položkám v tabulce)

Investiční výdaje v roce 2023

Financování investičních akcí NTM v r. 2023 bylo kombinované z následujících zdrojů:

- a) vlastní zdroje NTM - z Fondu reprodukce majetku cca 22,9 mil. Kč
- b) dotace MK ČR - cca 1 mil. Kč (nákup vitrín)
- c) prostředky EU - cca 58 mil. Kč (na realizaci projektů z programu IROP v Čelákovících).

Vlastní investiční zdroje NTM byly použité zejména na přípravné projektové, průzkumné a stavební práce pro nové investiční akce ve všech objektech NTM, na nákup sbírkových předmětů, na již zmíněnou modernizaci a obnovu zabezpečovacích zařízení, vybavení expozic a odborných pracovišť NTM.

Výdaje na zahraniční pracovní cesty

V r. 2023 se zahraniční pracovní cesty soustředily na realizaci vědeckovýzkumných projektů, prezentační akce NTM a odborné vzdělávací konference. Výdaje na zahraniční pracovní cesty dosáhly výše téměř 490 tis. Kč, bližší informace o pracovních cestách jsou uvedené v kap. 13.3.3.

Bezúplatné převody majetku

Bezúplatné převody majetku v minulém roce přispěly k výraznému rozšíření sbírek NTM, znovu jsme bezúplatně získali i zásobu osobních ochranných pracovních pomůcek. Významné předměty byly pořízené od státních organizací - Správy železnic a Českých drah, stručný přehled uvádíme zde:

Poskytovatel (název)	Označení (zkráceně)	Popis převáděného majetku
Změna příslušnosti hospodařit s majetkem státu		
ÚZSVM	SP - doprava	Osobní automobil Aero 662
ČR - Ministerstvo zdravotnictví	SP - architektura	posuvné okno typu Stürmann
Správa železnic, státní organizace	SP - architektura	ložisko z mostu
Správa železnic, státní organizace	SP - železnice	železniční most a příslušenství
NTM	archiválie	audiovizuální archiválie
ČR - Správa státních hmotných rezerv	zásoby - OOPP	OOPP - rukavice, brýle, obleky, štíty
ÚZSVM	archiválie	mince, bankovky, známky, trezor
Psychiatrická nemocnice Bohnice	SP - hutnictví	trezor-pokladna
ČR - Správa státních hmotných rezerv	SP - doprava	traťové vozíky, Autofekál PRAGA V3S
Poskytovatel (název)	Označení (zkráceně)	Popis převáděného majetku
Ostatní bezúplatné převody a dary majetku		
Škoda Auto a.s.	SP - železniční vůz	žel. vůz na přepravu automobilů Laaeks
Škoda Auto a.s.	SP - osobní vozidlo	Závodní automobil Škoda Fabia RS Rallye 2, prototyp
Obec Lovčice	SP - foto-kino	kinematografické a fotografické předměty
Obec Valeč	SP - foto-kino	fotografické předměty
WIC Prague a.s.	SP - architektura	Kruhový pozlacený reliéf - býv. hotel InterContinental
Geodézie Náchod s.r.o.	SP - měřicí technika	kartometr, planimetr + 3 předměty
KOH-I-NOOR a.s.	SP - stroj. zařízení	lis, třídič, stroj na spínací špendlíky,..5 ks

Městys Nové Dvory	SP - elektrotechnika	zesilovač Tesla AUC 2050 a rozhlasový stůl
TJ Stadion Louny, z.s.	SP - doprava	vodící motocykl a jízdní kolo
Geodézie Náchod s.r.o.	SP - měřicí technika	kartometr, planimetr + 3 předměty
další individuální dárci		cca 500 sbírkových předmětů a archiválií

Peněžní fondy NTM

Peněžní fondy NTM se tvoří a čerpají v souladu s rozpočtovými pravidly platnými pro státní příspěvkové organizace. Představují významný zdroj financování investičních aktivit (Fond reprodukce majetku) nebo je možné jejich prostředky využít na dofinancování provozních výdajů organizace. Specifické využití se vztahuje na Fond kulturních a sociálních potřeb, jeho tvorba a použití je upravena samostatnými normami.

Použití prostředků fondů na dofinancování provoz. výdajů v tis. Kč

Peněžní fond	2019	2020	2021	2022	2023
Fond odměn	0	560	0	2 189	119
Rezervní fond	407	35	1 258	1 052	320
Fond reprodukce majetku	5 832	6 844	0	3 558	19 044

Detailní pohled na tvorbu a čerpání jednotlivých fondů v roce 2023 uvádí následující tabulka.

Název fondu	Počáteční stav k 1.1.2023	Tvorba	Použití	Konečný stav k 31.12.2023
Fond odměn	2 078 362,88			
příděl - schválený HV 2022		404 422,00		
Čerpání - překročení prostředků na platy r. 2023			119 120,00	
Fond odměn 411 celkem	2 078 362,88	404 422,00	119 120,00	2 363 664,88
FKSP - Fond kulturních a sociálních potřeb	396 337,47			
zákonný příděl do fondu		1 306 867,20		
čerpání fondu - rekreace, letní tábory dětí			90 000,00	
čerpání fondu - stravenky / příspěvek na stravování			852 750,00	
čerpání fondu - penzijní a životní pojištění			314 200,00	
čerpání fondu - životní a pracovní jubilea			39 000,00	
čerpání fondu - věcné dary zaměstnancům, pracovní a živ. jubilea			20 500,00	
čerpání fondu - vybavení pracovišť			2 396,00	
FKSP 412 celkem	396 337,47	1 306 867,20	1 318 846,00	384 358,67
Rezervní fond - TVOŘENÝ ZE ZLEPŠENÉHO VH	4 976 192,53			
příděl - schválený HV 2022		101 105,54		
Rezervní fond 413 celkem	4 976 192,53	101 105,54	0,00	5 077 298,07
Rezervní fond - ÚČELOVÉ PROSTŘEDKY				
zůstatky z minulých období	430 953,82			430 953,82
zůstatky z minulých období - jiné neúčelové prostředky	123 997,00			123 997,00
Depozice - ESIF - nespotřebované prostředky projektů IROP (7815, 4618)	10 518 842,98	399 934,25	10 518 842,98	399 934,25
Finanční dar na restaurování - GLOBAL ASSISTANCE a.s.	500 000,00		320 000,00	180 000,00
Finanční dar na vzdělávací programy - Bařista s.r.o., Krnov		30 000,00		30 000,00
Finanční dar na renovaci osobního vozu - Nadace Okřídlené kolo	100 000,00	100 000,00		200 000,00
Rezervní fond 414 celkem	11 673 793,80	529 934,25	10 838 842,98	1 364 885,07
Fond reprodukce majetku				
počáteční stav	51 464 479,94			
tvorba fondu z odpisů dlouhodobého majetku		29 645 898,69		
odvod z odpisů zřizovatelů		-7 743 847,00		
čerpání - pořízení a technické zhodnocení dlouhodobého majetku			22 885 350,24	
čerpání - doplňkový zdroj (opravy, DDHM...)			19 044 203,13	
Fond reprodukce majetku 416 celkem	51 464 479,94	21 902 051,69	41 929 553,37	31 436 978,26

14.3 Personální informace

V roce 2023 ukončilo pracovní poměr 25 zaměstnanců, z toho 4 zaměstnankyně, které byly přijaté na sezónní práci pokladních v expozicích na dobu určitou v CSD Plasy a v Depu kolejových vozidel v Chomutově, 3 zaměstnanci ukončili pracovní poměr v rámci projektu NAKI, DKRVO, CD04 (smlouva na dobu určitou), 3 zaměstnanci odešli do důchodu, 3 zaměstnanci dostali výpověď pro nadbytečnost, 7 zaměstnanců ukončilo pracovní poměr uplynutím doby sjednané ve smlouvě a 5 zaměstnanců ukončilo pracovní poměr dohodou nebo výpovědí ze strany zaměstnance.

Nově nastoupilo do NTM 14 zaměstnanců z toho 7 na dobu určitou.

V lednu nastoupila v rámci projektu DKRVO Ing. Lucie Poláková a v rámci projektu NAKI PhDr. Jan Slavíček. Do CSD Plasy byl přijat Ing. Ivo Kornatovský na pozici vedoucího Centra stavitelského dědictví a Roman Dittrich na funkci technického pracovníka. V souvislosti s ukončením projektu CD04 skončila smlouva na dobu určitou Ing. Petru Šústalovi.

Zároveň v lednu ukončili pracovní poměr kolegové se zkráceným úvazkem 0,2, a to Ondřej Dostál, Mgr. Václav Rutar a Mgr. Hynek Stříteský.

V dubnu byl jmenován do funkce vedoucího správy budov Praha a Chomutov Petr Porteš, který nahradil odcházejícího Leoše Čáslavského.

V souvislosti se zkrácením úvazku knihovnice Jany Petrové na poloviční, nastoupila v květnu na stejnou pozici Dis. Marcela Meisslová. Marcel Sezemský byl přijat na 0,5 úvazek na pozici kurátora, poté co byl ponížena úvazek Jiřího Příhody. V dubnu byly nově přijaty také pokladní Daniela Novotná, Hana Rysová, Ivana Hofmanová a Zuzana Trambová do pokladny v Plasích a Chomutově na dobu určitou do konce října.

V červnu odešla do důchodu paní Richarda Svobodová z knihovny a koncem srpna interní auditor Ing. Zbyněk Smetana. Místo něj nastoupila na poloviční úvazek Ing. Markéta Nemethová.

V srpnu skončila pracovní smlouva na dobu určitou paní Anně Říhové, která měla zkrácený úvazek v knihovně a ten nebyl nahrazen.

V září ukončila pracovní poměr prodavačka z muzejního obchodu MgA. Markéta Bábková a na stejnou pozici nastoupila Jana Rošková.

V říjnu ukončila pracovní poměr Mgr. Monika Konrádová Fialová a na její místo metodika spisové služby byl přijat PhDr. Jiří Boubín.

V souvislosti se snižováním pracovních úvazků a nedostatkem mzdových prostředků byly zrušeny 3 pracovní pozice a ukončen pracovní poměr s Mgr. Jakubem Chaloupkou, kurátorem v CSD NTM Plasy, Pavlem Ledinským, technickým pracovníkem na Masarykově nádraží a restaurátorkou Renatou Soldátovou.

V říjnu rozvázala pracovní poměr PhDr. Eva Svobodová, která pracovala v laboratoři jako výzkumný pracovník.

Koncem roku ukončili pracovní poměr zaměstnanci se smlouvu na dobu určitou: Polianska Olha (uklízečka), Jakubská Markéta (uklízečka), Buriánek Jan (správce inform. technologií), Bc. Stránský David (DKRVO) a PhDr. Slaviček Jan (NAKI).

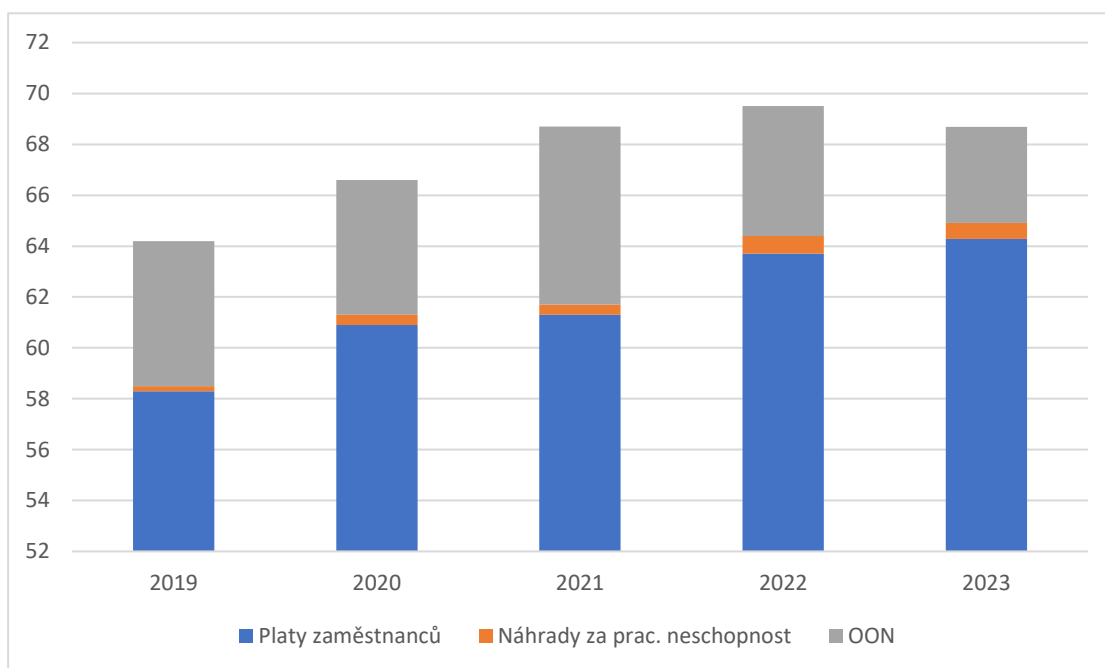
14.3.1 Zaměstnanost a čerpání mzdových prostředků

V roce 2023 jsme zajistili činnosti NTM s přepočteným počtem zaměstnanců (PPZ) ve výši 134,63.

Prostředky na platy byly čerpány opět převážně z příspěvku na provoz od zřizovatele (pro PPZ = 126,45), z účelových prostředků projektů NAKI (schválený počet úvazků pro rok 2023 byl 1,1), DKRVO (schválený počet úvazků pro rok 2023 byl 7,25) a částečně i z projektů programu IROP. Na platy zaměstnanců v posledních obdobích využíváme doplňkové zdroje. Opět byly použity i prostředky z Fondu odměn ve výši 119 120 Kč, výrazným posílením zdrojů v průběhu roku bylo navýšení příspěvku na provoz od zřizovatele na krytí osobních nákladů, včetně navýšení limitu na platy o 2 mil. Kč.

Přehled významných mzdových ukazatelů (zaokrouhleně v milionech Kč)

Mzdové náklady	2019	2020	2021	2022	2023
Platy zaměstnanců	58,3	60,9	61,3	63,7	64,3
Náhrady za pracovní neschopnost	0,2	0,4	0,4	0,7	0,6
OON	5,7	5,3	7,0	5,1	3,8
Celkem	64,2	66,6	68,7	69,5	68,7



Mzdové náklady v období 2019 až 2023 v mil. Kč

Vybrané ukazatele platu v období 2019-2023 (v Kč)

Ukazatel	2019	2020	2021	2022	2023
Průměrný plat zaměstnanec NTM	35 273	36 347	37 350	38 206	39 794
Medián platu zaměstnanec NTM	29 850	32 621	30 461	31 772	34 997

14.3.2 Členství v národních i mezinárodních odborných organizacích a projektech s technickou či podobnou tematikou

NTM

- Českomoravská elektrotechnická asociace
- Komise Asociace muzeí a galerií ČR
- Association of European Printing Museums
- International Council of Museums

Ebel Martin, PhDr., Ph.D.

- člen Památkové rady NPÚ ÚOP v Ústí nad Labem
- člen Sdružení pro stavebněhistorický průzkum

Hejný Lukáš, Ing.

- člen Sdružení pro stavebněhistorický průzkum

Hořejš Miloš, PhDr., Ph.D.

- člen redakční rady Biografického slovníku HÚ AVČR
- člen v redakční radě NZM
- člen redakční rady Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně
- člen vědecké rady Technického muzea v Brně
- člen výboru Společnosti pro dějiny věd a techniky

Hulák Jiří, Mgr.

- místopředseda Asociace designérů, z. s.
- člen Poradního sboru pro sbírkotvornou činnost Moravské galerie v Brně, sekce užitého umění a průmyslového designu

Kopecká Ivana, Ing.

- členka WTA
- členka ICOM-CC
- členka Umělecké rady UP-fakulty restaurování
- členka Komise MK ČR pro restaurování

Kornatovský Ivo, Ing., ASČF

- člen předsednictva Svazu českých fotografů
- člen odborné komise Nipos-Artama pro fotografii
- člen předsednictva KLeMČR – Svazu modelářů ČR
- ředitel MAS Světovina o.p.s.
- vedoucí projektu Cisterscapes pro klášterní krajinu Plasy

Kratochvílová Alžběta, Mgr.

- člen Sdružení pro stavebně historický průzkum
- člen Klubu Augusta Sedláčka, pobočka Plzeň

Ksandr, Karel, Mgr.

- člen Vědecké rady Fakulty stavební ČVUT v Praze
- člen Historické komise Univerzity Karlovy
- člen Vědecko-umělecké rady Fakulty architektury ČVUT v Praze
- člen Divácké rady České televize
- člen Sboru expertů pro památkovou péči OPP Magistrátu hl. m. Prahy
- člen Vědecké rady generální ředitelky Národního památkového ústavu
- člen Vědecké rady Fakulty podnikohospodářské VŠE v Praze
- člen Vědecké rady územního odborného pracoviště NPÚ v Ostravě
- člen Vědecké rady Vlastivědného muzea v Olomouci
- člen Poradního orgánu MK ČR k přípravě nového památkového zákona
- člen Muzejní rady Leteckého muzea Metoděje Vlacha v Mladé Boleslavi
- člen Společenství Svatovítské katedrály
- člen Sdružení pro stavebně – historický průzkum
- člen ICOMOS – Mezinárodní rady pro kulturní památky a sídelní celky
- člen DOCOMOMO – Mezinárodní rady pro ochranu moderní architektury
- člen Klubu Za starou Prahu
- člen Spolku přátel zámku Sychrov

Novotný, Michal, Mgr., Ph.D.

- předseda Komise pro ochranu památkového fondu v oblasti železniční dopravy NPÚ
- člen pracovní skupiny pro přípravu koncepce historického dědictví Správy železnic
- člen Sbírkotvorné komise – poradního orgánu ředitelky Muzea hlavního města Prahy
- člen Muzejní rady Muzea Dopravního podniku hlavního města Prahy
- člen Společnosti pro dějiny věd a techniky
- člen Klubu Za starou Prahu

Vítek František, Ing.

- Hornická společnost podkrušohorské oblasti, z. s. (HSPO),

Střechová Lucie, Mgr.

- sbírkotvorná komise ředitele Muzea hlavního města Prahy
- poradní sbor pro sbírkotvornou činnost Národního zemědělského muzea

Vácha Zdeněk, PhDr.

- tajemník skupiny specializovaných archivů v České archivní společnosti

14.3.3 Zahraniční pracovní cesty zaměstnanců NTM

V roce 2023 uskutečnili zaměstnanci téměř 70 zahraničních pracovních cest, převážně byly zaměřené na prezentaci NTM na konferencích a seminářích nebo jiných tematických akcích, odborné exkurze do partnerských muzeí. Četné pracovní cesty souvisely s přípravou a realizací výstav. Celkové náklady činily téměř 490 tisíc Kč.

Přehled vybraných pracovních cest:

Maďarsko

- červenec, odborná exkurze do technických muzeí v Budapešti a okolí (účastníci: Ksandr, Palas, Horký, Melkus, Hosták, Dostál)
- září, mezinárodní konference MUT (účastníci: Nezmeškal, Hořejš, J. Novotný)

Slovensko

- duben, Žilina, mezinárodní konference a přednáška (účastník: Plavec)
- červen, Bratislava, účast a prezentace v rámci závodu historických vozidel 1000 mil československých (účastníci: Ksandr, Nezmeškal, Duda, Doležal, Příhoda, Jakubec, Fořt)

Německo

- březen a listopad, prezentace NTM na akci „Musica Mechanica“ (účastníci: Hosták, M. Stránský)
- květen, odborná exkurze - výstavy/historická průmyslová fotografie (účastníci: Hrubá, Brachtlová)
- červen, Mnichov, konference HistorioGRAPHICS, (účastníci: Králová)
- listopad, odborná exkurze, jednání o přeshraniční spolupráci (účastníci: Kornatovský, Kratochvílová, Trnka, Svatoš)
- prosinec, Drážďany, studijní cesta (účastníci: Vítek, Stejskal, Hosták, Lett)

Rakousko

- červen, Vídeň, mezinárodní konference „Developing Science Policy in Occupied and Liberated Europe 1930s-1960s“ (účastníci: Hořejš, Králová, Kleinová, Stabenowová, Šimůnek)
- květen, studium archiválií - Rakouský státní archiv (účastníci: Patočka, Ulrich)
- červen, Vídeň, 3. mezinárodní setkání sítě evropských materiátek (účastníci: Ebel, Hejný, Trnka, Chaloupka, Kratochvílová)
- prosinec, Vídeň, badatelská akce – projekt NAKI (účastník: M. Novotný)

Velká Británie

- září, Londýn a další, Konference IATM v Londýně, muzea/Londýn, Bristol, Portsmouth (účastníci: Hořejš, Nezmeškal, Horký)

Francie

- listopad, mezinárodní konference, badatelská akce (účastník: Hamr)

Tchai-wan

- listopad, příprava výstavy, mezinárodní spolupráce technických muzeí (účastníci: Ksandr, Kreibichová, Dostál)

14.4 Informace o činnosti odboru náměstka pro věci správní

Prostřednictvím referátu Správního odboru byly zajišťovány v roce 2023 následující agendy:

Referát veřejných zakázek

1. Průběžné zajišťování procesu veřejných zakázek v souladu se Zákonem č. 134/2016 Sb., o veřejných zakázkách a Nařízením ministra kultury.
2. Průběžné metodické vedení veřejných zakázek a implementace nových právních norem do procesu zadávání veřejných zakázek.
3. Vedení evidence veřejných zakázek.
4. Zajišťování procesu elektronizace veřejných zakázek. Zajištění zadávání zakázek malého rozsahu prostřednictvím elektronického nástroje „NEN“ a veřejných zakázek řídicích se Zákonem č. 134/2016 Sb. prostřednictvím Věstníku veřejných zakázek a Profilu zadavatel (nipez/NEN/profil).
5. Celkový počet zakázek podle jednotlivých druhů lze rozdělit následovně: 11 VZ v režimu otevřených nadlimitních zakázek, 2 otevřená zjednodušená řízení, 32 veřejných zakázek malého rozsahu a 1210 zakázek malého rozsahu - prostřednictvím elektronického nástroje „NEN“.

Referát právní

1. Průběžné zajišťování právního poradenství a kontroly právních dokumentů.
2. Příprava právních dokumentů.
3. Zajišťování pojistné agendy NTM.
4. Administrace správních řízení a vedení soudních procesů.
5. Prostřednictvím Správního odboru ve spolupráci s AK Nemeth bylo vyřízeno 749 právních případů a smluvních dokumentů.

14.5 Informace o činnosti odboru náměstka pro vnitřní věci a PR

Odbor pro vnitřní věci a PR mimo jiné zajišťuje smluvní agendu krátkodobých pronájmů a vede agendu dlouhodobých nájemních smluv, které má NTM uzavřené v rámci zajištění provozu muzejní restaurace, nápojových a mincovních automatů, či telekomunikačních technologií.

Referát pronájmů

Činnost referátu pronájmů navázala na rok 2022, na interní vědecké, mediální, společenské a kulturní akce. To se projevilo především na větším zájmu interních akcí a také na komerční klientele, což se odrazilo na celoročním finančním plnění. Za rok 2022 se konalo 18 společenských akcí v prostorách NTM ve spolupráci s rozmanitými českými firmami a institucemi. Celkově přinesly tyto činnosti do rozpočtu NTM 918 650,- bez DPH.

Oddělení rovněž zajišťuje nebo pomáhá s realizací mnoha vzdělávacích, oborových konferencí a přednášek neziskových organizací či spolků, jako například Klub Za starou Prahu, Společnost přátel starožitností a nelze opomenout Asociaci muzeí a galerií s projektem: Škola muzejní pedeutiky.

Referát BOZP a PO

Referát Bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a Požární ochrany (dále BOZP a PO) zajišťoval činnosti uložené pro tuto oblast platnou legislativou (Zákoník práce a předpisy související, Zákon o požární ochraně a předpisy související). V rámci činnosti prováděl průběžně i pravidelné kontroly, revize a školení. V rámci interního vzdělávání se konalo pravidelné školení zaměstnanců NTM i školení zaměstnanců dodavatelských firem, které pro muzeum zajišťují dozor, ostrahu a úklid. Ve spolupráci s referátem personálním byla také zajišťována příslušná odborná profesní školení zaměstnanců.

NTM má uzavřenou smlouvu s poskytovatelem pracovně lékařských služeb. Zaměstnanci v tomto zdravotnickém zařízení absolvovali pravidelné preventivní lékařské prohlídky v termínech určených právními předpisy.

Úkolem Referátu BOZP a PO je i řešení pracovních úrazů zaměstnanců. V roce 2023 bylo evidováno celkem 7 pracovních úrazů, z toho byly dva s pracovní neschopností, v obou případech v důsledku zranění po pádu na komunikaci. U úrazů proběhlo odškodnění prostřednictvím pojišťovny Kooperativa.

V oblasti kontrolní činnosti se v objektech NTM konaly každoroční prověrky BOZP a PO a kontroly pracovišť ve spolupráci se smluvním poskytovatelem pracovně lékařských služeb.

Ve všech objektech NTM probíhají pravidelné kontroly a revize instalovaných bezpečnostních a požárně bezpečnostních zařízení. Tyto revize byly zajišťovány odbornými smluvními partnery.

Objekty NTM jsou vybaveny automatickými externími defibrilátory a profesionální záchranářskou brašnou pro poskytnutí první pomoci. Zaměstnanci jsou na použití těchto zdravotnických prostředků pravidelně proškoleni.

Mezi úkoly Referátu BOZP a PO patří také spolupráce při aktualizaci dokumentů ke krizovému řízení. K případnému doporučujícímu vybavení věcnými prostředky k ochraně sbírkových předmětů probíhají konzultace hlavně se specialisty Hasičského záchranného sboru.

14.6 Informace o kontrolní činnosti

14.6.1 Interní audity, dílčí kontroly a interní šetření

V souladu se Střednědobým plánem činnosti IA NTM na roky 2021-25 byl zpracován Plán činnosti interního auditu NTM na rok 2023 zahrnující provedení 6 standardních interních auditů (IA) se zaměřením zejména na účetní závěrky (prověření dodržování účetních předpisů, a zda údaje uvedené ve výkazech věrně a poctivě zobrazují majetek a hospodaření s ním, zda je hospodárné, efektivní a účelné, zda jsou dodržovány právní a interní předpisy, dodržovány interní postupy, a zda je vnitřní kontrolní systém přiměřený a účinný); zodpovědnost za sbírkové předměty (prověření souladu s právními a interními předpisy vztahujícími se k hospodaření s majetkem státu a jeho ochraně a evidenci); vzdělávání a hodnocení zaměstnanců (prověření systému vzdělávání zaměstnanců), řídicí kontroly; smluvní agendu a další interní administrativní procesy.

Na pozici interního auditora došlo v roce 2023 k výměně: do 30. 8. 2023 tuto funkci zastával Ing. Zbyněk Smetana (ZS), od 2. 10. 2023 je interním auditorem Ing. Markéta Nemethová (MN).

Plně dokončeny byly tři plánované IA:

- Účetní závěrka 2022 (ZS) = bez zjištěných neshod.
- Vzdělávání a hodnocení zaměstnanců (ZS) (odložen z roku 2021) = bylo zjištěno zásadní nedodržování interních předpisů. Hodnocení zaměstnanců vykazuje znaky značné formálnosti a nekonkrétnosti. Část zaměstnanců není hodnocena vůbec. Výplata části odměn nepodléhá předběžné finanční kontrole.
- Fakturace na konci roku (MN) = u 5 faktur z celkového počtu 89 prověřených faktur došlo k úhradě služeb před jejich dodáním, čímž se NTM vystavilo riziku, že služby budou dodány v nižší kvalitě nebo dokonce nebudou dodány vůbec.

Původně plánované IA na zodpovědnost za sbírkové předměty, užívání vozidel v NTM a odpracované doby byly z důvodu zdravotních problémů IA a následné výměny na této pozici přesunuty na rok 2024.

Plně dokončeny byly dva mimořádné audity:

- Komerční nájmy (MN) = Agenda komerčních nájmu vyžaduje doladit administrativní záležitosti, a především jasně definovat možnosti poskytnutí slev na nájmu a postup odpovídajícího schvalování. Pravidla a postup schvalování sníženého nájmu budou jasně definovány formou příkazu GŘ.
- Dodavatelské služby (MN) = na poskytování dodavatelských služeb NTM zaměstnanci NTM nebyl shledán žádný rozpor ani porušení obecně závazných právních předpisů ani interních pravidel. IA však doporučuje urychlit proces aktualizací pracovních náplní.

Tyto mimořádné audity (požadované GŘ) byly provedeny přednostně, neveřejná písemná auditní zpráva byla předem projednána s vedoucím zaměstnancem odpovědným za řízení a kontrolu auditované činnosti a se statutárním zástupcem NTM (GŘ).

U všech zjištěných pochybení nebo rizik, případně i pozorování, byly, pokud možno, zjišťovány i jejich příčiny a po projednání s odpovědnými zaměstnanci byla ve spolupráci s nimi navrhována opravná, nápravná a preventivní opatření, návrhy na zlepšení procesů a případně další doporučení.

Mezi vedlejší zjištění z IA patří, že i přes neustálé zlepšování nadále přetrvává u některých činností nedostatečné zdokumentování (popsání) procesů způsobujících ojedinělou nejednotnost jejich vykonávání, a že stále (již mnoho let) trvá stav vysokého pracovního vytížení většiny vedoucích a běžných zaměstnanců NTM, zapříčiněné nedostatečným personálním zabezpečením NTM a neustále stoupající externě vyžadovanou neúměrnou administrativní zátěží, která i přes stoupající digitalizaci činností zaměstnance přetěžuje a mnohdy brání vyšší efektivitě práce při hlavních odborných činnostech.

Neveřejná písemná auditní zpráva byla vždy projednána se statutárním zástupcem NTM (GR), který všechny již projednané zprávy schválil.

14.6.2 Dílčí kontroly a interní šetření

Mimo uvedených IA probíhaly kontinuálně podle potřeby pravidelné kontrolní činnosti týkající se majetku a jeho užívání, autoprovozu, mobilních telefonů, ochrany osobních údajů a dalších. Případné nesrovnalosti (ojedinělé drobnosti) byly řešeny operativně s odpovědnými, případně na ně bylo v obecné rovině upozorňováno vhodným způsobem (např. na Grémium GR).

Z dalších kontrol a šetření průběžně probíhala kontrola ostrahy a dozoru zaměřená na dodržování smlouvy ze strany zaměstnanců dodavatele, a průběžná kontrola autoprovozu. Byla též prověřena aktuálnost sbírkového řádu a výpůjčního řádu, IA (ZS) se podílel na jejich aktualizaci a novelizaci jako podkladu pro navazující sbírkové směrnice.

Po celý rok 2023 pokračovaly (již standardní) průběžné kontroly a analýzy interního auditora zaměřené na dodržování interních předpisů nebo ostrahy dodavatelem, přičemž za celou dobu nebylo zjištěno zásadní porušování pravidel.

14.6.3 Další činnosti interního auditu

Součástí činnosti interního auditora ZS (kterou je možné považovat za nepřímou kontrolní činnost) je správa interních předpisů (IP), tj. řízení systému interních předpisů (SIP) včetně definování a udržování struktury systému IP, stanovování pravidel tvorby a řízení IP, koordinace tvorby IP včetně shromažďování podnětů k aktualizaci, novelizaci nebo anulaci IP, podpora zpracovatelům IP (názvosloví, formulace textu, návaznost na další interní předpisy, jednoznačnost a kontrolovatelnost postupů), správa podkladů z tvorby IP a konečných znění, zveřejňování vydaných IP na intranetu a informování zaměstnanců o změnách v SIP). Po celý rok 2023 tak probíhaly průběžně práce na vydávání, novelizacích a aktualizacích IP a správě IP v SIP. Situaci komplikuje fakt, že stále není ideální „Vývěska“ v systému AthenA, a tak není jednoduchý přehled o platných IP a jejich správa je dosti problematická. Bohužel se v roce 2023 z důvodu změny zákoníku práce nepodařilo dokončit a vydat zcela nový Pracovní řád.

V těchto činnostech pokračuje ZS ve spolupráci s MN i po odchodu do důchodu (na Dohodu o provedení práce).

14.6.4 Vnější kontroly a audity

V roce 2023 bylo provedeno 7 vnějších kontrol zaměřených na Audit operace 0071/2023 (IROP/2023/O/012) na projektu Rozvoj depozitárního areálu Čelákovice (Auditní orgán MFČR, bez negativních zjištění, všechny auditované prostředky jsou způsobilé), vedení evidence Národního archivního dědictví (MVČR, evidence NAD je vedena v souladu s platnými právními předpisy), hospodaření s rozpočtovými prostředky a s majetkem státu (MKČR, zjištěny jen drobné nedostatky, které nejsou systémovou chybou), kontrolu plateb pojistného na veřejné zdravotní pojištění (VZP ČR, zjištěna 2 drobná nesystémová pochybení), plnění stanovených podmínek požární ochrany pro stavby - nová stavba depozitáře D4 Čelákovice a objekt nové vrátnice Čelákovice (Městský úřad Čelákovice, bez závad), Podezření ze spáchání přestupku dle par. 268 odst. 1 písm. a) zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek v platném znění, kterého se měl dopustit zadavatel v souvislosti s veřejnou zakázkou "Oplocení objektu Letenského historického kolotoče" (ÚOHS, nebyly shledány důvody pro zahájení správního řízení z moci úřední).

K nedostatkům zjištěným při kontrolách byla přijata a realizována potřebná opatření.